

ს ი ს ნ რ ტ ყ ე ლ ა

ყოველ-თვიური ჟურნალი

Коллекция
Мал. Федосеева
Тризунова

კომუნია ★★★★★
გელმტრისტიკა
ღრამა ★★★★★
კრიტიკა ★☆☆
ბიბლიოგრაფია

10

567H

FL 11284

№ 14

ი ა ვ მ ა რ ი

1921

საქართველო
პარლამენტის
ეროვნული
ბიბლიოთეკა

პ რ ე ზ ი ბ

ხარბოუნ ვარლოზვილი

Коллекция
Илл. Федосеева
Тризунова

ფ ი ქ რ ი ბ ი რ ი მ მ მ ი

7

მე მზის ამოსვლა მსურდა მეხილა
და შუალამის თვალეზი ვნახე.
და ჩემი სული გადატეხილი
სტირის წვიმიან დღის სივარდლახეს.

და განდევილი როგორც მთაწმინდა
ვდგევარ ლანდებთან, ვით მთვარეული;
მე მზის ამოსვლა აწი რად მინდა
შუალამეა გადარეული.

8

ეს ყვავილები გადახმა მაშინ
შენ რო შეახე უეცრად ხელი;
მე ვიცი ეხლა შენს გულისთქმაში
ბოროტებაა აურაცხელი.

იქნები ჩემი მოსისხლე მტერი
და გეყვარება ღმერთის ძაგება;
თბვზე გადგია ცოდვის ეკვდერი
და აღარ ძალმისდ შენი გაგება.

9

სული აივსო მკენარი იებით
 შავი მთიები გზაზე ეცემა.
 ღამე მიცქერის შურისძიებით,
 გამწირა ღმერთმა, გამწირა მზემა.

ახალ ანთებას მე ისევ ველი,
 ვით უდაბნოს თეთრი ლამზარი;
 მოდის ნაღველი დაულეველი:
 ცრემლები ვარდის და სუსამზარის.

10

დაუდგრომელი და უეცარი
 მიყვარდა ელვის თვალის გახელო.
 შენს სიახლოვეს ვერ მოვესწარი,
 სიხარული რომ გქვია სახელოდ.

არ ვიცი სად ხარ, რომელ ცას იქით
 სარკეში ხილულ ჩვენებას მისდევ.
 ჭამი ავია, ბედი სასტიკი
 და არსად არის მფარველი ქრისტე.

ბ ე ლ ა

გ ა დ ა რ ე უ ლ ი

წამებით, წვლებით,
 ბნელიანი თვლებით
 დიდ ქუჩაზე გადმოხტა აგერ გადარეული!..
 არებით, ჩარებით,
 ცხადათ, თუ მიპარებით!
 მოსაკლავათ დაეძებს იგი—ბრაზ მორეული!..
 ვის მოკლავს, ნეტავი, გიჟი, უსახლკარო,
 მე—თუ ვისმეს, მეგობარს, ახლობელს, გინდ ნათესავს!..
 მინდა ჩემი ტყვია მე თვით ჩავიბარო,
 ფიქრებს შურისძიების, ვიცი, გიჟი დათესავს!..
 დღე სევდიანია, ცა ჩამობურული
 წყვეის ღმერთი დაფრინავს, ღმერთი გადარეული!
 სისხლის მონატრულია, სახე მოღრუბლული,
 მოსაკლავათ მომეარდა იგი—ქვეყნის ეული!..

* *

ეჰ, მეგობრებო, რა კარგია სიკვდილის ნახვა,
 და მეც მოვკალი გიჟი, ურჩი, გადარეული,
 მე დავანგრიე შუადლისას მისი განზრახვა
 და გადვისროლე, ვით წარსულის შავი რვეული!..
 მე მოვკალ იგი, მე მოვკალი გადარეული!
 დღისით, შუადლით, მე მოვკალი გადარეული,
 მოვკალ უშიშრათ, მე ის დავახრჩე ჩემი ხელებით
 და მტკვრის მორევში გადვისროლე გზა არეული!..
 იქნებ იცოდეთ, სად გარიყა იგი მდინარემ!
 მე დავინახე და მეწყინა, ტალღებს ეჭირა,
 მე კი არ მინდა დაინახოს იგი მზემ, მთვარემ!..
 კვლავ ნაპირიდან ქვა ვესროლე და... ჩაიძირა!..
 დიახ, მე მოვკალ, მე მოვკალი იგი ჩვენებით,
 დღისით, შუადლით, მე მოვკალი გადარეული,
 მოვკალ ლამაზათ, მე დავახრჩე ჩემი ხელებით
 და მტკვრის მორევში გადვისროლე გზა არეული!..

ბერლინი.

ი ა ს ა მ ა ნ ი

ჭ ა მ ბ ი ს ლ ე ლ ი

ცის კამარაზე იშლება შავი
 გულჩახვეული წვიმის ღრუბელი.
 ციალა სხივი ჰქრება უკვდავი,
 იმედი დღისა უკანასკნელი.

ღამეა. ქალას გასდევს ხმაური,
 თავდაუპყრელ სიოს სისინი.
 უნდა ეფონოს ღამის ზაური,
 რომ ჩაჰკლას ვნება და ტრფობის ქინი:

რაინდი—პირმშო—ყელ-მონადერი,
 უფსკრულის ფიქრი, ქაობის ლელი
 სურს გადაგრიხოს, გახადოს მტვერი,
 გრიგლის საზიდი კორიანტელი.

ტყის ბინადარნი ასტეხენ სტვენას,
 ხელის შეწყობით გზას დაბარავენ,
 და გასვენებულს ქაობის ღხენას
 ეკლები თვალებს დაუცარავენ.

ჩაჰქრება ასე ტყის კელეპტარი,
 ქვემძრომთა შორის გაჩაღებული.
 წამოვა წვიმა. ჩადგება ქარი.
 ტბა დაიძინებს გალღებული.

ოგოლი მუზა

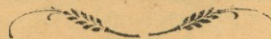
თ ო ვ ლ ი ს ლ ი მ ი ლ ი

ვნება-ჩამქრალ სხივებით თოვლი ღიმ-მოფრქვეული
 ისე ნაზათ ციმციმებს უსპეტაკეს ფერებით,
 რომ ფრთებსა შლის სიამით ოცნება შორეული
 და სულს შვებით ათრთოლებს უმწიკვლო სიძღვრებით.
 თოვლი ნაზათ ციმციმებს და ღიმილი ფერადობს;
 იღუმალი ფიქრები ოცნებას სხვას ვერ ანდობს.

უცხო მხარეს ვეწვევი, ვით ბავში დაკარგული,
 და მოუხმობ დედა-ჩემს, ვეტყვი—იქ რად დამტოვე;
 შენ გაფურჩქნე ჩემს სულში ოცნება მოქარგული,
 და შორეულ სხივებით რწმენა ძუძუთ მაწოვე.
 დღეს იქ მწარეთ ქვითინებს სულის ანარეკლები,
 გულს აკვნესებს უღმობელ სევდის მწვავე ეკლები.

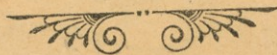
ფარდა-ჩამოხეული სანეტარო მშვენება,
 როგორც თოვლის ღიმილი, ისე ამობრწყინდება,
 უკვდავების სხივებით მონარნარე ჩვენება
 მოალერსე ციმციმით ნაზათ გადმოწვიმდება...
 მწარეთ აღარ ქვითინებს სულის ანარეკლები,
 და გულსაც არ აკვნესებს სევდის მწვავე ეკლები.

არის მხარე მზიური, შვება და ნეტარება,
 თოვლზე უსპეტაკესი სიყვარული ციური;
 ჟამთა მტვერში გაჰქრება შური და ანგარება,
 და იქნება ცხოვრება მარად წმინდა, ღვთიური!
 თოვლი ნაზათ ციმციმებს და ღიმილი ფერადობს,
 იღუმალი ფიქრები ოცნებას სხვას ვერ ანდობს!

გ ა რ ა თ ი უ მ რ ე უ ლ ს

მე შენზე ფიქრით ისე ვეწამე
 და დავიღალე მღელვარ ოცნებით,
 რომ მოსვენება ვერ ვბოვებ ღამე,
 და შენსკენ ვილტვი წრფელი ლოცვებით.
 ყრმობის დღეები იყო სიზმარი,
 გაფრინდა ისე, ვით მოჩვენება,
 და დაინისლა უცხო ცის კარი,
 გადარჩა მხოლოდ შენი ხსენება.
 უღრან ტყეებში დავიარები
 და ვეძებ ბილიკს შენსკენ მომავალს,
 გულის შხამავს წყლული და იარები—
 მინდა ავხადო რიდე მომავალს.
 როცა ოცნებას დამსხვრეულ ფრთებით
 კუბოში ჩემთან დაეძინება,
 და მეფისტოფელს არეულ ხმებით
 ცივათ, საზარლათ გაეცინება,—
 ო, მაშინ მე შენს წმინდა არეში
 ვეამბორები სულის სალოცავს,
 და მოვისვენებ ცივ სამარეში,
 გარს შემოვიხვევ ჟამთა სამოსავს.
 და ჩემი ლოცვა უკანასკნელი
 იქნება შენი ქება-დიდება;
 და რაც დარჩება ამოსახსნელი
 მას შენი ცეცხლი წაეკიდება.
 და ცეცხლი იგი მე ისე მინდა
 დაჩირაღდნობდეს ქვეყნად მარადის,
 რომ ცოდვილ მიწის ფიქრებზე წმინდა
 ისმოდეს ჟღერა სულის ბარათის.

3. რ უ ს ა ძ ე

მ მ მ მ ნ ი ზ ე

დღეს მოგონებამ წარსულთან დღეთა
 გაალო კარი, წინ დამიყენა:

მწვანე კარვები დიდ კაკლის ხეთა,
 გაშლილი ეზო, ზედ ჩემი ფრენა;

მწყემსობა, მახე და ანკესები,
 ღამით ზღაპრები დედისგან თქმული,
 სად ხალხის სიბრძნე და ნაკვესები
 მარგალიტებათ იყო ასხმული;

დაქაბუკება და ტრფობის თასი,
 გული ეროსის ისრით დაქრილი,
 თეთრი აკაკის წიგნი ძვირფასი,
 დედის რძესავით შემრგე და ტკბილი;

და პოეზიის ყვაველი ნაზი,
 სულის წიაღში ახლად გაშლილი,
 გრძნობა მჩქეფარე, ვითარცა ფაზი,
 ფიქრი სხივ-დაკრულ ღრუბლათ აშლილი;

და ძველი მრწამსის ძირს დანარცხება,
 მესამე დასი, ახალ გზით სრბოლა,
 ხან გამარჯვება, ხან დამარცხება,
 ისევ იმედი და ისევ ბრძოლა...

აი სურათი განვლილთა დღეთა,
 სახე-ნავარდი დილის ცისკარი,
 მოთინათინე ჩემ სულში მზეთა
 და გაპარული, როგორც სიზმარი!

ახ, დღეს სად არის, სად, ის ხალისი?
 ახ, დღეს სად არის ის გატაცება?
 უკვე გაფრინდა ჩემი მისი
 და ჩემი ბაღჩაც, ვგრძნობ, გადაჰკნება!

ზ ღ ვ ა ს თ ა ნ

მიყვარს მე ცქერა ბობოქარ ღელვის,
 როს კალხზე ჰხტიან ზვირთთა გორები,
 მივდივარ ზღვასთან სისწრაფით ელვის
 და მოწიწებით ვეამბორები.

ვეამბორები და სული ჩემი
 განცდათა გრიგალს ჩაეკონება,
 გაშლის იალქანს, ვით ზღვაში გემი,
 და ცათ მიმაფრენს ზემთაგონება!

3. ტუქსიზვილი

მ გ ა ზ ე მ ა რ მ დ ი ნ ზ ე

დაუვიწყარი წარსული ცოდვა,
 მომავლისათვის ნავარაუდი,
 შორს ისმის, როგორც იუდის ბოდვა
 და მის მოლოდინს ველარ აუდი...
 განმეორდება ვიცი ღალატი,
 თავს იცნობს მისი ძველი ბუნება,—
 და ბევრჯერ მოვა კიდევ ჯალათი,
 ვიდრე გოლგოთა მოილუნება...
 ათასი მოძმე, ათასი ფიცით,
 ერთი მიზეზით თავს ინუგეშებს,—
 მაგრამ ამხილეთ, მაშ თუ ვინ იცით
 შურსა და მტრობას გზას ვინ უგეშებს...
 გზაჯვარედინზე გდია რვეული,
 ბედის საზრისი, ჯადოს წერილი,
 მას გვერდს ჩამოხვეს გადარეული,—
 იცნობს, დახედავს თავდაქერილი...
 და მის ეტრადზე ეხატვის ბრძენსა
 წინამორბედი ცნობადი გზისა,
 როცა სულ მახინჯს, გულ ანაღრძენსა,
 სკირს შეთქმულება წინაღმდეგ მზისა...
 ავი და კარგი შორ შორს წავლიან;
 ვერ ასცდებიან განგების თვალთა;
 რაც აღარ ახსოვთ—კვლავ ისწავლიან,
 სადაც შემოჰკრეფს ცხოვრების კალთა...
 მაგრამ მაშინებს ძველი მზევერავი,
 გზაჯვარედინზე რომ უყვარს დგომა,—
 ვისაც წინ უძღვის საქმე ჯერ ავი,
 და ვერ უგვრძენია მკვდრეთით აღდგომა!..

10 იანვარი 1921 წ.

გ. ქუჩიშვილი

მ ა ტ ა რ ი ბ ი ლ ი

(ჰანგები)

1

ტიკ-ტა-ტაკა! დაგ-და-დაგა!
ტიკ-ტა-ტაკა! დაგ-და-დაგა!—
უჰ, ამდენმა ტვირთის ზიდვამ
არსებობა შემაძაგა!

2

გუ-გუ-გუ-გუ!
ში-ში-ში-ში!—
მიყვარს ხალხი
მრავალ ჯიში!

3

ტიკ-ტა-ტაკა! დაგ-და-დაგა!
ტიკ-ტა-ტაკა! დაგ-და-დაგა—
ტაშს ეუკრავ და ცეკვით ვამკობ,
ვინც რომ ჩემზე იამაგა!

4

ტიკ-ტა-ტაკა! დაგ-და-დაგა!
გუ-გუ-გუ-გუ! ში-ში-ში-ში!—
მემანქანევ, გეთაყვანე,
გამაქანე, ნუ გაქვს შიში!

სანდრო ზანუიაშვილი

 Коллекция
 Мл. Федосеева
 Тризубова

ნ მ ი შ მ რ ღ ა ნ ი ა ს

1

შენ არ გიჭირავს დავითის სკიპტრა,
 არც პორფირის ისხავ დამამშვენებელს,
 მაგრამ ის შესძელ, რაც მეფემ შესძლო...
 ვაშა! დიდს ნოეს აღმაშენებელს!
 იმოსებოდა სამშობლო თალხით,
 დედას ჰმარხავდნენ განსასვენებელს...
 შენ აღადგინე მდაბიო ხალხით!
 ვაშა! დიდს ნოეს აღმაშენებელს!

2

შენს ღრმა გონებას და გულს გრძნობიერს, —
 თვით მტრისთვისაც კი მუდამ ღმობიერს,
 საკაცობრიო შენს მტკიცე ნებას, —
 გზას რომ უკაფავს სამოთხის ცნებას,
 შენს ძველს ქართველურს სიღარბაისღეს, —
 რომელს დათმობა სულ ვერ აკისრეს,
 ზრუნვას უძილოს და დაუშრეტელს, —
 ზარს რომ სცემს შიშით ორგულს და მკრეხელს, —
 ვუმღერ და ვაქებ! ვაშა ჩვენს მმართველს!
 სხვა ოქროს ხანას უმზადებ ქართველს!

3

ზოგჯერ, ვინ იცის, რას მოიქმედებ,
 ბევრი ჩვენგანი ვერც კი მიხვდება;
 შემდეგ თაობა თუ დააფასებს:
 ასე ითხოვდა ერის დიდება!
 მე თუმც იმ ვარსკვლავს სხვა გეზით მივსდევ,
 შენ მაინც მწაჩხარ როგორც ნუგეში:
 წინამორბედი!
 არ გადაგვისვრი სხვათა უბეში!
 ხარ საქართველოს მკლავი მაგარი!
 არ წავგიხდება ნააჩადარი!..

4

შენს უგვირგვინო ტახტს რომ მძაფრად ეკვეთებიან,
 ეს არ მაშინებს... შეტევამდე დაინთქებიან!
 და რომც ისურვო, სხვას დაიპყრობს შენი ლაშქარი,
 სად ხელმწიფებას ავრცელებდა მეფე თამარი!..

5

მსურს კიდევ დიდხანს, დიდხანს იცოცხოლო,
 დიდხანს ვუყურო მაგ შენს ქალარას!
 შენ აკავშირებ დიდს და პატარას:
 ახლად ფრთა-გაშლილ ამაყ არწივებს,
 უშიშარსა და გულად რაინდებს,
 რომელთ მახვილი ვერაგს ამიწებს
 რისხვას აწვივებს!

შენს კისერზეა სამარადისო...
 შენს სულში არის ჩვენი წარსული—შენში ჰმარხია.
 შენში ის ძველი აღთქმის ფურცელიც ვერვინ დახია!
 ახალ ცხოვრების შენვე ხარ ხიდი!
 კანონმდებელი, შორს მქვერეთი დიდი!
 როგორც დავითი, თვითვე სწერ ფსალმუნს,
 თეთრი გიორგი შენი შემწეა,
 ლახვრავს და მუსრავს მოსულ მტრის შავ გულს!
 მხოლოდ მას ენადვლობ: მგოსანს ვერ ვხედავ
 შენის ეპოქის დამამშვენებელს;
 მეორე შოთას გამირთა მჩვენებელს!
 სჩანს, შენ წინ უსწრობ სხვა ოქროს ხანას!
 ვაშა, დიდს ნოეს აღმაშენებელს!

~~56~~

ბელეტიკისტიკა

F/211284

საქართველოს
ეროვნული
ბიბლიოთეკა

ზიო არაბვისპირელი

გ ა გ ზ ა რ უ ლ ი გ უ ლ ი ¹⁾

(ქართული პანკი)

მხარემ თვალები დააქვიტა, ისე განცვიფრდა: „ჩემი სული, ჩემი გული, ჩემი“...

— ოო, ძალიან კარგად მოიქცა ი ვილაც არის, რომ არ გვეჩვენა და მარეხი აღთქმისგან ხსნილ ჰყო... უგულო რა არ ყოფილიყო, მარეხიც გამთელეზულ ზარს ვერ იხილავდა და იჯდებოდა აღთქმის თანახმად გაუთხოვარი... ეხლა კი უგულოს წყალობით ორი განსაცდელი აგვეშორდა... მაშ...

— არა, მამავ, ძალად თავზე ვერავის მოვეხვევი... ვიცი რაც გინდა სთქვა... უგულომაც რა უარი სთქვას, მაშინ ხომ...

— შეთვის ასულო, თუ მიკადრებ... ოდნავი ყოყმანის შემდეგ წაილულულა მხარემ...

— გიკადრებ?! უგულოვ, მომიხსლოვდი... არა... არა... მე მოვალ!.. და სწრაფად იმის გვერდით გაჩნდა...

13

მეფე ნადირამ მოისურვა მარეხის და უგულოს ქორწილის გადახდა, როცა ეთერი დაბრუნდებოდა... უიშისოდ ძნელი იყო სტუმრების მოწვევა... რა უნდა მოეძიებებინა, რომ დედოფალი მარეხის ქორწილში მონაწილეობას არ იღებო?! ამაში დიდი მეფე და მარეხიც, თუმცა დიდის ყოყმანით, დასთანხმდა... ეს კი მხოლოდ შემოდგომას მოხდებოდა... მართალია, გაზაფხული უკვე თავდებოდა, სამაგიეროდ მთელი ზაფხული და შემოდგომის პირველი ნახევარი წინ ედოთ... მარეხისთვის ეს დიდი სასჯელი იყო, მაგრამ რა გაეწყობოდა, როცა მამას და მამას ასე ჰსურდათ...

მხარესთვის კი, ცოტა გასახარებოც იყო, სასიამოვნოც... მანამდის თავის მამობილს და დედობილს ინახულებდა... ეხლა უკვე შეეძლო ასეცად აენახლაუ-

1) იხილე „ცისარტყელა“ № 12—13.

რებინა მამობილისთვის ზარი, მეფეებმა ისე მდიდრულად დაასაჩუქრეს მანათი...
შის ვახენდისთვის...

ერთი კვირის შემდეგ გამოემშვიდობა მეფეებს და მარეს, ვითომც ტოლ-
ამხანაგების სანახავად, და შეჰპირდა დანიშნულ დროზე დაბრუნება...

მარესმა მალევე ბევრი იტირა, მაგრამ ამას არავის ამჩნევინებდა...

წასვლის დროს მეფეებმა გამოუტანეს კიდევ საჩუქრები ზარის გამთელების-
თვის და სთხოვეს გადაეცა იმ საცოდავ შეგირდისთვის, რომ „თავის მამობილის
ქონების ანაზღაურება შესძლოსო“... ურბრეს და გადაჰკოცნეს...

თავის ძმობილს ირემას დანიშნულ ადგილას შეჰხვდა და ორივე შარავზით
კაცია ბატონის საბატონოსკენ გაემგზავრნენ...

ეხლა ირემას სიცილად აღარ ჰყოფნიდა თავის საქციელი, რადგანაც თავის
თვლით ნახა, რამაც დააფრთხო ჩაბარუხთან და შემდეგ კიდევ სასახლეში... ნახა,
რომ გამკეთებელი მახარე ყოფილა, და აქ აღს არავითარი ადგილი არა აქვს,
მაგრამ ერთი რამ აკვირვებდა მხოლოდ, თუ იმ ღამეს ქალთან ერთად ვინ იყო...

რამდენჯერმე შეეკითხა ირემა გზაში, მაგრამ მახარემ პასუხი არ გასცა...

— ირემავე, შენ რომ გაბედულობა გქონოდა და შენი თავი ზარის გამამთე-
ლებლად გამოგეცხადებინა, როგორც გირჩევდი, ეხლა მეფის სიძე იქმნებოდი...
მარესს აღთქმა ჰქონია, იმას ვაჰყოლოდა ცოლად, ვინც ზარს გამთელებდა...

— მახარე, ხომ სიცილად არ ეყოფოდით, მე რომ ვე ჩამედინა?!. ხომ მი-
ცნობდნენ?!

— მერე რო გიცნობდნენ?!. რაც ისენი აღარ გხედავდნენ, განა არ შეგე-
ძლო შეგესწავლა ზარის ჩამოსხმა?..

— რო ეთქვათ მეორის ჩამოსხმა!..

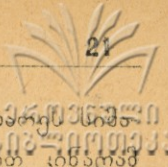
— მე შენთან არა ვარ?!.

ირემას ცოტა ეკვი შეეპარა... მარეხი ცოლად ეძლეოდეს და სხვას სთავა-
ზობდეს, ეს ძალიან ეუცხოვა და გაიფიქრა: „იქნება მცდის ჩემი ძმობილიო და
უნდა რამ მათქმევინოსო“ და ჩაუკვირდა ამ თავის ფიქრს...

რამდენიმე დღე მოდიოდნენ და ირემას ეს ფიქრი აწუხებდა...

„იქნება ჩემი გულის ზრახვა რითიმე გამოვამყლავნე და ეხლა ნამდვილად
უნდა გაიგოსო?!.“ ფიქრობდა ამას ირემა და თავის გულის ზრახვას უფრო ღრმად
ჰმარხავდა თავის გულში...

ეს ზრახვა კი... ირემას გულის შორეულ კუნჭულში იმალებოდა და, როცა
იმისი გული მიყუჩებული იყო, მხოლოდ მაშინ გამოჰყოფდა ჯერ ოდნავ თათებს
ნახად აუსვამდა, შეათბობდა და შემდეგ სულ მთლად გადაეფარებოდა და ჩაეხუ-
ტებოდა...

ბევრჯერ დაჰმართნია ეს ჯერ მეჯოგეებთან ყოფნის დროს... მახარებს მისი
მაცე ამუნჯებდა იმას და ჯერ იმაში მიბაძვას იწვევდა, მაგრამ მიბაძვით კინაღამ
კისერი მოიტეხა... შერე კი... ჩაენასკვა ეს გულში და ველარაფრით გაედევნა...

ეხლა კი, როცა მარები მახარეს დანიშნულად შეიქმნა, ფრთა გაშალა იმის
გულში ჯერ შეუმჩნეველმა, ეხლა კი მწვავემა შურმა... ცდილობდა ამოეფხვრა
გულიდგან, მაგრამ ვერ ახერხებდა...

მარები იმის თვალწინ გაიხარდა... როცა მარები მოჩიტდა, შეიბუმბლა, ირე-
მას ბევრჯერ უნატრია იმისი თავი და ეს ნატვრა ისევ გულში ჩაუკლავს, რად-
განაც მიუწოდომლად მიაჩნდა, და ეხლა კი იმისავით უბრალოს, რა ვუყოთ რო
ოსტატია, დანიშნულია?!

სწორედ შუა დღე იყო, როდესაც ჩაბარუხის თავდაღმაროს დაემუნენ... მხე
თუმცა ძალიან მწვავე იყო, მგზავრებს აგრე რივად არ აცხუნებდა, რადგანაც გზა
თითქმის ხის ტოტებით იყო დაფარული...

— აი, იქ ვიჯექი იმ ღამეს, როცა ზარის ხმა და ქალის სიმღერა შემომესმა...
ქალი, უეჭველია, დედოფალი იქმნებოდა, მაგრამ მეორე კაცის სახით ვილა იქმნე-
ბოდა ნეტავი?! ჩაილაპარაკა ამ დროს ირემამ.

მახარეს ემწვავე ეს სიტყვები და ცოტა სიჩუმის შემდეგ ამოხვრით წამოიძახა:
— უთუოდ გადია იქმნებოდა!..

— გადია?!
— ჰო!.. მოკლედ უბასუხა მახარემ და ჩაფიქრდა...

წამს თვალწინ წარმოუდგა ის წარმტაცი ღამე, და ისე განსტკობდა ურათმა,
რომ აღარა გაუგონია-რა, თუ ირემა რას ეუბნებოდა და ეკითხებოდა... ირემას
კი პირი არ დაუყენებია...

მახარე მხოლოდ მაშინ-ღა მოვიდა გონს, როცა სულ მდინარის პირს მიად-
გნენ და კლდიდგან გადმომჩქეფი ჩაბარუხის საამო წინწყლები სახეზე შეეპკურა...
სახე მოიწმინდა... მწარედ გაელიმა და მეორე ნაპირს ცხენი საჩქაროდ გაავლო.
ირემაც მიჰყვა... აქ კი ჩამოხდა ცხენიდგან და სადავე ირემას გადუგდო...

— ძმაო ირემავ, გაიყოლიე ჩემი ცხენიც და საოქრომქედლოსთან მომიტყა-
დე... მამობილი თუ იქ იყოს, უთხარ, მეც ჩქარა მოვალ... მე კი ცოტა ტანს
წავიბან... დიდი ხანია ჩაბარუხში არ მიბანავია... მიყვარს ჩაბარუხში ბანაობა...

Коллекция
Илл. Федосеева
Тришуткина

ეთერს როგორც კი გამოელვია, მაშინვე შვილი მოიკითხა... დაჰხედა თუ
არა, წამოიძახა, თვალები სულ მამ... და ჩაიკრა გულში...

— ჰო სულ მეფისა აქვს!.. დაათვა ვაღიამ..

— ჩემო ვალი, ჩემ მახარეს თვალები ისე უგავს მეფისას, როგორც შტოდს

— მგლისას... აბა, ნარგიზ, დაჰხედე ამის თვალებს!.. ნუ თუ შენი შვილობილის თვალებს არ გავონებს?!

ვაღიამ გაიფიქრა: „უი, დამიდგეს თვალები, ვადაირიაო!..“ ნარგიზა კი აწითლდა და მაინც დააშტერდა ჩვილის თვალებს...

— განა, ნარგიზ?!

— დედოფალო, ჩვილის თვალებს, ვის თვალებსაც გინდა დაამგზავსებ!..

— ეჰ, ჩემო ნარგიზ, შენი შვილობილის თვალები არ გხსომებია!..

— დედოფალო, ერთხელაც არ შემიხედნია იმის თვალებისთვის, და, აბა, საიდგან უნდა მახსოვდეს... აი, ჩემი კაცი კი... ნამდვილად გეტყოდა...

— ჰო, მამისას ძალიან უყვარს მახარე!.. ეგ კარგად ვიცი, და ვხედავ კიდევაც... ახალი საოქრომჭედლო იმისთვის არ ააშენა, მაშ ვისთვის...

— უყვარდა და ეგრე, ლამის, არის გადამერიოს კაცი... მთელ დღეს საოქრომჭედლოს წინ ზის და ვხას ვაჰკეპრის... მოვა საღამოთი და გულ-დაწყვეტილი წამოიძახებს: „დღესაც არ მოვიდა, ი საძაგელი ბიჭო!“ და მიეგდება ტახტზედ, თითქოს მთელ დღეს მუშაობით მოიქანცაო...

— ჩემო ნარგიზ, მაშ ახარე, რომ შვილი-შვილი დაებადა... მაგრამ ეს კი ჩვენი საიდუმლო უნდა იყოს.

— დედოფალო!..

— შე ჯერ დედოფალი არა ვარ... ვარ მხოლოდ შენი შვილობილის შვილის დედა... მერე რა იქმნება, არ ვიცი... აი, ამ ჩვილსაც მახარეს ვარქმევ...

— ჩემი კაცი გაგიჟდება!..

— არა უშავს რა...

შეორე დღეს, როცა ნარგიზა მივიდა, ეთერი მხიარულად დაუხვდა. თავის მახარეს ვალერსებოდა...

— დედოფალო, კინალამ ჩემი კაცი გადამერია... ჯერ ენა ჩაუვარდა... შემეშინდა კიდევაც... მერე დაიყინა: „მაჩვენეთ ჩემი მახარეს შვილიო და აქით მოიწივდა... როგორც იყო, ძლივას დავარწმუნე, რომ ეს ჯერ-ჯერობით საიდუმლოა მეთქი... დილა აღრიანად საოქრომჭედლოსკენ გამოეშურა და მითხრა: „სხვა გზით მოველოდი მახარეს და იქით ვიციკირებოდიო... ეხლა კი ვიცი, საით ვიციკიროვო!“

— ნარგიზ, მამისა მახარეს თვალებს შორიდგანაც კი იცნობს...

როცა ეთერი სულ გამორჩა და სიარული დაიწყო, ხშირად სარკმლიდგან მამისას გადასცქეროდა, რომელსაც იმისკენ ჰქონდა თვალები მოპყრობილი. და

დრო გამოშვებით, როცა გამეღვლე-გამომეღვლე არ ჰჩანდა ბავშვსაც და... მამისა მაშინ თითონაც ბავშვად იქცეოდა ხოლმე და საოქრომჭედლოს წინ, თითქოს თავის მკლავებზედ უწევს ბავშვიო, დაიწყებდა ხელების ნძრევას, სისინს და აღერსს. ეთერისთვის ეს გულის გამაღბობელი იყო... ღნებოდა იმისი გული, როცა მამისა ასეთ სიყვარულს იჩენდა იმის შვილისადმი...

ეხლა ხშირად ეთერის გასართობი ეს იყო... სარკმელს გააღებდა მამისას დაა-
ნახებდა თავის შვილს. ის კი ამ წუთებს ელოდა... სულ იმის სარკმელს უშვებ-
და... ნამეტნავად შუადღის დროს, როცა გზაზე არაფერი მოჰჩანდა, შორიდგან მა-
მისას და პატარა მახარეს აღერსს ბოლო აღარა ჰქონდა...

მამისა დაოთხდა, ვითომ პატარა მახარე ზურგზე დაისო და ისე გაატარ-გა-
მოატარა საოქრომჭედლოს წინ... ეთერიც ისე აყოლებდა სარკმელთან თავის
შვილს ვითომც ზურგზე ზის და თითონ გვერდით დასდევს, და თან იცინოდა მა-
მისას საქციელით...

ამ თამაშით რა გართულნი იყვნენ, უეცრივ თავს წამოადგა მამისას ირემა
ორი ცხენით... ცოტას შეფერხდა კიდევაც, რადგანაც ვერა გაიგო-რა, თუ ეს
მოხუცი კაცი რისთვის დადიოდა ოთახზე... ეთერმაც თვალი მოჰკრა ირემას და
მაშინვე სარკმელს მოჰშორდა და ბავშვი გადიას გადასცა... თითონ კი მალევე
ცქერა დაიწყო... ირემა რაღაც ემცნაურა... და ფიქრობდა, თუ სად ენახა ეს
კაცი... უეცრივ მოაგონდა თავისი მგზავრობა... „ეს ხომ სულ თან გვდევდა...
ნადირას ერთგული!“ შეაყრყოლა ამ მოგონებამ და ტანი შეუწესტიანდა...

— აქ რა უნდა?! წამოიძახა ეთერმა და... მერე მეორე ცხენით ვინღა იქმნე-
ბოდა?! ნუ თუ მეფე ნადირა?!

ამ აზრმა გააფთრა ეთერი და მოემზადა მდგრად დახვედრას... სარკმელს
მოჰშორდა და გადიას მეორე ოთახში გასვლა უთხრა... თითონ კი სიარული დაი-
წყო იმავე ოთახში... ცოტა ხნის შემდეგ გადასწყვიტა მამასთან ჩასვლა - და იქ
მიეღო მეფე შესაფერად და სამუდამოდ უარი ეთქვა ცოლობაზე, რადგანაც პი-
რობა არ შეასრულა და დანიშნულ დროზე აღრე მოვიდა... მოიხვია თავმანდილი
და კარი გამოაღო...

— მახარე!.. შეჰკივლა ეთერმა და კარებთან მდგომ მახარეს გულზედ უგო-
ნოდ მიესვენა...

მახარე დაიბნა... ძლივას-და მოასწრო ხელების შეშველება... უგონო ეთერი
შემოიტანა ოთახში და ტახტზე დააწვინა... კვილზე გადია შემოვარდა ბავშვით
და, რა დაინახა ვიღაც უცხო, შეკრთა...

მახარე ბავშვის დანახვაზე უფრო დაიბნა და აღარ იცოდა, რა ექმნა... მახა-
რე სრულებით არ მოელოდა, რომ კოშკში ვინმე იქმნებოდა. ეგონა მაშინდელი-

ვით შევიდოდა კიდევ შიგ, ცოტა ხანს იქმნებოდა, და შემდეგ იმავედგებოდა. სასახლეში ვერაფის ჰკითხა დედოფალზედ. რადგანაც ვინოდა თავის გამომეტლანება. მარესსაც კი ვერა ჰკითხა... მართალია, მარეხი დანიშნული იყო იმისი, უყვარდა კიდევაც, მაგრამ ეს სიყვარული რაღაც გამოურკვეველი იყო... მზად იყო სიცოცხლე შეეწირა, მაგრამ მარეხი იმის გულში უფრო დამბურ სითბოს აჩაღებდა. ვიდრე სქესობრივ ცუცხლის კოცონს... ერთხელ არ მოჰსვლია ჟინი, აღგზნებული კოცნისაც კი... თუ სურვილი ჰქონდა ალერსისა, მხოლოდ თბილი უანგარო ალერსისა...

ეხლა კი ეთერის ხელის ხლებამ ალი მოსდო და სულ ატრუსა. ეთერის ხსენებაზეც კი ეღვასავით ხსეულში უვლიდა მწვავე გრძობა... სწორედ ამ შიზუზით მარესსაც ვერ ჰკითხა, რომ თავის ვინაობა სახის გამომეტყველებით ეთერის ხსენებაზედ არ გამოემეტლანებინა... ყველაფერს მოიფიქრებდა, მაგრამ იმას კი ვერა, თუ ეთერი ეხლა თავის კოშკში იქმნებოდა... ამ გარემოებამ და ეთერის შეგნებამ სულ დააბნია, აწო, მაგრამ ბავშვის დანახვამ ცივი წყალი გადაასხა და გამოათხიზლა...

— აი, რისთვის მოსულა ეთერი სამშობლოს... მოსალოცინებლად!..*) რატომ ეს წინად თავში არ მომივიდა, იქ რო ვერ ვნახე დედოფალიო... გაიფიქრა მახარებ და გატრიალდა გასაქცევად...

— სიზმარია, თუ ცხადი?! წამოიძახა ამ დროს გონს მოსულმა ეთერმა...
სად არის ჩემი მახარე?!

მახარე შესდგა...

— ჩემო კეთილო, აი, შენი მახარე!.. მიაწოდა ბავშვი გადიამ...

— არა... არა... ჩემი... გადმოიხედა და მახარეს ზურგი დაინახა...

წამოვარდა მაშინვე და მახარეს მხარზედ მაგრად დაებლაუჯა...

— როგორ, გული გამელია შენ ლოდინში და ეხლა ზურგს მაჩვენებ?!.

— დედოფალო!..

— იქ, ვერხვის ქვეშ ვარ შენი დედოფალი!.. გახსოვს მახარე?!

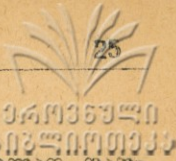
— რომ არ მხსოვნებოდა, ეხლა აქ არ ვიქმნებოდი!..

— კარი ხომ ღია დაგხვდა?.. ვიცოდი, მაგ გზით მოხვიდოდი და ამისთვის აღარ დამიკეტნია... აი, ის შენი ამოტანილი სუფრა და ღოქი შენ სახსოვრად აქვეა...

— მაგრამ დედოფალო, მაინც...

— აკი გეუბნები, დედოფალი იქ ვარ და აქ კი შენი შვილის დედა...

*) იმ დროს პირველი შებენი უქველად ქალს უნდა თავის მშობლების სახლში დაებანა. ეს ყველასთვის სავალდებულო იყო.

— როგორ?!

მხოლოდ ძლიერ, გულწრფელ სიყვარულს შეუძლიან ისე ადვილად დაწვინდეს, როგორც მახარე ეთერის სიტყვებმა დაარწმუნეს, რომ პატარა მახარე იმისი შეილია, და მეფე ნადირასთან ეთერს ცოლქმრული ცხოვრება არ ჰქონდა...

— ჩემო ყველავე, მაშ რად გამწირე იმ ღამეს?!

— ნულარ ვიფიქრებთ მავაზე, ჩემო სანატრელო, ნულარ... ენლა მარტო ერთმანეთის სიყვარულით ვიცხოვროთ!...

15

სასახლეში ნადირ მეფე და მარეხი დღეებს სთვლიდნენ თუ როდის მოვიდოდა იმათი ბედნიერების დღე... რაც უფრო ახლოვდებოდა, მით უფრო გრძელდებოდა დღე... შემოდგომა დადგა და დარჩა კიდევ ერთი თვე ვადამდის...

მარეხი ზარს არ ჰშორდებოდა... გაიტანდა ბაღში ჩამოჰკიდებოდა ხეზე და ჩრდილოში დაჰლიღინებდა სიმღერებს და თან ზარს ახმაურებდა.

მართალია ზარის ხმა იმის ხმას არ ჰგვანდა, უფრო უკეთესად გამოდიოდა. თითონ პირველს ამბობდა და ზარს კი მეორეს... ბანიც რომ ყოფილიყო, მაშინ ზომ სრული გამოვიდოდა... დრო გამოშვებით მარეხი შესწყვეტდა სიმღერას, უნებურად ფიქრს მისცემდა თავს, და ფიქრი კი სულ იმის წინააღმდეგი იბადებოდა... ვერ მოეშორებინა თავიდგან ერთი აზრი, რომელიც მალიმალ გაუელვებდა თავში, სწრაფად მთელ იმის არსებას შეიპყრობდა და ტანს აუწვამდა...

ეს ფიქრი იყო მახარეს და ეთერის დამოკიდებულებაზედ... მართალია, ეთერის ნალაპარაკებიდან ირკვეოდა, რომ მახარემ ზარი მიჰყიდა, მახარესაც, რაც აქ იყო, ერთხელაც არ უხსენებია ეთერი, მაგრამ მაინც ვერ წარმოედგინა, რომ მახარე ეთერის მნახველი, და ეთერი კიდევ მახარეს მნახველი ერთმანეთისადმი გულგრილნი დარჩენილიყვნენ... „ან მახარე რად ჩაურთავდა ზარში ეთერის ხმას, თუ“... ველარ ათავებდა მარეხი დაბოლოვებას, რადგანაც იმისთვის შხამი იყო... მერე კიდევ, თუმცა დანიშნული იყო მახარე იმისი, მაგრამ ის მარეხს სულ რაღაც სულ სხვანაირად ექცეოდა, იმისი ნაზი აღერსი, მარეხის ანთებულ გრძნობას ანელებდა და ჰფერფლავდა... იმაში მარეხი სამაგიეროს ვერ იწვევდა...

ასეთ ფიქრებში იყო გართული მარეხი, როცა ნადირობიდან დაბრუნებულმა ნადირ მეფე თავს წამოადგა და, რა ნახა თავისი და ასე დალონებული, ხუმრობით უთხრა:

— ეჰ, ჩემო დაო მარეხ, შენი უჯულო უთუოდ გიორგულებს და აღარ დაგიბრუნდება!..

მარესი შეერეოლდა ამ ხმაზე... ვერ შეპნიშნა ნადირ მეფეს მოსვლა...
 სი ხუმრობა ისეთ ფიქრებით შებოჭილს ყვეის ჩხავილს დაემგზავსა...

მარესმა ძლივას მოიკრიფა გონება და უნდოდა უეცრივ ეპასუხნა ძმისთვის.

— თუ მე უგულო არ მომივა, შენც ეთერი არ მოგივაო!.. მაგრამ სხვა
 სიტყვა:

— თუ არ მომივა უგულო, იმის სული და გული ხელთა მაქვსო!.. და ზარს
 შევხო...

— ეგ ხომ უგულოსი არ არის?!

— მეფევ, ჩრდილოეთიდგან შიკრიკი კიდევ მოვიდა!.. ამ დროს თავს წა-
 მოადგათ მსახური და მარესს სავასუხოდ გაღებული ბაგე მოეკუმშა...

მეფე ნადირა შეერთა... ცოტა სიჩუმის შემდეგ მეფე ნადირა და მარესი ერ-
 თად გაემგზავრნენ...

სასახლის წინ ცხენზე იჯდა ნაცნობი შიკრიკი ჩრდილოეთისა, რომელსაც
 უგულოსაგან გახედნილი რაში დატვირთული სადავით ეჭირა...

— რისთვის გასჯილხარათო, ზრდილობიანად ჰკითხა მეფე ნადირამ...

— ჩემი ბატონი, ჩემი მეფე ძლიერ განრისხებულთა, უკანვე გიგზავნის თავის
 რაშს და გითვლის:

„გასახედნად გამოგზავნე რაში... შენ კი ვირად გიქცევიაო... თუ ამ ვი-
 რით შენი ცოლი არ მოგიყვანია შენივე ფეხით ჩემთვის, შზად ვარ შემოვესიო
 შენ სამეფოს და მთლად წავლეკოვო!..“ მედიდურად უპასუხა შიკრიკმა და ეშმა-
 კურად გადაჰხედა მარესს...

მეფე ნადირა გაფითრდა... ხმა ჩაუწყდა სიბრაზით...

მარესს ეხლა ყველაფერი თვალწინ წამოუდგა... უგულოს ცხენის გახედვნი...
 მაშინაც თურმე ესევე მოთხოვნილება ყოფილა... ნადირას მკვახედ გადაჰხედა და
 მრისხანედ წამოიძახა:

— როგორ, ასეთი წინადადებით მოდის შენთან და შენ კიდევ გაჩუმებული
 ხარ?! უბძანე ეხლავე ამის დატუსაღება და სწრაფად დაგზავნე გზირები და ამ-
 ცნონ ყველას ჩრდილოელთ თავხედობა!..

— ახ, უგულო რომ ეხლა აქ იყოს!.. წამოილულულა ნადირ მეფემ...

— ყველა აქ გაჩნდება, თუ კი აცნობებ... ეგ კი ეხლავე დაატყვევე!.. უგუ-
 ლოსაც მისწვდება ეს ხმა...

ახ, რა სიამით და სიხარულით ჩავიდნენ ეთერი და მახარე სადედოფლოში
 და რა თავ-დავიწყებას მიეცნენ იქ მახარეს მოსვლის შესამე დღეს!.. რა სინაზით და

მხურვალეობით ეგლებოდნენ ერთმანეთს თავზე და ერთი მეორეს აღაზრებდნენ დაგუბებული გრძნობა ძღვნად მიერთშია და შიგ გაებანა...

ბოლოს შეცურდნენ ერთად დედოფლის აუზში და წყალს შეჰნატროდნენ, რომ ერთმანეთის სხეულს წყალსავით ვერ ჰფარავდნენ...

სიშიშვლე იმათთვის არ არსებობდა. არ ჰრცხვენოდათ ერთი-მეორის სიშოშელისა...

ეს იყო დასაწყისი იმათ ბედნიერებისა, და მახარე იდროვებდა თუ არა; მაშინვე სადედოფლოსკენ გასწევდა, სადაც ეთერი თავის პატარა მახარით და გალით უხვდებოდა...

როცა ერთად პატარა მახარის ალერსით ეინს მოიკლავდნენ და აბანავებდნენ კიდევაც, გადიას პატარა მახარით კოშკში გაისტუმრებდნენ, და მაშინ იწყობოდა იმათი დაუსრულებელი სიამე... ერთმანეთი აღარ ეთმობოდათ განშორების წინ... განშორებას კი მახარეს საქმე თხოულობდა...

ეთერმა პირველ დღესვე კოშკიდან გადაახედა და დაანახვა საოქრომჭედლო... მახარე განცვიფრდა... სულ ველარ იცნო საოქრომჭედლო... სულ ახალი ღიზი შენობა მოჰხვდა იმის თვალს... ირემა და მამისა იქ რო არ დაენახა, ეგონებოდა, რომ ეხლა იქ სხვას ვისმე აუშენებიაო და მამისა კი...

მაგრამ ეთერმა გაუმარტა, რომ მამისას მაშინვე ახალი შენობა აეშენებინა და იმის შემდეგ ყოველ დღე ჰოდის, ზის დერეფანში და შენ მოგელის...

მახარეს ამ სიტყვებზედ აუჩუყდა გული და ცრემლები მოადგა თვალს, მაგრამ თავი შეიმაგრა და ყრულ წამოიძახა:

— მერე რითი?! თუ რამ ჰქონდა სულ...

— ოო, ჩემო, ჩემო, რანაირი გგონებივარ!.. ნუ თუ სამაგიეროს არას მიეცემდი?!

— იმ დროს...

აღარ დაათავებინა, რადგანაც მაგრად, მაგრად ჩაუკოცნა ეთერმა ტუჩები...

— რაც გაიგო, რომ აქ კიდევ პატარა მახარე არის, იმის შემდეგ სულ აქით იცქირება და...

— ეთერ, ჩემო...

— სთქვი!.. სთქვი!.. რა ვარ შენი?..

მახარე ჩაფიქრდა...

— სთქვი!..

— ეთერ, მთლად ჩემში ხარ და მე კიდევ შენში და ამისთვის ვსთქვი: „ჩემო“.

— ოოო, მახარე, რა კარგი ხარ!.. და კიდევ აღზნებით ჩაჰკოცნა...

მხარე ჩქარა გამოემშვიდობა ეთერს, რადგანაც ეგონა, რომ მამობილი ჩაბარებულზე ჩაეგებებოდა...

მართლაც ასე მოხდა. მალე ბილიკს ჩავიდა თუ არა მდინარის პირას, მამისა და ირემაც მოვიდნენ და მხარე და მამისა ერთმანეთს გადაეხვივნენ...

— ოო, შვილო, რა მინდა გახარო!.. ჯერ წავიდეთ პური ვჭამოთ, თორემ შვიკრები იქნებით. დედაშენს შევუთვალე შენი მოსვლა და კიდევ სტუმრის...

— მამავ, ეს ჩემი ძმად ნაფიცია და ისე უნდა მიიღო, როგორც მე...

— ჩემო კარგო, შენი თავი დაგვანატრულე და ეხლა კი სამაგიეროდ სამკეცად გვახარებ... რა გქვიათ, შვილო?

— ირემა!..

— მოდი გადამეხვიე, ირემაც იგრევე დაიბუღებს ჩემ გულში, როგორც მხარემ დაიბუღა...

— ოო, შვილო, მხარე, რას გახარებ?!..

მიდიოდნენ შინისკენ და მამისა ხშირად ლაპარაკის დროს ამას ჩაურთავდა...

მხარე არც კი ეკითხებოდა, რადგანაც იცოდა, თუ რას ახარებდა...

როცა საოქრომჭედლოსთან მივიდნენ, მხარემ განგებ ჰკითხა:

— მამავ, ეს ხომ არ უნდა გვახარებინა?!..

— ოო, ეს რა სახარობელია! ეს მხოლოდ შენთვის ავაშენე... უფრო კი ჩემთვის, რომ ჩემი სახელი იხსენიებოდეს... შენ უნდა იმუშაო, აიყვანო შეგიძლები და მამისას საოქრომჭედლოში ამუშაო... ეს ჩემი საფლავის ქვა იქნება, როცა მოვკვდები... შენთვის, ოო... სახარობელი სხვა არის!.. ეს დედიშენის და კიდევ ერთის საიდუმლოებაა... თუ ისენი ნებას მომცემენ, მაშინ...

— პირობას გაძლევ, მამავ, შენ საოქრომჭედლოს სანამ ცოცხალი ვარ, არ მოვშლი...

— ოო, თუ შენ პირობას გაძლევ, შენი შვილი უფრო მომცემს!..

მხარემ არა უპასუხა-რა...

ხშირად, ხშირად ნახულობდნენ ერთმანეთს ეთერი და მხარე და ერთხელაც არ უფიქრიათ იმაზე, თუ რითი დაბოლოდებოდა ამათი დამოკიდებულება... ერთხელ მამისაც წაიყვანა სადედოფლოში, რადგანაც გადაეკიდა და მოსვენებას აღარ აძლევდა „ჩემი შვილის-შვილი ერთხელ მაინც ხელში ამაყვანინეო“...

ოოო, რა სიცილი და კისკისი იდგა სადედოფლოში, როცა მამისამ პატარა მხარე ხელთ იგდო და ვერხვის ქვეშ ათამაშა?!.. რას არ სჩადიოდა მამისა?!.. შეე-

ლი, დათვი, მელა ტურა, კატა, ვფხვი და ან კიდევ ფრინველები. წინ დაუხატა თავის მოძრაობით და ხმით...

— ეხლა კი ბედნიერი ვარ!.. წამოიძახა მამისამ და პატარა მახარე დედას გადასცა... მაგრამ... დაუმატა... ასე მალეით, ბატონის ასულო, როდემდის...

— ჩემო ოქრომკვდელიო, ბატონის ასულს ნუღარ მიწოდებ... ეხლა...

— ჰო, მართლა, მაპატიე! დედოფალი უნდა მეთქვა და...

— სუუ... ეგ უფრო უარესი!.. მახარეს ცოლი ვარ და, თუ მახარე შენი შვილია, შენი რძალი... მაშ დღეის შემდეგ რძალი ვთერ, ან სულ ურძლოდ ვთერობით მომმართე ხოლმე!..

— იყოს ნება შენი, შვილო ვთერ!..

— ოჰ, მამავ, აი, ეგრე სჯობია!.. თითქმის ორივემ—ეთერმა და მახარემ ერთად წამოიძახა...

დიდად ნასიამოვნები წამოიყვანა მახარემ მამისა, რომელიც გზაში სულ ბავშვის ქებაში იყო და ზეცამდის აჰყვანდა... მხოლოდ საოქრომკვდელიში გაჩუნდა, რადგანაც იქ ირემა იყო, და იმასთან კი კრინტს არა სძრავდა ვთერზე და იმის შვილზე... არც მახარე ამეღავენებდა ირემასთან...

ირემა კი თვალს ადევნებდა და თითქმის მიჰხვდა კიდევაც, თუ საქმე რაშიც იყო... ის პირველი ღამე მოაგონდა, როცა შეშინებული ჩაბარუნიდგან გამოიქცა, და მეორე არსებულ მახარე დააყენა...

ერთხელ კიდევაც შეეკითხა ირემა—გახსოვს მახარე, ტყეში რო მითხარი: „შენ ალებს გაურბი, და მე კი იმას ვეძებო“... წავიდეთ ვიპოვოთ იშენი ალი...

— ოო, ჩემო ირემავე, მე თურმე სხვაგან ვეძებდი, ის კი თავის ბუდეს დაჰბრუნებია და...

ირემამ ხმა აღარ ამოიღო და ხმის ამოუღებელივ მახარეს თვალი აღარ მოაშორა, რომელიც ამ დროს რაღაც სამკაულს ამზადებდა...

ეხლა უკვე ცხადი იყო ირემასთვის, რომ ეთერი და მახარე იმ ღამეს ერთად იყვნენ... მაგრამ ვერა გაეგო—რა, თუ რა კავშირი ჰქონდათ, მაშ მარცხის დანიშვნა და საქორწილოდ მზადება რაღა იყო?!.. ფიქრობდა ირემა ამას და... „ეჰე, ორ ადგილას ბუდის გაკეთებას ხომ არ აპირობს?!“ გაიფიქრა ირემამ, და შუბლი უკმაყოფილოდ აეცსო...

— მახარე, ცოტა სიჩუმის შემდეგ მიჰმართა ირემამ მახარეს... აი, მესამე მთოვარი დაიბადა, რაც აქა ვარ, და შენი ხელობისა ვერა ვისწავლე რა... საბერვლის დაბერვის მეტს ვერას ვახერხებ... ვეჭვობ, ან კიდევ შემდეგში მოვახეზო რამ... გადივწყვიტე, ისევ ჩვენ მეჯოგეებისკენ წავიდე... იქ უფრო შინაარსიანი ცხოვრება მქონდა...

მხარემ შესწყვიტა მუშაობა და ირემასთან მივიდა...

— ძმაო ირემავე, მეც ვხედავ, რომ აქ მოწყენით ხარ... როცა აქეთ წამოგოცვანე, სრულებით არ ვფიქრობდი აქ დიდხანს დარჩენას... მინდოდა მენახა ჩემი მამობილი და დედობილი, მიმეცა იმათთვის ის, რაც მე დავაკელი, და ისევ ერთად გაედგამოდით ჩვენ გზას. მაგრამ აქ სულ შემეცვალა გარემოება... ამ გარემოებაში, მეგონა, შენც ჩაგითრევედი და გასწავლიდი ცოტაოდენ რამეს, რაც გამოგადგებოდა, რადგანაც... მაგრამ აღარ გაათავა.

რო ვაეთავებინა ვულ ახლით უნდა ყველაფერი ეთქვა, მაგრამ რო ვერ შეესრულებინა ეს, მაშინ თავის ძმობილის წინ დამნაშავე გამოვიდოდა...

— მართალი ხარ... აქ უმოძრაოდ ყოფნა ძნელია... წადი და იცოდე, თუ რამ დაგჭირებს, მზად იქნება შენი ძმობილი თავს შემოგვევლოს... აგრეთვე, თუ მე დამჭირდა რამ, გაცნობებ და, იმედია, შენც მაგრე მოიქცევი...

— მახარე... განა ჩემში ეჭვის შეტანა შეიძლება?! მარცხთან ხომ არას დამაბარებ?!.

— მარცხთან?! ირემავე, ჰნახავ მეფეს და მარცხს?!

— იმათ არა, მაგრამ მეჯოგეებმა ხომ იციან ერთად წამოგველით... ისენი უეჭველად მკითხავენ „უგულოს“ ამბავს... მეჯოგეებიდან კიდევ მეფის სასახლეშიც მივა შენი ამბავი...

— ჰო, მართალს ამბობ... უთხარ... „უგულო აქეთ რო მოვდიოდით ცხენმა გაიტაცა და უფსკრულში ორივე—ცხენიც და უგულოც—ჩაიღუბათქო...

— რას შეუბნებ?!.

— სწორედ მაგრე უთხარ... სასახლეში აღარ დაგბრუნდები...

ირემამ ცერად შეჰხედა, მაგრამ აღარა უთხრა—რა...

კაცია ბატონი ეთერის დაქინებამ სახლში წასვლაზე ჯერ დაადარდიანა და უკმაყოფილებას უცხადებდა თავის ასულს; მერე კი, როცა ჩაუფიქრდა გარემოებას, კიდევაც გაუხარდა... კაცია ჩვეული არ იყო სასახლის ჩვეულებებს და ამის გამო თავისთავს თავის ტაფაში არ ჰგრძნობდა... როცა ეთერი თავის გარემოებაში ჩააყენა, იგრძნო, რომ ეთერიც ვერ იტანს ამ ჩვეულებებს და ამისთვის მიიღტვის შინისკენო...

რაკი დაბრუნდნენ შინ, მაშინ იგრძნო რა დიდებული ყოფილა თავის კერა, თავისი კარ-მიდამო, სადაც თავისუფლად შეუძლიან ადამიანს ამოსუნთქვა და სხვას არ შესცქერის... წინად ამას არ აფასებდა... ეხლა კი თითქმის სულ ამას ეუბნებოდა ყველას...

როცა მახარე დაბრუნდა და ნახა, მაშინვე ეს უთხრა:

— დაუბრუნდი, განა, მახარე, ისევ შენ მამობილს?! სხვაგან უთუოდ უეკლორ შაყვალი გეგონა, და თურმე კი უფრო ქარაფიანია, ვიდრე შინ... თუმცა სხვაგან ძალიან დაჰვაყვაცებულხარ... ბედნიერებას სხვაგან ვეძებთ, და თურმე კი ცხვირ წინ გვიძევს!..

— მართალს ბრძანებ, ბატონო, მართალს!.. ბედნიერებას სხვაგან ვეძებდი და აქ კი ყოფილა... უპასუხა მხურვალედ მახარემ...

— ეხლა აღარ გაიქცევი და შენ მამობილს აღარ დააძმარებ, თორემ...

— ოო, ეხლა აღარსად წავა ჩემი მახარე... აი, ახალი საოქრომჭედლო, შენის წყალობით...

— ჩემით კი არა, ეთერის, ისეთი სასყიდელი...

— ისაც შენია, ჩემო ბატონო, განაგრძო მამისამ... და ამისთვის გეუბნები შენის წყალობით...

კაცია ბატონი თითქმის გაახალგაზრდავდა, რაც გული დაიმშვიდა და მთხოვნელები აღარ აწუხებდნენ...

ერთად-ერთი რამ აწუხებდა, რომ ეთერი შეიძლება კიდევ დანიშნულ დროს შემდგავ ვერ შეეჩვიოს სასახლის წეს-წყობილებასო...

კაცია ბატონი ამით ჰხსნიდა ეთერის დაჟინებას, სახლისკენ წამოსვლას და სწყევლიდა იმ წამს, როცა ნადირ მეფე ესტუმრა და ისე გულუბრყვილოდ ორივე—მამა-შვილი სასახლისკენ გაიტყუილა...

„ზესიძეთ რო შემოგვეყვანა ვინმე, მაშინ ეთერიც შინ იქნებოდა და ჩვენ ბედს ძალიც არ დაჰყვავდაო“...

მაგრამ რაც დრო გადიოდა, და იმისი ცხოვრება ისევ ძველებურად ეწყობოდა, თითქმის ავიწყლებოდა თავისი მეფის სასახლეში ყოფნაც კი... იქნება ათასში ერთხელ რომელიმე მებატონე შეაწუხებდა თავის გაქირვებით და დახმარებას სთხოვდა...

ასე გადიოდა იმის დღეები მშვიდად, აუშფოთებლივ, რომ უეცრივ გაოფლიანებული ცხენით მეფის გზირი შემოდგომის კარს შეექრა კაციას:

— ქუდზე კაცს თხოულობს მეფე... ჩრდილოელთ მეფე შემოიჭრა და მთელ სამეფოს წაღეკას უპირებს!.. თუ უგულო აქ მოიპოვება, იმასაც იბარებს მეფე!..

დიდად შეაწუხა კაცია ბატონი ამ ხმამ... მშვიდობის მოყვარე იყო ჯერ ახალგაზღობაშიც და ეხლა ხომ სულ დააძმარა კაცია ამ ამბავმა... მაგრამ 'რა გაეწყობოდა?!. კარს გაქირვება მოსდგომოდა და მტერს მტრულად უნდა შეჰკვებებოდა... მაშინვე თავის მხრივ თავის საბატონოში თავისი გზირი კომლეურად დაატარა და შეუთვალა: ვისაც გული და მკლავი უჭრის გამოვიდეს, რადგანაც მტერი კარს მოგვედგომიაო!..

კაცის ყმებში თურმე ყველას გულიც და მკლავიც მჭრელი ყოფილა. ოჯახებში ქუდოსანი აღარ დარჩა... მოხუცებულნი და მცირე წლოვანიც კი გამოცხადნენ კაცის სასახლეში და ემუდარებოდნენ მტერზე წაყვანას...

კაცია ბატონს გული აუტოკდა, ასეთი ერთსულობა რო დაინახა, და შეეჭუდარა მცირე წლოვანთ და მოხუცებულებს ოჯახს დაპბრუნებოდნენ და კერა არ ვაეციებინათ, ვიდრე გამარჯვებული შეომრები უკან დაბრუნდებოდნენ...

თუმცა გულნატკენებმა, მაინც მყისვე შეასრულეს კაცის თხოვნა...

მესამე დღეს ყველა შეიარაღებულნი კაცია ბატონის ეზოში იყვნენ და ის ათვალთვლიერებდა.

მეფის გზირიც იმის ახლოს იდგა ამ დროს. ეს მესამე დღეა, რაც მეომარნი თავს იყრიან კაცია ბატონის ეზოში... კაცია ბატონი ნაპირის ბატონი იყო, ვისთანაც უნდა უკანასკნელად მისულიყო. გზა და გზა ყველას შეატყობინა, ყველგან უგულოსაც კითხულობდა, როგორც მეფემ დააბარა, მაგრამ ყველგან ეუბნებოდნენ: „მაგისტანა სახელის კაცი არ გვინახავსო“... კაცია ბატონისაგან აქაც ეგავე პასუხი მიიღო... ჯავრი მოუვიდა, რომ იმას არა ჰხვდა უგულოს შეტყობინება და სხვა გზირებს, რომლებით სხვა მხარისკენ იყვნენ დაგზავნილები... მაინც ისაც ყველას ათვალთვლიერებდა...

როცა კაცია ბატონმა თავის ეზოში შეგროვილი მეომარი შეათვალთვლიერა, შელონდა...

„ვაი, თუ ამ გულადღე ჩემი სიბერით ვერ ვუწინამძღვრო და რაიმე ხიფათი შევამთხვია“, — გაიფიქრა და გამოსავალ გზის ძებნა დაიწყო...

სწორედ ამ დროს წარსდგა მახარე კაცია ბატონის წინ და მოახსენა!

— ბატონო, მეც ნუ გამომწირავ მეომრებში და წამიყვანეო...

— შენც, ჩემო მახარე?! მართალია, კაი ვაყვაცი ხარ, მაგრამ ოცნების კაცი ხარ, ჩაქუჩიც კარგად გიჭრის, მაგრამ, ვაი, თუ ისარმა და სატეფარმა...

— უგულოვ, ჩქარა შეგექ რაზე და მეფესკენ მოუსვი!..

— რას ჰბოდავ?! თითქმის ერთად შეეკითხა კაცია ბატონი და მახარე...

— ვბოდავ?! მოხარშული რო მოეტანათ უგულო, მაშინაც ვიცნობდი, და ცოცხალს ვეღარ ვიცნობ?!.

— ვინ უგულო, რას ამბობ?! უკვე მრისხანედ შეეკითხა კაცია ბატონი.

— უთუოდ მიმამგზავსე ვისმე!.. მოკლედ მოუტრა მახარემ...

— შენი გახედნილი რაშით მე გამომგზავნა დიდმა მეფემ... კიდევაც მეშინოდა შეემჯდარიყავი, მაგრამ რო შევვქეჩი, მერე კი გავიფიქტე: „უგულოს გახედნილი რაში საშიშო აღარ არის მეთქი“ და მოვკურცხლე... დამავალა: „საცა შეგხვდეს, რაში იმას გადაეცი და აქეთ სასწრაფოთ გამოეშუროსო...“

ქართული
ლიტერატურის
მემორიალი

— გცდება, ძმობილო, გცდება!.. უპასუხა მახარემ და შემდეგ კაცის ბატონის მიჰმართა... იქმნება სატევარმა და სარმაც გამიქრას!..

— მცდებაა?!. სასახლეში რამდენჯერ გნახე?!. იქმნება რაშს არ შესცდეს... ბუტბუტებდა გზირი და სადღაც მიიმალა...

— მერე მამისას რაღა პასუხს აძლევ?!.

— მამისა ორივე ხელით ზენას ლოცვა-კურთხევას შესთხოვს, ჩემო ბატონო კაცი, და ჩემი მახარე ისევ უკან დამიბრუნდება...

— თუ კი ავრეა, ზენამ გაკურთხოს!.. მოემზადოს მახარეც და დილაზე აღრიანად გზას გავუდგეთ...

ამ დროს მეომართა შორის ჩოქოლი შესდგა... ყველამ ყურადღება იქით მიაპყრო... ჩქარა გამოჩნდა გზირი, რომელიც ცხენით მოარღვევდა მეომრებს, რის გამოც უკმაყოფილებას იწვევდა მეომართა შორის... მოვიდა თუ არა მახარეს ახლოს, ჩამოხტა და თავი მიანება ცხენს... ცხენი დაამტერდა მახარეს... ძლიერად დაიჭიხვინა და თავი მალღა ასწია, თან თვალები დააკვესა... მახარემ უნებურად ხელი ასწია და იმის ნესტოებს შეახო...

ცხენი მაშინვე მოტკბა... სიამოვნებით ოდნავად წაიფრუტუნა, ფეხები და კუდი აათამაშა და ტუჩებით იმის ხელს, მერე სახეს ცმუცენა დაუწყა...

— ეხლაც არ გჯერათ?!. მედიდურად წამოიძახა გზირმა... ეი, უგულოვ, მაგასაც ხომ უარს ვერ ეტყვი?!. მახარე მართლაც დამუნჯდა...

ცხენი კი აფორიაქდა... შეჰქმნა ჭიხვინი, კალხზე შესდგა... თითქოს რაღაც მოაგონდაო და...

მახარე იძულებული გახდა სადავესთვის ხელი ეტაცნა, თვალის დახამხამებაზედ ზურგზე მოაჯდა და...

— წინ დაგიხვდებით... გამოეშურნით კი!..

ესღა მოასწრო ეთქვა... ცხენმა რაკი შესაფერი მხედარი ნახა, ძველებურად აენტო, ათამაშდა ადგილობრივ, რადგანაც სადავეს არ უშვებდა მახარე და მძლავრად იზიდავდა... მეომრები ტალღად ერთ მხარეს მიაწყდნენ და გზა გახსნეს... მაშინ კი მახარემ სადავე მიუშვა, და ცხენიც ადგილს მოსწყდა...

— ეხლაც არ გჯერათ, რო ეგ უგულოა?!. შემოესმა მახარეს ამ დროს გზირის სიტყვები...

Коллекция

19 **Илл. Медосеева-Трызунова**

ნადირ მეფემ მარხის დასამწვიდებლად განკარგულება მოახდინა შიკრიკის დატუსაღების და გზირების დაგზავნის შესახებ, მაგრამ ჯერ არავინ ასრულებდა,

— გცდება, ძმობილო, გცდება!.. უპასუხა მახარემ და შემდეგ კაცის ბატონის მიჰმართა... იქმნება სატევარმა და სარმაც გამიქრას!..

— მცდებაა?!. სასახლეში რამდენჯერ გნახე?!. იქმნება რაშს არ შესცდეს... ბუტბუტებდა გზირი და სადღაც მიიმალა...

— მერე მამისას რაღა პასუხს აძლევ?!.

— მამისა ორივე ხელით ზენას ლოცვა-კურთხევას შესთხოვს, ჩემო ბატონო კაცი, და ჩემი მახარე ისევ უკან დამიბრუნდება...

— თუ კი ავრეა, ზენამ გაკურთხოს!.. მოემზადოს მახარეც და დილაზე აღრიანად გზას გავუდგეთ...

ამ დროს მეომართა შორის ჩოქოლი შესდგა... ყველამ ყურადღება იქით მიაპყრო... ჩქარა გამოჩნდა გზირი, რომელიც ცხენით მოარღვევდა მეომრებს, რის გამოც უკმაყოფილებას იწვევდა მეომართა შორის... მოვიდა თუ არა მახარეს ახლოს, ჩამოხტა და თავი მიანება ცხენს... ცხენი დაამტერდა მახარეს... ძლიერად დაიჭიხვინა და თავი მალლა ასწია, თან თვალები დააკვესა... მახარემ უნებურად ხელი ასწია და იმის ნესტოებს შეახო...

ცხენი მაშინვე მოტკბა... სიამოვნებით ოდნავად წაიფრუტუნა, ფეხები და კუდი აათამაშა და ტუჩებით იმის ხელს, მერე სახეს ცმუცვნა დაუწყო...

— ეხლაც არ გჯერათ?!. მედიდურად წამოიძახა გზირმა... ეი, უგულოვ, მაგასაც ხომ უარს ვერ ეტყვი?!. მახარე მართლაც დამუნჯდა...

ცხენი კი აფორიაქდა... შეჰქმნა ჭიხვინი, კალხზე შესდგა... თითქოს რაღაც მოაგონდაო და...

მახარე იძულებული გახდა სადავესთვის ხელი ეტაცნა, თვალის დახამხამებაზედ ზურგზე მოაჯდა და...

— წინ დაგიხვდებით... გამოეშურნით კი!..

ესლა მოასწრო ეთქვა... ცხენმა რაკი შესაფერი მხედარი ნახა, ძველებურად აენტო, ათამაშდა ადგილობრივ, რადგანაც სადავეს არ უშვებდა მახარე და მძლავრად იზიდავდა... მეომრები ტალღად ერთ მხარეს მიაწყდნენ და გზა გახსნეს... მაშინ კი მახარემ სადავე მიუშვა, და ცხენიც ადგილს მოსწყდა...

— ეხლაც არ გჯერათ, რო ეგ უგულოა?!. შემოესმა მახარეს ამ დროს გზირის სიტყვები...

Коллекция

19 **Илл. Медосеева-Трызунова**

ნადირ მეფემ მარხის დასამწვიდებლად განკარგულება მოახდინა შიკრიკის დატუსაღების და გზირების დაგზავნის შესახებ, მაგრამ ჯერ არავინ ასრულებდა,

ემ ღამეს დიდ მეფესთან საიდუმლო რჩევა ჰქონდა... დიდ მეფეს ნადირ მეფის გადაწყვეტილება, მაგრამ ეს წყრომა არ აგრძობინა და თითქოს დასთანხმდა კიდევაც... მეორე დღეს დიდის ამბით წაეყვანათ მარეხი, ვითომც დედოფალი, ჩრდილოეთ მეფისთვის...

დიდმა მეფემ, როდესაც ნადირ მეფე დასაძინებლად გაისტუმრა, ცოტახანს იშფოთა ნადირ მეფის თავხედურ გადაწყვეტილების შესახებ, შევიდა მარეხთან და...

— ესლავე მოემზადე გასახიზნავად... უბრძანა...

— განა უბრძოლველად უნდა გავიდეთ?! ხომ გზირები დაგზავნა?!.

— სანამ ყველა მოგროვდება, მარტონი ვიქნებით. მტერი კი ახლოს არის... დაჩქარე... ესლავე გასახიზნად ცხენებს დავამზადებინებ...

დიდმა მეფემ გზირები დაგზავნა ყველა მებატონეთან და ვეფხვა კი რაშით კაცობასკენ და დაავალა: „რაკი კაციამდის ბევრი მებატონეა, ყველას აცნობე და უგულოც იკითხეო და თუ შეგხვდეს ეგ რაში იმას გადაეციო“... და გასახიზნავადც დაამზადებინა ცხენები. აღსრულებას თითონვე აღევნებდა თვალ-ყურს...

„რაკი დილაზედ მარეხს არ ჰნახავს ნადირა, ფიქრობდა დიდი მეფე, ძალაუნებურად საბრძოლველად შეემზადება და შინა ყმებს საომრად იხმობს და ვიდრე მებატონეები მოვლენ, მტერს დროებით მაინც მოიგერიებს“... ამასთანავე ერთს დაავალა, რომ ნადირ მეფისთვის დილაზე მოეხსენებინა: „მებატონეებთან გზირები დაგზავნილია და ჩქარა ისენი თავს მოიყრიანო...“

ნადირ მეფე არხეინად იყო... არ ჩქარობდა ადრე ადგომას. როცა ადგა და სასახლე დაცალიერებული ნახა, დაიბნა. მეტი ველარა მოიფიქრა-რა, რომ თითონაც ცხენს მოახტა და რამდენიმე მხლებლებით ტყეს შეათარა თავი...

დარჩა სამეფო უპატრონოდ...

იგრძნო რა რაშმა შესაფერი მხედარი, გაკაჟდა... რასაც სხვა ცხენი ერთ დღეს გაივლიდა, ის საათში მიდიოდა და თითქმის ერთი კვირის სავალი ორ დღეს განვლო. მახარე წამს თუ შეასვენებდა, რომ რაშს ფერდი ამოეღო და ოდნავად მოეწიწკნა რამ, თორემ სულ მიდიოდა... უპირველეს ყოვლისა მახარემ ირემა მონახა... იცოდა მეჯოგეების ბინა ამ დროს და ამისთვის იქით გაეშურა“...

მეჯოგეებს ძალიან გაუხარდათ მახარეს ნახვა. ირემა ხომ სულ აღევლდა და აღარ იცოდა, როგორ გამოეშკარაებინა თავისი სიხარული...

— ლომავ, აქით რა ამბებია?! მოკლედ ჰკითხა მახარემ...

— შენი მტერი, რაც აქ ამბებია!.. უპასუხა მეჯოგეთ-უხუცესმა და უამბო, თუ რაც ამბავია...

თურმე მეფეების მიმალვამ ხალხში შიშის ზარი დაბადა და ისაც—დაიბნა... ზოგმა ტყეს მიაშურა, და ზოგმა კიდევ ველს... ყველამ თავს უშველა... ვისიც იმედი გქონდა, რომ რკინის გული ჰქონდა, ისაც კი მიიმალა, ცვილის გული ამოუჩინდა... ეხლა თავისუფლად შემოესია მტერი, დაისაკუთრა სასახლე და მიდამოები, და ეხლა ჩვენც ველოდით ტყეებში იმათ შემოსევას, მაგრამ რაკი შენ მოხველი, იმედი მოგვეცა... ვგონებ, მტერს გავდევნით...

— ნუ გეშინიანთ, ძმებო, აუარებელი მეომარი მოდის... თქვენც ფხა გამოიჩინეთ და მტერს მტრულად დაგუხვდეთ... ლომავ, შენ ყველა გიცნობს ტყეებში და ველად გაბნეულნი, აიხადე ეხლა პირბადე და მოიხმე ყველანი საომრად და აცნობე ყველას, რომ მეომრები მოდიან... ეს ირემია, ამ ერთი წლის წინად დაიკარგა...

— მოიცა... მოიცა... ირემია... და დააცქერდა ირემას მეჯოგეთ-უხუცესი... გამოცხადებული ირემია... რამდენჯერ მინახავს სეფეწულთან ერთად?! თვალები ისე როგორ დამიბრმავდა, რო აქნობამდის სულ ვიღაც ლომა მეგონე!

— ჰო და, ირემავ, ეხლა საჩქაროდ წადი და ყველა მოიხმე, ვისაც კი საბრძოლველად გული სრჯის, რომ ქვეყანა მონობისგან დაიხსნათ!..

— ოო, ეხლა მეც კი გული ამიტოკდა და, გეფიცები ზენას, მეც წამოვალ საბრძოლველად!.. აღტაცებით წამოიძახა მეჯოგეთ-უხუცესმა...

— მაშ ეგრე, ირემავ!.. შეაგროვო თუ არა მეომრები, მაშინვე აქ მოდი და მერე განვსაჯოთ, როგორ მოვიქცეთ...

— ირემავ, გვითხარ მაინც მაშინ რად დაიძალე... მერე რა გაფაციცებით გეძებდნენ?!

— ოო, ეხლა მივისწრაფვი სწრაფ შევასრულო ჩემი ძმად ნაფიცის განკარგულება... ეგვე გიამბობთ, რადაც!..

— სულ უბრალოდ... მოკლედ გადასცა მახარემ მიზეზი, თუ რად დაიძალა ირემია... დედოფალი ალად მიიღო და ეგონა, ეს ოჯახი დაილუპებო, და, თითონაც რო ამ დალუპვას არ მოჰყოლოდა, არჩია გაქცევა!..

— მართლა უფიქრია!.. წამოიძახა მეჯოგეთ-უხუცესმა... სასახლეში ყველამ იცის, რო დედოფალს ნადირ მეფისთვის ცოლობა არ გაუწევია... ამას ბალღიც კი ამბობს, და მერე მართლა იმის უბედურება სწორედ მაშინ დაიწყო...

მახარე აღტაცებით ისმენდა ამ სიტყვებს. ეთერის სიტყვები მტკიცდებოდა... თუ რამ სადმე კუნჭულში ექვის სიო მოძრაობდა, მეჯოგეთ-უხუცესის სიტყვებმა ისაც დაახშო და ექვის მაგივრად მხოლოდ სიყვარულის ალი ჩაეშო...

— ირემავ, ველად გასვლაც არ დაგავიწყდეს!..

— ჩემო მახარევ, სწრაფად შემოვირბენ ტყე-ველ-მინდორს!.. უბასუბა და სწრაფად მოსწყდა ადგილს...

ირემამ მართლაც ორ დღეს შესძლო ის, რასაც სხვა მთელ კვირას მოუნდებოდა...

აქა-იქ გაბნეული ვაჟკაცი მეჯოგეების ბინაზე გროვდებოდნენ და ჩქარა დიდძალი მეომარი მოგროვდა, გამხნეებულნი მაშველით მზად იყვნენ ცეცხლში გადაცივებულიყვნენ...

მახარემ რაკი ასეთი სული შეამჩნია, ირემა ცალკე იხმო და უთხრა:

— ჩემო ძმაო, ამათ წინამძღვრად შენ იყავ. გზები კარგად იცი და მალვით ჩრდილოელთ უკან დაბრუნების გზა გადუქერ... ვეცადნეთ, ამბის მიმტანიც არ გავუშვათ... ეხლავე გაემგზავრენით, თორემ დაიგვიანებთ... დღეს თუ ხვალ მგომრები მოვლენ და შევუტევთ... მინდა ამბის მიმტანიც არ გადარჩეს...

21

მზე იცინოდა... შემოდგომის მზემ მერე რა თბილი გამამხნევებელი სიცილი იცის!.. არც ერთი იმის სხივი სიცილით ნატყორცნი უშედეგოდ არ იკარგებოდა, ხასხლის წინ შეგროვდნო ხალხს სხეულში საამოდ უვლიდა... იმის სხივი ირემასაც ჰხედებოდა და უფრო ძლიერად აღიზინებდა იმის ოცნებას და ფრთებს უფერავდა... ის კი მოუთხოვრობდა ხალხს ომის ამბავს... „მე მოვუყარე ტყე-ველად გაბნეულ მეომრებს თავი... წავიყვანე ეს მეომრები და ზურგით მოვექეცი... ჩვენ რო არ ვყოფილიყავით, დღეს თქვენ აქ ასე სიხარულით მოცულნი არ იქნებოდით... ჩვენმა მეომრებმა ერთიც არ გადუშვა მთის იქით და აქითაც არ გადმოუშვა... ჩვენ რო არ ვყოფილიყავით, ყველას განადგურება მოელოდათ...

— გაუმარჯოს ირემას, გაუმარჯოს იმის მეომრებს! ყვიროდა გამოფენილი უძღლური და მანდილოსანი...

— გაუმარჯოს ირემას! ყვიროდა იმისი მეომრები...

— რა ტანჯვით და გველებსავით ხე-ხუვებში ვძვრებოდით!.. განაგრძო ირემამ თავის ამბავი... ასეთ ტანჯვას ვერავინ აიტანდა... ჩვენ კი შევძელით და აი... ამ დროს გამოჩნდა ნადირ მეფე თავის მხლებლებით და წინ წასდგა...

— ირემავ!.. წამოიძახა ნადირ მეფემ.

— ხალხო, აი თქვენ წინ სდგას ის, ვინც გაქირვების დროს მიგატოვათ და თავის თავს უშველა... თქვენ კი ბტერს მიგცათ პირში... ეხლა თქვენ იცით რა სასჯელსაც მიაყენებთ...

მეფე ნადირა ათრთოლდა ამ სიტყვებზედ...

— ჩაქოლოთ!.. მოისმა ირემას მხლებლისგან ერთი ხმა...

— ჩაქოლოთ!.. ჩაქოლოთ!.. ახმაურდა ირემას მხარე...

უეცრივ ქვამ გაიხუზუნა და ნადირ მეფეს საუფიქლოში მოჰხვდა... ის მაშინვე დედამიწაზე დაემხო...

— რაკი დაიწყეთ, დაათავეთ!.. დაიძახა ირემამ, — ჩაქოლოთ!..

— მახარე ხის ძირას იდგა და უსმენდა ირემას... გონს ვერ მოსულიყო, თუ რას ამბობდა... რა იყო იმის გამარჯვება, ან კიდევ იმისი ასეთი ხალხის წინ დამსახურება... „იქმნება მართლაც ისეთი რამ ჩაიღინაო“, ფიქრობდა, როდესაც ირემა თავის ღვაწლს ახვიადებდა და მწარედ იღიმებოდა... მაგრამ მწარე ღიმი სწრაფად აღმფრთვების ნასკვებმა შეიპყრეს, როდესაც მეფე ნადირა დაემხო და ირემამ წამოიძახა: „ჩაქოლოთ!..“

სწრაფად წინ წავარდა და მეფის გვერდით გაჩნდა...

— რას შვრებით, უკუნურებო?! მრისხანეთ დაიყვირა უგულომ...

— ეგაც მიაყოლეთ, ვერ ჰხედავთ, როგორ ესარჩლება თქვენს დამღუპველს... პასუხად წამოიძახა ირემამ...

მაგრამ ყველას გაწვდილი ქვა ხელო შეჰრჩია... მახარემ ნადირ მეფეს ხელი სტაცა, მაგრამ ის უკვე მკვდარი იყო...

მახარემ შეჰხვდა ირემას... ირემამ თვალი თვალში გაუყარა და წამოიძახა:

— უნდა გიხაროდეს!.. ეგაც ჩემი წყალობაა!..

— გაუმარჯოს ირემას, გაუმარჯოს!.. ყვიროდა ამ ღროს ირემას მეომარი... წამს მახარე მზად იყო მიეღრო ირემა, მაგრამ სწრაფად გონს მოვიდა, გული მოეკუმშა და...

სწრაფად გატრიალდა და მეომრებს შეეფარა...

მაშინ კი, აქნობამდის მუდმივ მშრალ თვალებს ჩაბარუნის მგზავსათ ცრემლი გადმოსკდა და იმისმა გულომა ჟღერალი გამოიღო, როგორც გაბზარულმა ზარმა, როდესაც ის უნებურად სტყორცნა...

— შვილო, მახარე, ალერსით მხარზე ხელი დაადო კაცთა ბატონმა, მახარე რომ ასეთ მდგომარეობაში დაინახა...

— მამავ!.. სასოწარკვეთილებით წამოიძახა მახარემ და გულზე მიესვენა...

— წავიდეთ აქედგან, შვილო, ესლო ყველაფერი ვიცი და...

— მამავ, მამავ!.. ქვითინებდა მახარე... ძმად ნაფიცმა ხალხის მოლაპატრედ გამომაცხადა!..

დამსა უნებელია

ანდრო სავანელი¹⁾

V

შუალამეს გადასული იყო.

ანდრო მიდიოდა სახლისკენ, მიბარბაცებდა და თავი ისე უბრუნოდა; თითქოს შიგ წისქვილის ქვეები ბრუნავდნო. ყურებს ხული და ხმაურობა გაჰქონდათ, ღვალევი ერეოდა და ფეხქვეშ ნიადაგი ეცლებოდა, თითქოს მოქანავე ნავში იდგა და სხეულს ვერ აწონასწორებდა.

ათასში ერთი თუ გაივლიდა მიყრუებულსა და მიბნელებულ ქუჩაში და ეგვის თვალთ აათვალთებდა ანდროს.

ქვეით ჩახედრულ შეითან-ბაზრისაკენ და სეიდაბადისაკენ შექეიფიანებულ ნაძირლებისა და დეზერტირების სროლა გაისმოდა.

მუხრანის ხიდი კუზიან დედაბერივით მოკუთხულიყო და მოხნეკილ გამხდარ მკლავით გულში მხურვალე, როკაპული ფუსფუსით იხვევდა მოდუდუნე და მოდიდებულ მტკვარს.

სიწყნარე იყო სამარისებური და ამ სიჩუმეს აქა-იქ კანტი-კუნტი სროლა და ფრონტიდან გამოქცეულ, გავლურებულ მთვრალ ჯარისკაცთა რუსული გინება არღვევდა. ღამე სიარული უკვე სახიფათო იყო, მეტადრე სუფთა ტანისამოსით, მაგრამ ანდრო ამას ყურადღებას არ აქცევდა და მიდიოდა მთვრალი იმ აისორით, რომელიც მაღალ ტაძრის გუმბათიდან ძირს ნოტიო სარდაფებში ჩაეშვა... ხა-ხა!.. ნოტიო სარდაფებში!.. ხე!.. ხე!.. ხე!.. ასეთია ბედისწერა, ჰო, მე და ჩემმა ღმერთმა!.. ხო-ხო!.. ნუ დაიჯერებთ!.. თქვენი ნებაა!.. ხე-ხე!.. მაღალ გუმბათიდან ნოტიო სარდაფებში, ასეთია ჩვენი ცხოვრება, ხა!.. ხა!.. ხა!.. ასეთია!.. ასეთი!..— მოლაპარაკობდა იგი მთვრალი და სიარულში ხან ტელეგრაფის ბოძის წინ შეჩერდებოდა და ინდაურივით ფხოვრითა და მხრების უშნო აჩეჩვით რაღაცას ედავებოდა, უტევდა და მერე ისევ ბარბაცითა და თავის უილაჯო რყევით განაგრძობდა გზას...

1) იხილე „ცისარტყელა“ № 12—13.

იგი მთვრალი იყო აისორით. მის სულში ამ აისორმა გაიდგა ფესვები, ძირი მოდგმულად და ტვინი საშინელ უსიამოვნო ხმით უქყიოდა რაღაც უშნო ბაიათებსა და მუხამბაზებს კოლოს ნაღვლიან ბზუილივით, რომელთაც კალატოზები მღერიან ხოლმე მაღალ ხარაჩოებზე ფეშტამალ აფარებულნი ქაფჩითა და თითბრის შვეულთ ხელში, მაგრამ ბარდლას რა უნდა მისგან, რად არ ჰშორდება იგი მის გონებას?... იგი აქ რა შუაშია! თუ აისორია, აისორი იყოს, თუ ბარდლა— ბარდლა!.. ის კი მაინც არ ჰშორდება და ტვინს უხაკავს საშინელი, წითელ ინით შეღებილ ფრჩხილებით.

თითქოს ამ აისორ კალატოზმა ბარდლა მის სულში თითბრის შვეულად ჩაუშვა და, დარწმუნებული მისი სულის კედლების სიმრუდეში და მალე დაქცევაში, მაღალ გუმბათის დარღვევაში, იცინის მხიარულად, შხამიანად და სჭყივის თავის გულის გამაწვრილებელ ბაიათებსა და შიქსატებს. განა სულ ერთი არ არის რას მღერის?... ხომ მღერის ის საზიზღარი ქონდრის კაცი, რომელიც ბელურების საფრთხობელას უფრო ჰგავს ვიდრე ადამიანს?..

ეს გუმბათი ოდნავი მიწის ძვრასაც ვერ აიტანს და ფქვილივით დაიფშენება, დაილეწება, ხე-ხე!..

სიჩუმე...

ანდრომ ოდნავ ჩაიხითხითა თავისთვის გულიანად და ისევ სიჩუმე!..

ღვინო თითქოს გამოუშუშდა, მაგრამ აისორი კი არ ჰშორდება მას თავის მობილ ბარდლათი, არ ჰშორდება და მან გაბრაზებით ვილაკას გულიანად შეაფურთხა.

— დაე დაინგრეს!.. — დაიძახა მან საოცარი განრისხებით და მერე განაგრძო: — დაიმსხვრეს ჩემი სულის კედლები და თაღები, ჩამოიქცეს ცაში ამაყად აზიდული დიდი გუმბათი, განა ცოტა ნოტიო სარდაფები სირაჯხანაში?... მეც დაუწყებ მათ აღებასტრით ლესვას, ვითომ რა უშავს, ჰა?... მითხარ რა უშავს?... — შეუტია მან ვილაკას წუთით შეჩერებულმა.

და მიდიოდა იგი მახინჯ აისორისაგან, დამბლა დაცემულ კალატოზისაგან დაღეწილ სულით თავის მახინჯ და შერყეულ ბარდლასთან, რომელიც მას ახლა ალბად მოუთმენლად მოეღის სახლში.

„სირაჯხანიდან მეტეხში, აისორიდან ბარდლასთან!..“

„სირაჯხანიდან მეტეხში, აისორიდან ბარდლასთან!..“

ხიოდნენ ყურები და ანდრო სახლს ისე მიუახლოვდა, რომ არაფერი გაუგია. ფანჯრებში სინათლე მოსჩანს...

ბარდლა აანთებდა...

მთელი ერთი თვე ეწვალა ანდრო, რომ ბარდლას შეეგნო, რომ იმ პატარა

ჭახრაკის გადაბრუნებით ენთებოდა ელექტრონი და რომ ელექტრონი უნათებდა ოთახს.

მთელი ერთი თვე ეწვალა და, როდესაც ბარდლამ როგორც იყო ისწავლა მისი ანთება, სინარულით არ იცოდა რა ექნა და ერთი კვირის განმავლობაში არც ერთი კატა არ ჩამოუღორჩვია ანდროს საყულოზე, არც ერთი ძაღლი არ მოუკლავს ნემსიან პურით, არც ერთი თავი არ დაუწვავს, ისე გაიტაცა ამ ახალმა მოვლენამ, ამ ახალმა ამბავმა იგი და მთელი ერთი კვირის განმავლობაში ხან აანთებდა იგი ელექტრონს, ხან ჩააქრობდა და ველურ კანიბალივით ფერხულს უვლიდა მის გარშემო, ხან შუშას ენას აუსვამდა გემოს გასასინჯად, ხელს მოჰკიდებდა, ხან ძირს ჩამოდგამდა საწერ მაგიდიდან, გვერდით მოუწვებოდა და იცინოდა, ხითხითებდა იდიოტურად ყურებამდე ახეული ყბებით და გულში იხუტებდა ელექტრონის ასანთს.

და აი ახლაც ბარდლას აუნთია ელექტრონი ოთახში და მის საწერ მაგიდაზე ფეხებ მორთხმული ზის, უცქერის, სტკება საშინელ უაზრო თვალებით იდიოტურ გაბრწყინვებით და ელის თავის საყვარელ მამას, ელის ძვირფას ანდროს...

ანდრო ძლივს ალასლასდა კიბეზე და კარი შეაღო. ბარდლა მის საწერ მაგიდაზე ზის ჩვეულებრივად და წვერ წატეხილ კალმით ფეხის ფრჩხილებს იკიკნის და თან თავისი საშინელი თვალებით უცინის ანდროს იდიოტური უაზრობით.

ანდრო სიბრაზით აენტო...

რა უნდა ამ იდიოტს, რა, რომ ასე ელის, და მიუხედავად იმისა, რომ ღამის ორი საათია მაინც უცდის ეს იდიოტი.

ანდრომ თავი შეიკავა, გაბრაზებულმა სველი პალტო იქვე მიაგდო და მერე ვენურ საქანაო სკამში ჩაესვენა და ფიქრებს მიეცა. ის საშინელი სიმთვრალე გაჰქრა, მიწელდა და ფიქრობდა იგი, ფიქრობდა იმ აისორზე, ფიქრობდა ბარდლაზე და ეს ორი ადამიანი მის გონებაში შედუღდა, შეერთდა და არ ასვენებდნენ მის გონებას, აშფოთებდნენ.

ბარდლა კი ზის, ფეხის ცერი ხელში უჭირავს და უცინის მას იდიოტურად და უზარმაზარი, ოთხკუთხე შუბლი საშინლად, ყარაჩოლულ მაღალ ჩექმის ყელივით ანაოჭებია.

ანდროს არ უნდა მას ყურადღება მიაქციოს, მაგრამ იგი ჰგონობს მის საშინელი უაზრობით გაყინულ თვალებს, ჰგონობს მის მოლაქუცე ღიმილს და ტვინი ემღვრევა.

— უუუ!...—დაიდმულია ბარდლამ და უწარბო შუბლი მრისხანედ მოხუშა.

ანდრო კი ზის ისევ და ყურადღებას არ აქცევს მას, არ უნდა მიაქციოს ყურადღება, არ უნდა...

— უუუ!..— დაიღმუვლა კიდევ უფრო საშინლად ბარდლამ და ანდროშიძის შეჭრეოლდა, მაგრამ თავი შეიკავა და ყურადღებას არ აქცევს, თითქოს ბარდლა არც არსებობს ქვეყანაზე!.. ოო, რამდენს ნეტარ წუთებს დასთმობდა იგი, რომ ეს იდიოტი მის სახელს არ ატარებდეს!..

უცებ ბარდლა რწყილ ნაკბენ ლეკვივით ერთ ადგილას აფუსფუსდა, საწერ მაგიდიდან წვალებითა და ვაივაგლახით ჩამოცოცდა და თავისი მოგრეხილი შიშველი ფეხებით მიფორთხდა მამასთან, მუხლებზე ხელი ლეკვური ლაქუციით მოუცაცუნა და განიერად გაუღიმა.

ანდრომ შეხედა და ზარდაცემული საქანელას ზურგს მიაკვდა. ბარდლა კედელზე დახატულ იდიოტსა ჰკავდა, საშინელს იდიოტს, რომელსაც ქუჩის ბიჭები ჰხატავენ ხოლმე სახლის კედლებზე პირველ ყოფილი ადამიანის მხატვრულ ხერხით:

ჯერ სიმრგვლე, მერე ორი დიდი წერტილი, შემდეგ გრძელი ჩამოშვებული ხაზი და ამ ხაზთან კიდევ სიგანეზე გასული ხაზი და გათავდა ბარდლას პორტრეტი, საშინელი სურათი იდიოტიზმისა...

— უუუ!..— დაიზმუვლა კიდევ ბარდლამ საშინელი, გულის შემზარავი ხმით, მგლური ონავრობით და შარვლის ტოტს მოსწია.

ანდრომ შეხედა და ბარდლას საშინელმა უბსკრულიანმა თვალებმა დაიპყრო მისი შეხედვა, იგი თითქოს სულში უძვრებოდა და ძაგძავი დაიწყა...

რა უნდათ ამ იდიოტებს, რომ არ ჰშორდებიან ამ კაცს, რა?... რას გადკიდნენ, რა უნდათ მისგან, რომ არ ასვენებენ.

და მან ანთებულმა ისე, როგორც ეს გაბრაზებულმა კატამ იცის ხოლმე, კბილებს ბრქიალით ხელი იმ ერთი ბეწვა თმაში წაავლო, რომელიც უფრო ღორის კუდს მოაგავდა შუბლის თავზე ამოსულს და გაათორებით, შეუბრალებლად მოსწია.

ბარდლამ არა ადამიანურად, გულშელონებულ ქალივით უძლური ხმით იკვილა ტკივილისაგან და ვაკაპასებული ლეკვივით თითში კბილები წაავლო და მოუჭირა.

საშინელი იყო მათი შეხება.

ცნობილი მწერალი ანდრო სავანელი თმებში ჩაჰკვდომოდა თავის იდიოტ პირში ბარდლას, რომელიც მას ხელში კბილებით წასტანებოდა და საშინელ შეუბრალებლობით უჭერდა ყბებს.

ანდრო ჰგონებდა, რომ ბარდლას კბილებმა ძვლებამდის დააღწიეს და მიუხედავად საშინელი ტკივილისა მაინც არ უშვებდა ხელს თმაში, მაინც არ უშვებდა, მაგრამ დაბოლოს მან ვერ აიტანა ტკივილი; ბარდლას კბილები მამის სისხ-

ლით დაისვარა, თითიდან სისხლი თქრიალით მოდიოდა, მან მეტი ვერ ვერაფერი თმაში უცებ საოცარ განწირულებითა და სისწრაფით ხელი გაუშვა და ყელში ეცა.

ბარდლამ ხრიალი დაიწყო, მოეშვა, სისხლიანი კბილები გაეხსნა და საზარელი თვალების კაკლავითა და ბრიალით, რომელნიც ჯოჯოხეთურ ხილის საშინელ მკვახე მარცვლებს უფრო ჰგავდნენ, იატაკზე მოწყვეტით დაეშვა უმოძრაოდ...

ანდრომ ცხვირსახოცით ხელი შეიხვია და რაღაც გამეხებით, გულ-გაკაფებით, ბარდლასათვის ყურადღების მიუქცევლად ფეხზე წამოიჭრა, კედელს მიეყრდნო და ისე გასაფრდა, თითქოს რაღაც საბედისწერო საშენელების თავდასხმას მოეღისო.

ბარდლა კი ყელგამოჭრილივით ეგდო უმოძრაოდ... ცოტა ხანის შემდეგ მომაკვდავივით ოდნავ შეირხა, უზარმაზარი თვალები ერთი წუთით ტანჯულ გამომეტყველებით, საცოდავად, პირუტყვულად გაახილა და შემდეგ ისევ დახუჭა და ცალი ხელი გულზე მოწყვეტით დაისვენა.

იგი გრძნობაზე მოდიოდა...

ანდრო კი გაყუჩებული, დამფრთხალ ნადირივით აცახცახებული, თვალყურს ადევნებდა შვილს, რომელიც ნელ-ნელა სუნთქავდა და ძლიერი, არა ბავშვური მკერდი ხან ადიოდა და ხან დადიოდა, მერე უეცრად ძილში სიზმრით შეშინებულივით შეკრთა და ნახევრად წამოიწია, თვალები აქეთ-იქით ნაცქმ ძაღლივით საცოდავად მოაფლო, მერე ლოგინთან წელმოწყვეტით კენესით მიბოლღდა, ჩაგდო შიგ და საშინელი, გულის გამგმირავი ქვითინი დაიწყო. ზმოულა იგი დაჭრილ ნადირივით, საცოდავად, გულის დამღევედ და მის ცრემლებისაგან, თითქოს ჯოჯოხები ქვირითდებოდნენ და დატანტალობდნენ რუხბ, ტიტველი და უშნო სხეულებით კედლებზე, იატაკზე, მაგიდაზე, ყველგან და ყველაფერში.

ანდრო შეშფოთდა, ბარდლას მღულარებამ მასაც ცრემლები მოჰგვარა თვალბზე და გული სინანულით შეეკუმშა, ყელში ბოლმა მოაწვა და ჰგრძნობდა, რომ ეს ბოლმა საშინელ და მწველ სიტყბოთი უნდა გადმოხეთქილიყო მის გულიდან, რომელიც უსივდებოდა.

ანდრომ მეტი ვერ შესძლო და მოწყვეტით დაეცა თავის ნაცქმ, იდიოტ შვილთან და მანაც შემზარავ, აცახცახებული, დაწეწილი ქვითინი დაიწყო.

ქვითინებდნენ ორივე, სტიროდნენ მოსვენებაზე, რომელიც მათმა სულმა ვერ ჰპოვა ვერაფერში.

ელექტრონი კი ისევ სისხლნაკლებ სინათლით ანათებდა. სიჩუმე იყო სამარისებური და ფანჯრებზე ჩამოფენილი მძიმე ფარდები თითქოს უფრო აიდუმბლებდნენ, ხაზს უსვამდნენ ამ მყუდროებას და მხოლოდ ამ ორ ადამიანის ცეცხლივით მწველი და ცხელი ქვითინი გაისმოდა ოთახში მკაფიოდ.

ჰქვითინებდნენ მამა-შვილი და ის ზიზღი და სხვაობა მათ შუა საფეხურზე გებოდა, ღნებოდა და ისე სასიამოვნო ხდებოდა ეს ქვითინი, როგორც თავდავიწყებულ შეყვარებულთა ტკბილი და სათუთი ალერსი. მათ თითქოს უყვარდებოდათ ერთი მეორე, მათ შორის რაღაც ინტიმური, იღუმალის, მოსიყვარულე და საერთო ძაფი იბმებოდა და ამ ძაფით დაკავშირებულნი ერთი მეორეზე საოცარს სინაზესა და სიამეს განიცდიდნენ. ანდროს განუსაზღვრელად უყვარდა ამ წუთში ბარდლა, ქვეყანას ერჩია და გულში ჩაკრული ჰქვითინებდნენ საშინელ წარსულზე მონანიების ცრემლებით, გულის გამგმირავად... რა უყოთ მერე, ბარდლა რომ იდიოტია. უწინარეს ყოვლისა იგი შვილია მისი, სისხლი და ხორცი. და აი მას უყვარს თავისი პირმშო, იგია მისთვის ყველაფერი. განგებამ მისთვის მხოლოდ ეს გაიმეტა და ისიც კმაყოფილია, რადგან მას სხვა არაფერი გააჩნია ამაზე უკეთესი. განა ის ლილიმ არ ჰშობა?.. ლილის არ უყვარდა?.. და ამის შემდეგ განა აქვს ანდროს უფლება სძაგდეს იგი, ეზიზღებოდეს!.. არა, ბარდლა მისი შვილია, მისი საყვარელი პირმშო, იგი მას ვერავისში ვასცვლის, მას გატაცებით უყვარს იგი, ვერავის დაუთმობს!.. და იგი ეხვეოდა ბარდლას, ეალერსებოდა და თან ჰქვითინებდა ჯოჯოხეთურად...

სიჩუმე კი ისევ იღუმალობდა და ამ იღუმალობას კიდევ უფრო ასაიდუმლოვებდა კედლის საათის ერთფეროვანი და გულის გამაწყალებელი კაკუნი.

ზევით სართულში ვილაცის ფენის ხმა მოისმა. ალბად შეწუხდა. ვილაც ზევით ამ საშინელ ცრემლებით, ლოგინში ვერ მოისვენა და აი იგი დადის რბილად ღამის ფოსტლით ფენის ქუსლზე ტაში-ტუშით. აი ნაბიჯის ხმაც შეჩერდა...

მიწყდა...

და უეცრად როიალის პირველი აკკორდი აკრიალოხნდა, კლავისები არაკრავდნენ და როიალის წკრიალა და ნაზი ხმა გამოიკვერა სამარისებურ, მაგრამ ოთახის ჯოჯოხეთურ მყუდროებაში და ამ ხმებმა ნაზი ალერსიანი როინი დაიწყეს ოთახში, ეალერსებოდნენ ყველაფერს...

ბარდლა შეკრთა...

თვალეები საშინლად დაჰკაკლა, მამას მკლავებიდან გამოუძვრა, ლოგინზე ფაფარ-აყრილი, აკაპასებული გველივით წამოიძაბა და ზარდამცემი გამოხედვით ერთ დონეზე საოცარი იღუმალ ყურადღებით გაიყინა, თითქოს დედამიწიდან მიცვალებულთა ჯოჯოხეთურ ღაღადის ისმენსო.

ანდრო წამოიწია და შეშინებულ, ცრემლებით გაბრწყინებულ თვალეებით მიაჩერდა ბარდლას საბედისწერო მოლოდინით.

კიდევ განმეორდა აკკორდის უკანასკნელი ნოტების სულის დაღვევა და მას

გამაწამებელი ნაზი, ნაღლიანი მუსიკა მოჰყვა, რომელსაც ლილი უკრავდა. მე თავის სიცოცხლეში და რომელიც ისე გატაცებით უყვარდა ანდროს.

ბარდლა ჩასაფრებულ ავაზაკივით გადახული, შემაშინებელ ონავრობით ფრთხილად, მთვარეულივით საშინელ იდუმალობით ლოგინიდან ჩამოცოცდა და გაჩერდა, გაიყინა, მერე ელვის სისწრაფით მოსწყდა ადგლის და შემხარავ ზმუილით მივარდა კარებს და მაგრად, მჭიდროდ მიაწვა, თითქოს ვიღაც საშინელს აკავებდა, არ უშვებდა ოთახში, მაგრამ მუსიკა მკაფიოდ ისმოდა, როკავდა ოთახში, ფერხულობდა ნაზად და გამაწამებლად.

ბარდლა მოსწყდა კარებს და გაფაციცებით, უშნო ღმუილით მივარდა ფანჯრებს, დარაბებს მიაწვა და მერე ისევ მიუგდო. ყური, — მუსიკა მაინც ისმოდა, მაინც ჰქვითინებდა კლავიშებით ასულდგმულეზული.

ჰკვნესოდა მუსიკა, ჰქვითინებდა, ნაზობდა, კოპწიაობდა და როკავდა ნაზ ნებეგრობით ოთახში, ცეკვავდა...

უგდო ყური ბარდლამ სულიერი ტკივილებით დაპრანქულ სახით, უსმინა, მერე უეცრად მოშორდა ფანჯარას, შუა ოთახში გაიყინა და ყურები თითოთ დაიცვა და თვალების საზარელი ბრიალით გაყუჩდა, მაგრამ მუსიკა მაინც ისმოდა, ვერ დაადრჩო ამ იდიოტმა მუსიკა ოთახში, ვერ შესძლო, ვერ გააძევა თავისი უაზრობიჭი... ცეკვავდნენ ხმები, წკრიალობდნენ და გახელებული, გააფთრებული, დორბლ-მორეული იდიოტი დასდევდა ამ ხმებს და ხელს ისე იქნევდა, თითქო ბუზებს იჭერსო და ვერ ატყვევებდა, ვერ ჰკლავდა იგი მუსიკას და კიდევ უფრო გააფთრებული, ანთებული დასდევდა იგი, ხელებს ასავსავებდა, ღმუოდა... და საშინელება დასადგურდა ანდროს ოთახში: საშინელება და მუსიკა... მუსიკა და იდიოტიზმი...

მერე დაღლილი შეჩერდა საშინელი მოკმუნხილი თვალებით კუშტად და განაბული ყურს უგდებდა მუსიკას, ყურს უგდებდა... უეცრად იგი დაჭრილი ნადირივით ჰაერში შეხტა და იატაკზე განართხული აქვითინდა, მაჯებს იკბენდა, ტანისამოს იგლეჯდა სხეულზე და ჰღმუოდა საზარლად.

ანდრო კი იდგა თავზარდაცემული, დამუნჯებული, საძრაობა დაკარგული და უცქეროდა ამ ჯოჯოხეთურ სურათს და მან იგრძნო, რომ თმებში სითეთრე სიცივით იჭრებოდა. და თავის ქალა ეყინებოდა, სხეულზე ბუსუსები შეციებულად ლურჯად წამოიშალნენ...

მუსიკა კი ისევ ჰქვითინებდა, ისევ ჰკვნესოდა.

ანდრომ უცქირა, უცქირა და შემდეგ განწირული ხმით მიაკივლა:

— რა იყო ბარდლა?..

ბარდლა შეკრთა.

— უუუ!..— დაიღმუვლა მან და კიდევ უფრო ააბრიალა თავისი ჯოჯოხეთური მკვახე ხილივით მწვანე თვალეზი და წინ გაწვდილი, ყურებამდე ახეული ყბა აუკანკალდა...

— უუუ!.. უუუ!..— ზმოდა იგი.

— ბარდლა!..— მიადახა კიდევ ანდრომ.

ბარდლამ, თითქოს ეხლა შეიგნო ამ სახელის საშინელი შინაარსი, აფუსფუსდა, მერე ფეხზე წამოიჭრა და გაიქცა, სკამს წამოედო, — წაიქცა და ოთახის მეორე მხარეს გაჩერდა და ზარდამცემ თვალეზის ცეცება დაიწყო აცახცახებულმა.

მუსიკა კი ისევ ჰქვითინებდა, ისევ სტიროდა.

ლილის როიალიც, რომელიც იქვე კუთხეში იდგა შეთანხმებულ უცხო ხმებით თრთოლდებოდა საპასუხოდ და ნაზი იდუმალობა გამეფდა მუსიკისა.

უეცრად ბარდლამ საშინლად გულის გამგმირავი ცივი ხმით დაიკვილა და თავგასრესილ გველის წიწილივით დაიწყო იატაკზე ფართხალი, დორბლ მორეულმა მანკვით, ბნედა დაცემულმა.

ანდრომ მეტის ატანა ვერ შესძლო და იქვე სავარძელში ჩაემხო, თავი ხელებში ჩარგო და გულ-ამოსკვნილი ქვითინი დაიწყო.

მუსიკა კი ჰკვენსოდა, ჰქვითინებდა...

ჰკვენსოდა ლილის როიალიც შეთინხმებულ ხმებით აყრყოლებული, ჰკვენსოდა...

VI

როიალის ხმა კარგა ხანია რაც მიწყდა.

ოთახში სიჩუმე იყო სამარისებური და ღამის სანათი მკრთალად იბუუტებოდა. ბარდლას ეძინა და თავისი მოქანცული მკერდით ღრმად სუნთქავდა და ხან-დან-ხან რაღაცა გაუგებარს თავის საკუთარ ენაზე წამოაბოდებდა ხოლომე.

ანდროც იწვა, მაგრამ ძილი არ ეკარებოდა და არ იცოდა რა ექნა. თვალეზი ხესავით გაშეშებოდა. ლოგინში მოუსვენრად ტრიალებდა, ხან ერთ გვერდზე დაწვებოდა — უხერხული ეჩვენებოდა, მეორეზე გადაბრუნდებოდა ესეც უხერხული იყო, ხან ზურგზე, ხან ყურთბალიშს გაისწორებდა, მაგრამ ვერ ისვენებდა... ვერ ისვენებდა... აისორი, ბარდლა, სირაჯხანა, სოსანა, ნუშო, ლილი, ქორია ჯიბგირი, ყველაფერი ერთი მეორეში აარია და გასაოცარ ჯადოქრულ იდუმალობით აყრყოლავდა მის გონებაში ფიქრის სისხლ-ნაკლებ სახეებით.

ოთახში ლანდები და მიცვალებულნი დაბორგავდნენ და იგი რამდენჯერმე წამოიწია და ფანჯარაზე ჩამოფენილ ფარდას მიაჩერდა თავზარდაცემული, თითქოს იქ ვიღაც ჩაცუტულიყო ფარდის ფოჩვიან ნაოქებში მაიმუნის ლეკვივით მომუშტული და იცინოდა იგი გესლიანად, იცინოდა, დასცინოდა ანდროს...

ანდრო დამფრთხალ სახით, ყალყვე წამოწეულ თმებით დააკვირდა ამ საშინელ მოლანდებს და, როდესაც მაიმუნის ლეკვის მაგივრად მან ფარდის წელის ასაკრავი მძიმე ფოჩვიანი თოკი გააჩრია, დამშვიდებულმა გაიღიმა და ისევ მიწვა, წუთით გაინაბა, სულთქმა შეიკრა, თითქოს ის აბეზარი ფიქრები, რომელნიც მას მოსვენებას არ აძლევდნენ კბილით ჰყავდა შებოჭვილი და ჩაღრჩობას უპირებდა სულის უბეში, მაგრამ ისინი მოუსვენარ ბუზებივით მაინც გარს ეხვეოდნენ, საშინელ მოთმინებიდან გამომყვან სიჯიუტით და ძილს უფრთხობდნენ.

ყველის საათი კი ერთფეროვნად კაკუნობდა და ოთახის ლანდებს ფრთას ასხამდა თავისი იღუმალი ერთხმოვანი ხმაურობით. უზარმაზარი, მაღალი შუა გადაბზარული ძველებური სარკე, რომელშიც ბარდლას ისე უყვარდა მანქვა, მდორე წყალივით ამღვრეულიყო და შიგ ღამის სანათი მკრთალი ბეუტვით იმქრალეობდა.

ანდრო ცნობილი, ნიჭიერი მწერალია, დიად, ცნობილი!.. მას ყველა იცნობს, თვით სირაჯხანაშიც იხსენიება მისი სახელი, იგი ერთი საუკეთესო მწერალთაგანია ახალგაზდა საქართველოსი და თუ დღეს არ იცნობენ ასეთად, სცნობდნენ მას, ბარდლას მის სულში მოვლინებამდე, რომელმაც ყოველგვარი გაქანება შეჰბოჭა მასში და საშინელ მუხრუჭად, ვაწრო ფეხსაცმელივით შემოეკირა მის სულს.

მან საუკეთესო ნიმუშები შესძინა ქართულ კაზმულ მწერლობას და მისი სახელი გაუკვდავდა, მის სახელს ყველგან მოწიწებითა და პატივისცემით იხსენიებდნენ.

და აი ეს ცნობილი, ნიჭიერი მწერალი მასალად გამოიყენეს უნიჭო, ტვინდამთხვეულმა ფელეტონისტებმა და მისი წყალობით, მისი ლანძღვით ოდნავ გამოჩნდნენ საზოგადოების თვალში.

და აი ეს ცნობილი მწერალი დღეს ვიღაც ტვინდამთხვეულ აისორთან ერთად თავისი დაცემით თვრება, მაგრამ რა უშავს, დაეცეს, ჟურნალასტები მოგებაზე თუ არა თავნებე მაინც არიან, ხე-ხე!..

ეხლა ფელეტონებს დიდი ნიჭის დაცემაზე ააყბედებენ და შეატყობინებენ ამ ამბავს ქვეყანას.

გაზეთის ნომრები კორიკანა დედაკაცებივით დაიწყებენ სუნსულსა და ჩურ-

ჩულის კლუბებში, სამკითხველოებში, რედაქციებში, კულუარებში და სხვა ადგილებში, რომ ცნობილი მწერალი ანდრო სავანელი დაეცა, რომ იგი დღეს ვერაფერსა სწერს, რომ იგი ამოშრა და ყურადღებას არ მიაქცევენ; მათ ამისთვის არა სკალიათ, არ სცხელათ თუ რა საშინელი იდიოტი უდარაჯებს მის აღმაფრენას ბარდლას სახით. და აი ეს ფელეტონები დაიწყებენ ტანტალს ხალხში, ხან ერთს ჩაულაპარაკებენ ამ დიდ ამბავს საპატიო კილოთი, ზვიად სიღინჯითა და საიდუმლოებით, მრავალმნიშვნელოვნად და თითქოს ნიშნის მოგებითაც, ხან მეორეს, მესამეს და ასე დაუსრულებლად!..

ხა!.. ხა!.. ხა!.. ხა!.. ხა!.. რა სისულელეა ეს გაზეთები!.. ვინ მოიგონა ნეტავი: ამბობენ: გაზეთი იტალიური სიცყვააო, სირცხვილი შენ, იტალიავ, სირცხვილი, ჯუზეპე გარბალდის, დანტეს, რაფაელისა და სხვა დიდებულ პირთა სამშობლოს არ შევფერის ესეთ ქორიკანის ნათლიობა!.. ხო-ხო!..

პრესა ინტელიგენციის ქორის გუდაა, სხვა არაფერი და მოცვივა იქიდან მტვერივით ცარიელი ფქვილის ტომარივით ქორის მტვერი, იბლღვირება, აწუხებს ყველაფერს და შიგ კი არაფერია, ცარიელი!.. ასეთია პრესა, ასეთია გაზეთი, ხა!.. ხა!.. ხა!.. და განა ღირს მისთვის ყურადღების მიქცევა?.. განა ის ამის ღირსია?.. არა ღმერთმანი!.. ის აქამდის არ დაეცემა!.. აქ საშინელი და ზარდამცემი მხოლოდ ბარდლაა... არა აისორი... აისორი თუ ბარდლა, რომელი უფრო საშინელია?!.. ორივე საშინელია არიან, ორივე განუყრელად არიან დასადგურებულნი მის წამებულ სულში და ასეთი საშინელება, ასეთი საზარელობა, ასეთი წამება მხოლოდ ციურ ინკვიზიციას თუ შეეძლო მოველინა მისთვის და აქ გამილტონის, დანტონის, თუ ვიდაცის, სულ ერთია, თუნდაც მილტონის, თუ მელანხტონის ორდენის ინკვიზიცია მკრთალდება, ფერსა ჰკარგავს და თავშესაქცევ, გულუბრყვილო თამაშობასა ჰგავს...

რა უნდა მერე ბარდლას ანდროსაგან, რისთვის მოველინა იგი მას, რა განაბა უნდა მისგან, დეტეულიყო თავისთვის დასაბადებელთა ქვეყანაში თავის ცისფერ სამოსელითა და შემოიღო თვალებით!..

უეცრად კარი წელა შემოიღო და შავ კაპიუშონით შებუდნილი ღიბიანი კაპუცინი მილტონი შემობრძანდა ოქროს ჯვრით მუცელზე, მას იეზუიტი დანტონი შემოჰყვა გრძელ ანაფორით, იეზუიტს ინკვიზიტორი გამილტონი, გამილტონს ლევატი მელანხტორი...

შემოვიდნენ ისინი წყნარად, იღუმალ ფეხაკრფით შავი ყორნებივით და ანდროს საწოლს მიუახლოვდნენ.

ანდროს სისხლი გაეყინა სხეულში.

— ნებითა ღვთისათა გიახელით დიდებულო პაპა პიო პიპინ პირველო, მართლმორწმუნე კაპუცინი მილტონი კონკლავსა შინა კარდინალთა კონკორდატისა გამო!..—სთქვა პირველმა რალაც გაუგებარი სიტყვების რატრატით, ბოღვასავით და პირჯვარის გადასახვით ეამბორა მის ბალიშზე გადასვენებულ ხელს.

— ნებითა ღვთისათა გიახელით დიდებულო პაპა პიო პიპინ პირველო, მე, რჯულის დამცველი იესუიტი დანტონი კარდინალთა კონკლავსა შინა კონკორდატისა გამო!..—სთქვა მეორემაც რალაც გაზეპირებული სულელური ფრაზა და ისიც პირველივით ეამბორა მის ხელს.

— ნებითა ღვთისათა გიახელით დიდებულო პაპა პიო პიპინ პირველო, მე სიმართლისა და სიყვარულის განმამტკიცებელი ინკვიზიტორი გამილტონი კარდინალთა კონკლავსა შინა კონკორდატისა გამო!..—და ისიც ისე ეამბორა მახ ხელზე.

— ნებითა ღვთისათა გიახელით დიდებულო პაპა პიო პიპინ პირველო, მე, ინკვიზიციის ორდენის შემქმნელი ლეგატი მელანხტონი კარდინალთა კონკლავსა შინა კონკორდატისა გამო!..—და ისიც ისევე ეამბორა მის ხელს, როგორც სხვები.

ანდროს ძარღვებში სისხლი გაეყინა, იგი დამუნჯებული უცქეროდა ამ შავსა და საშინელ ხალხს, რომელიც მის ლოგინს ირგვლივ შემოაჭხვეოდნენ, თითქოს წესის ასაგებად და მას შიშის ზარით შეაცივა.

და იგი ჰფიქრობდა, ჰფიქრობდა ცხადლივ იყო ყოველივე ეს თუ სიზმარი, მაგრამ იგი აზროვნებდა, მაშასადამე ყველაფერი ეს საშინელი სიცხადე იყო.

— Cugito, — ergo sunt!.. — დაიძახა მან ამაყად ხმა მალა.

მის ირგვლივ დარაზმულმა ყვავებმა თავები საბედისწერო მოწიწებით ერთად ერთნაირად, თითქოს განგებ დაჰხარეს და გაჩერდნენ.

უეცრად მის წინ სკამზე ვიღაც დაკონკილი შეირბა, ყვავებმა იქითკენ მიიხედეს და მოწიწებით კიდევ უფრო დაჰხარეს მდებლად თავი საშინელი და საბედისწერო იდუმალობით. ანაზღად ეს დაკონკილ ტანისამოსში ჩაცმული ელვის სისწრაფით მოსწყდა ადგილს და საშინელი კვილით, მიმინოსავით დაასკდა ანდროს და ყელში ხელი წაუჭირა და აღრჩობდა ანდროს, აღრჩობდა, ყვავები კი რალაც საშინელ requiem aethernam-სა ჰგალობდნენ საქადაგო ბანებით, სადღაც საეკლესიო ორგანის ხმაც მოისმა და ანდროს ბედიც გადაწყდა...

და აი უეცრად იგი სასაფლაოზე გაჩნდა და წევს იგი მიცვალებული სხვა მიცვალებულთა გვერდით, მთლად ცივი აბალღამებულ წყალნარევ მკვდარ სისხლით სხეულში...

გალობა კი ისევ გაისმის, გალობა მიცვალებულის საშინელ უზმარეობაში
სავით, რომელიც სამარისებურ ნოტიო ფუსფუსით შენდობას ითხოვს:

— Reguem aethernam dona mea ei, Domine!..

ლოცულობდა, ქვითინებდა ორგანიც საშინელ ბნელ და ნალვლიანი რაკრა-
კით და ირყეოდა ყოველივე ამ ლოცვით.

სასაფლაო შთლად დაბნელდა... ბნელი კიპარისები კოპწია ქვრივებივით აწან-
წალებულ, უბინაო ქარიშხალით წელში მიწამდისინ იზნიქებოდნენ და გონების
დამაბნელებელი ზუზუნი და სტვენა გაჰქონდათ.

ქარი ხან საფლავის მოაჯირის რიკულებში აქვითინდებოდა გაყინულ ლეკვი-
ვით წკმუტუნით და ხან ჯვრების ჩუქურთმებში...

ცაში აზიდულ გოტიურ ბნელ კოსტელის ფანჯრებში სანთელი ბრმა თვა-
ლის გუგასავით იბუტებოდა და თეთრი ზეწრები დაწეწილ სულებივით დაფრია-
ლობდნენ. უეცრად ზეწრები შიშველ სხეულებად გადიქცნენ და ცეკვავდნენ ეს
გაქვალტყავებული სხეულები, ჰკიოდნენ გიჟურად, საღლაც ფაფარ აყრილ რაშე-
ბის კიხვინიც მოისმა და დაყარყუმა ყოველივე ..

ანდრო კი წევს ამ საფლავებში და ის დაკონკილი, საშინელი ვილაცა ხელს
უქერს ყელში, აღრჩობს და ყვავები ჰგალობენ ბნელად თავისი საქადაგო ბანებით,
ჰგალობენ... უნდა გაბრძოლება, მაგრამ სისხლი წყალივით უდგას სხეულში და
საძრაობა, გაბრძოლების უნარი დაჰკარგვია, მაგრამ მან მაინც მოიკრიფა უკანა-
სკნელი ძაღლონე და ძლიერი ძაღდატანებით ძლივს გაინძრა და ფეხზე წამოიქრა
ჭირის ოფლ დასხმული... დაკონკილი უეცრად მოსწყდა და ისევ თავის სკამზე
დაეშვა, ყვავებიც გაჰქონენ, ორგანიც დაღუბდა...

ანდრო სკამს მივარდა, დაჰხედა და დაკონკილ საშინელ კაცის მაგივრად მისი
ტანისამოსი ეწყო.

ბარდლას ეძინა და ღრმად ჰსუნთქავდა.

ანდრომ საათს დაჰხედა, 8 საათი იყო, მერე დარაბები გააღო და ოთახში
წამთრის ცივი ნოტიო წყლის ფერი სინათლე შემოიქრა.

ანდრო საშინელ მტვრევასა ჰგრძნობდა სხეულში და თვალების ფშენეტა
დაიწყო.

ოჰ, რა საშინელი სიზმარი იყო!.. რა უნდა ამ საშინელ ხალხს, რა, რომ
ვერ გაუგია, რად არ აძლევენ წუთით მოსვენებას, რა უნდათ მისგან?..

მან თანჯარაში გადხედა. ქუჩაში დილის ყინვა იყო. მობუზული მუშები
ქარხანაში მიეჩქარებოდნენ. მოახლეები კალათებით სანოვაგისთვის მაღაზიებში
მიფუსფუსებდნენ. ეტლის კოფოზე შემსხდარი მეეტლები თავიან დაუძინებელ მტერს

მილიციონერს მხიარულად ემუსაიფებოდნენ. სისხამი დილა ყველაზე დამაშვილებლად მოქმედობდა.

ანდროს სულ მთლად მიავიწყდა ყოველივე, გახურებული შუბლი დაორთქლილ ფანჯარას მიადო და ისე იყო მილულული. მის გულში რაღაც სიამე იყო დასადგურებული, მერე ფანჯარას მოშორდა და ზევით მინას მიაჩერდა, სადაც ყინვას ორთქლი ლამაზ არშიებად მიეყინა და ნაძვის ტყის პეიზაჟს მოაგონებდა. და ამ სურათმა მასში ახალი სურათი გამოიწვია ავარაკ წალღერისა, სადაც ლილისთან ერთად ბევრი საამო ზაფხული გაეტარებინა. და უეცრად მან გასაოცარი ჟინი იგრძნო, გული აუკანკალდა, გონება რაღაც დიადმა, შეშლილმა და გზა აუზვეველმა შეიპყრო. იგი დასწერს რამეს, დასწერს. ბარდლას სძინავს, ბარდლას სძინავს და იგი დასწერს დიდებულ პოემას, სიყვარულის დიდებას, არა იგი სულ სხვას დასწერს, მის თვალ წინ საშინელი და წარმტაცი სცენა გადიშალა რევოლუციისა: საშინელი ქარიშხალი უბერავს, ბნელი დაყარყუმებული ღამეა და ქარიშხალი შემადრწოლებელ ღმუილითა და ზუზუნით ესრისება სამქედლოს კედლებს. ყვითელ ფოთოლებს ლაშქარი აბრეშუმის შლელიფივით შრიალებს. თვალაღმასა მგლებზე ამხედრებული კუდიანები საშინელ კივილითა და კისკასით დაჰქრიან, კიხვინობენ თმაგაშლილნი. კბილებ ჩაბდღვნილი და ნიკაპ დაგრძელებული როკაპი მალალ ბორცვზე ჰკივის და ბუქნავს გატაცებით და ხითხითებს, ხითხითებს...

სამქედლოში კი ბუზღუნა საბერველი იბერება, ქმინავს, ოხრავს... და სქედავს მქედელი თავისი დაკორძებული ხელებით მძიმე გრდემლზე რკინის მომავალს ალისფერ აღტაცებით... და ანდრო სწერს, სწერს შეშლილობით შემფოთებული, მისი კალამი ელვის სისწრაფით აჭრელებს, აფერადებს ამ შეშლილობას, მაგრამ რა ემართება ანდროს?.. იგი გაიყინა, თითქოს ვილაცა უშლის მას, აზრი ეყინება, გრძნობა ცივდება და მან სასოწარკვეთილმა თავი აიღო და—მის წინ საშინელი ბარდლა საწერ მაგიდაზე ნიკაპ ჩამოდებული მისჩერებია მას თავისი საშინელი ამღვრეული თვალებით და ანდრო თითქოს იღუბება... ტვინში რაღაცამ საშინელი ტკივილით გაჰკაწრა და, თითქოს ქურდობაში მოასწრესო კალამი ხელიდან გააგდო და უკან მიაწყდა. ბარდლა კი ისევ ისე დგას და მის ბაგეებს საშინელი გესლიანი, მომწამლავი ღიმი ალბეკდვია და შხამავს ანდრო სავანელს, სწამლავს.

— გამანებე თავი!...—იკივლა მან საშინელი, არა ადამიანური ხმით და მუტო მოჰკუმშა.

ბარდლა კი იცინის, იცინის, არ ამორებს თავის შხამიან, გამყინავ შემოხედვას.

— გამანებე თავი!..— დაიკვლა მან კედევ და მისკენ მიიწია, რომელიც იგი იგი, გაესრისა მისთვის თავი გველის წიწილივით, მაგრამ ბარდლა შეირხა ისე ზანტად, როგორც შუადლის გვალვაში ანებივრებული მზმორავი გველი და ამ გულგრილობით შემფოთებული ანდრო საშინელ ქვითინით დაემხო შავს როიალზე და მდულარე ცრემლებით აქვითინდა...

VII

წვიმამ გადილო და აზამთრებულ ნესტიან ქუჩებში აუტანელი, სულის გამყინავი სიცივე იყო. და თითქოს ნოტიო საყასბოები და ჩანგლებზე ჩამოკიდებული ცივი ხორცები სინესტესა და ძვლის მომტეხ სიცივეს კედევ უფრო აძლიერებდა.

ანდრო მილასლასებდა სახლში, მიდიოდა მოღლილი და მოაანცული მთელი დღის უმიზნოდ ნახეტიალევი.

უკვე ბინდდებოდა

კარგა ხნის შემდეგ იგი თავის უბანში მივიდა, ერთი შესახვევიც და იგი თავის ქუჩაზე გავა.

წინ, პატარა მოედანზე რუსის ჯარისკაცებს თავი მოუყრიათ.

რა უნდათ მათ, ისედაც თავი მოაბეზრეს ყველას თავისი ჩივილითა და ბაქსობით, რომ ისინი ოთხი წელიწადი პოზიციებზე ეწამებოდნენ. და ამ ჩივილმა მთლად დაუკარგა მათ პატივის ცემა. გააშიშვლეს ფრონტი და ეხლა სახლში მოდიან გაველურებულნი, რომ თავისიანები მაინც აიკლონ და ააოხრონ.

ვილაც ოფიცერს ედავებთან.

ანდრო მიუახლოვდა.

ოფიცერი გამშრალი იდგა და სახეზე მიწის ფერი ედო. ნაცრის ფერ მახარებში ჯარისკაცები შესტკეროდნენ რამდენიმე უფრო თამამ ამხანაგებს, რომელნიც ოფიცერს რაღაცას ეჩხუბებოდნენ და უცდიდნენ რაღაცას, უცდიდნენ თავს შესაქცევ ამბავს.

— Сними погоны!..— ჰყვიროდა ერთი ჯარისკაცი გამხეცებული თვალებითა და სიამაყით, რომ მას ეღირსა უბრძანოს ოფიცერს; ოფიცერი ყურადღებას არ აქცევდა და რაღაცას დამაშშვიდებლად ელაპარაკებოდა აღელოვებული და ფერშემკრთალი.

— Сними погоны, буржуй ты кровожадный!..— უმატა ხმას იმავე ჯარისკაცმა და ამხანაგები ნიშნის მოგებით, გაბოროტებული თვალებით შესტკეროდნენ საცოდავ ოფიცერს, რომელიც აშკარად ჰგრძობდა თავის აღსასრულს.

— Чего тамъ еще разсуждать, бей его!.. — წამოიძახა იქვე ვიღაცამო.
წყენილი ბოხი ხმით.

— Бей его!.. бей!.. — დაიყვირეს აქეთ-იქიდგან კიდევ ვიღაცებმა.

ბრბო გასაფრდა და ყალუხე, შედგა, მას სისხლის სუნი ეცა და საშინელი წყურვილი იგრძნო სისხლიან სანახაობისა.

ანდრო კი იდგა გამშრალი და უცქეროდა ამ ქერა გამხეცებულ ხალხს და იგრძნო, თუ როგორ მწიფდებოდა თვითგასამართლებების საშინელება მის თვალწინ.

ოფიცერი კი იდგა ფერდაკრული, დამფრთხალი და სცდილობდა დინჯად ელაპარაკა. საოცარი და საშინელი იყო მისი მდგომარეობა. თავმოყვარეობა ნებას არ აძლევდა ასე ძალადობით და სასირცხვოდ, ლაჩრულად აეჭრა პაგონები, არა და მის წინ სისხლიან თვალეზით, გამხეცებული, მაზარაში შეხვეული თვითგასამართლება იდგა თავისი საშინელებითა და ან თავმოყვარეობის გათახსირაბას მოითხოვდა მისგან, ან და სისხლს.

უეცრად ერთმა ახოვანმა ჯარისკაცთაგანმა მრისხანე სახით, უზრდელად, მუჯლუგუნის კერით გააპო გამხეცებული ბრბო მიიჭრა ოფიცერთან უსიტყვოდ, მოუხეშავად და რაც ძალი და ღონე ჰქონდა მუშტი ჩაარტყა სახეში.

ოფიცერი დაბარბაცდა და ხელის ჰაერში უმწეო სავსავით დაეცა.

ერთი წუთით ბრბო უკან მოაწყდა მერე იგრიალა და გარს შემოეხვივნენ უმწეო მსხვერპლს.

— Бей его, бей!.. — გრილობდა ბრბო და სცემდნენ უმწეო ოფიცერს სცემდნენ...

მაზარები შეხოხოლავენენ, შეგროვდნენ, აფუსფუსდნენ, ყველა შუაში მიიწვედა, რომ ჩაეწიხლა საცოდავი მსხვერპლი...

არავითარი შებრალება, არავითარი ადამიანობა მათ სისხლიან თვალეზში არ გამოკრთოდა...

საშინელება ყვირილმა, არევედარევეამ მოიცვა მთელი ქუჩა, ყველა ერთი-მეორეში ირეოდა, ადამიანი ადამიანს ვერა სცნობდა.

წესრიგის დამცველნი სადღაც გაჰქრნენ...

ანდრო კი იდგა და უცქეროდა ამ საშინელ სურათს ფერდაკარგული, ზარდაცემული. უეცრად მან ვიღაც ბავშვს მოჰკრა თვალი, მეზღვაურის ლურჯ ტანისამოსში, რომელიც ამ ბრბოში საშინელ ფუსფუსით ირეოდა.

ანდროს თვალთ დაუბნელდა... ღმერთო, ეს ხომ ბარდლაა, ბარდლა — მისი შვილი, რა უნდა აქ ბარდლას, თუ მასაც სისხლი მოსწყურდა.

— ბარდლა!.. ბარდლა!.. — იკივლა მან, მაგრამ მისი კივილი ბრბოს დაჰყარა.

უეცრად ვილაც ნახევრად ტანისამოს შემოხეული კაცი, მთლად დასისხლიანებული აბობოქრებულ ხალხისაგან შეუმჩნევლად და საშინელი განწირული კივილით გამოძვრა და გაიქცა.

— მიშველეთ!.. მიშველეთ!.. — ჰკიოდა იგი სულშეტაცებული შეშლილ თვალებითა და ხელის უმწეო საფსავით და მირბოდა, მირბოდა. ბრბო კი ირეოდა და ყველა სცდილობდა შუაში მოქცეულიყო და ჩაეწინლა მსხვერპლი. ოფიცერი კი მირბოდა. ბარდლამ თვალი მოჰკრა მას.

— უუუ!.. — დაიღმუვლა მან საშინელი თვალებით და აბობოქრებულ ბრბოს გაქცეულზე ანიშნა და მერე საზარელი ჯოჯოხეთური სირბილით, მთელი ტანის რხევით დაედევნა სიკვდილის კლანჭებიდან გამოსხლეტილ მსხვერპლს.

— Вонъ онъ, нѣжитъ!.. — იგუგუნა ბრბომ და ნიაკით ატაცებულ ფოთლებივით დაედევნა ოფიცერს.

— Бей его, бей!.. — ჰგუგუნობდა ბრბო და მისდევდა ფეხ-და-ფეხ გაქცეულს.

ანდრო გარეტებული იღვა და უცქეროდა ყოველივე ამას, უცქეროდა და გონს ვერ მოსულიყო რა იყო ყოველივე ეს სიტხადე თუ შეშლილის ბოდვა. რა უნდა აქ ბარდლას, ვინ ჩამოაგდო იგი აქ, რამ შეათვისა იგი ამ საზარელ გამხეცებულს ბრბოს, იგი შეირყევა ჯერ კიდევ შეშლილი თუ არ არის, შეირყევა...

— ბარდლა!.. ბარდლა!.. — დაიკივლა მან საშინელი განწირული ხმით და თმა გაჩეჩილი დაედევნა ბრბოს.

ქუჩა მთლად დაცარიელდა, დუქნები და მაღაზიები დაკეტეს და ისეთი სასოწარმკვეთი სიციარიელე იყო გამეფებული, როგორც მიცვალეზულთა მკვდარ ქალაქში.

ოფიცერი რომელიღაც სახლში დაიმალა. ეძებდნენ გამხეცებული ჯარის კაცნი, ეძებდნე.

— ცეცხლი!.. ცეცხლი შივცეთ სახლს და თავივით გამოეწვათ შიგ, თავივით!.. — დაიძახა რამდენიმე ჯარისკაცმა და იქვე თავლიდან თივა გამოიტანეს, ყველას მოჰქონდა თითო სამკლავე თივა და მისცეს ცეცხლი სახლს და აბრიალდა იგი საშინელ ტერციალით, აპარპალდა. ნაპერწკლები დაღლილ ძაღლის ენებივით სცვივოდნენ ზევით. თითქოს დედოფლის ოქროს გვირგვინს ძვირფასი ლალის ქვები სცვივოდა და მისი ვერცხლის ეჭვნები წკრიალობდნენ.

ცეცხლი მთლად მოედო სახლს, შიგ მცხოვრები ხალხი ჰყრიდნენ ავეჯს გარეთ, აირია ყველაფერი, შეშლილ დედებს აკენიანი ბავშვები გამოჰქონდათ შე-

შლილ თვლებით. თავლაში მომწყვდეულ ცხენებმა ზარდამცემი ქიხვინი დაიწყეს ცეცხლ მოდებული ვირთაგვები საშინელ წრიპინით გამორბოდნენ თავიანთ საროებიდან, თავლიდან და სარდაფებიდან. ცეცხლი გუგუნობდა მეფური სიდიადით.

ანდრო კი იდგა და უცქეროდა საშინელ რღვევის სურათს. ბარდლა თვალთხედვიდან დაეკარგა.

— რაზმი მოდის, რაზმი!.. — იგრილა ბრბომ და საშინელი, საზიზლარი ღრიალით, მოწყვეტილ ნიაღვარივით დაეშვნენ ქუჩაზე და გაიფანტნენ.

სახლი კი იწვოდა და ტკრციალებდა, კისკასობდა ალი და ვალერსებოდა სახლის კედლებს, ელამუნებოდა.

რაზმიც მოვიდა, და მაშინვე შეუდგა მუშაობას. ასხამდნენ წყალს, გამოჰქონდათ ცეცხლ მოდებული ნამორები და თავხეები.

ანდრო კი იდგა და უცქეროდა, გაფაციცებით ეძებდა ბარდლას და უეცრად თავალი მოჰკრა მას. იგი დარბოდა აქეთ-იქით საშინელ შეშლილ ფუსფუსით, ხტოდა, მაიმუნის ლეკვივით მალაყს გადადიოდა და ჰყრიდა უკანვე რაზმის მიერ გამოტანილ შეშებს, ცეცხლს უკეთებდა, უზრავდა. ხან გაჩერდებოდა, ცეცხლს ხელეებს მიუცხუნებდა გასათბობად და მერე ხელების ფშვნეტიტ ხტოდა, იცინოდა და ღმუროდა იდიოტური, ჰკუის დამაბნელებელ ღმუილით.

— ბარდლა!.. ბარდლა!.. — იკვილა მან და გულშეწუხებული ვილაცის ხელზე გადასვენა...

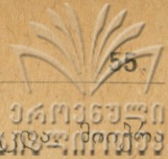
VIII

ანდრო სამი დღის განმავლობაში უგონოდ ეგდო ლოგინში. ლამაზი თავი ბალიშზე უძლოურად გადმოეკიდა და მისი გრძელი ლამაზი თმები შავ ნალველივით დაფრქვეულიყო ბალიშის თეთრ პირზე.

მყუდროება იყო სამარისებური, იღუმალი და ოდნავი ხმაურობა განსაკუთრებული მახვილობით გაისმოდა ამ სიწყნარეში და ვერცხლივით წკრიალობდა. მხოლოდ საათის ერთფეროვანი ხმაურობა არღვევდა ამ მყუდროებას.

ანდრომ თვალები გაახილა, მაგრამ სინათლეს ვერ გაუძლო და ისევ დახუჭა. ტანში რალაც ტკბილ ქრუანტელსა ჰგრძნობდა და მთლად მიიბნინდა.

ცოტა ხანს შემდეგ მან თვალები ისევ გაახილა. თავის ოთახში იწვა. ტკბილ ქრუანტელთან ერთად ტანში რალაც მოსხლეტილ სისუსტესა და მტვრევასა ჰგრძნობდა. მან ირგვლივ მიიხედ-მოიხედა და მის წინ ბარდლა დაინახა, რომელიც საწერ მაგიდაზე იჯდა მაკრატლით ხელში და მას შესცქეროდა.

ბარდლა საწერ მაგიდიდან საშინელ მახინჯ ფუსფუსით ჩამოუცვლია მის ლოგინთან და საშინელი სიხარულის გამომხატველ თვალებით... ანდროს თვალთ დაუბნელდა და ყველაფერი გაჰქრა... იგი ბურანში შეცურდა და ჰგრძნობდა უკველივს, უცქეროდა, ყველაფერს ანგარიშს უწევდა, მაგრამ განძრევის თავი არ ჰქონდა.

მისი სხეული მოკვდა, გაიყინა და იწვა იგი ასე, — გაბრუებული. უეცრად მან თვალი მოჰკრა, რომ ოთახის კარები შემოიღო და ის საშინელი ტვინდამთხვეული, დამბლა დაცემული აისორი შემოვიდა მის ოთახში იღუმალ დამატრთხობელ ფეხ აკრეფით.

შემოვიდა იგი უშნო, სულ პატარა, ბარდლას ღიმილით შეჰხედა და მერე ანდროს დაუწყო ცქერა დამცინავად გესლიან ღიმილით. ანდროს უნდოდა ყელში სცემოდა ამ აისორს, მაგრამ მას ეძინა, არ შეეძლო... ერთი პირობა სცადა წამოწევა, მაგრამ ვერ შესძლო.

მის პიროვნებაში საშინელი და სასტიკი გარეგნობა მოხდა, მისი პიროვნება საოცარ ბილიკად გადიქა, რომელზედაც ხელი-ხელ ჩაკიდებულნი მიდიოდნენ სიცხადე და სიზმარი, აზრი და ბოდვა იღუმალ როკვით.

მერე მან დაინახა რომ აისორმა ბარდლას რაღაც ანიშნა, ბარდლა მაშინვე სამზარეულოში გაიქრა, იქიდან დიდი სანავთე ძლივს შემოათრია და მერე აისორის დანმარებით დაუწყეს ანდროს ნავთის მოსხმა, მისი საბანი და სხეული გაიყონა ნავთის ცივი სისველით.

ბარდლამ იქვე საწერ მაგიდაზე დაგდებულ, წუმწუმას გაჰქრა და მისცა მის ქვეშსაგებს. ანდროს უნდა იყვიროს, მაგრამ არ შეუძლია ყელი ეკეტება... და უცქეროდა იგი, ამ საშინელებას, უმწეო...

ალი ჯერ ნელა შემოეალერსა საბნის ყურს, მერე ნელ-ნელა გაიწია და უეცრად საშინელი ცეცხლი ავარდა, მოედო ანდროს, მოეხვია თავისი მწველი სხეულით და ეალერსებოდა, ჰკოცნიდა მას საშინელი ალურ ალერსით.

ანდრომ საშინელი გაბრძოლების შემდეგ ძლივს დაიკვილა და ფეხზე წამოიქრა, ალი კიდევ უფრო მოედო და იგი საშინელ დამწვრის ტკივილით, რომელსაც სული ყელში ამოაქვს გაიქრა გარეთ. ბარდლამ საშინლად დაიღმუვლა და დაედგნა მას მხეცური წივილითა და აღტაცებით.

მწვადისა და დამწვარი რქის სინი ავარდა ყველგან.

აისორი კი იღვა და იცინოდა, იცინოდა გესლიანად, იცინოდა...

მირბოდა ანდრო, მირბოდა ცოცხალი ცეცხლი და მისდევდა უკან მახინჯი, იდიოტი ბარდლა, შვილი ამ ცეცხლისა, ნაცოფი აღმურისა.

მთელი ბაზარი გარეთ გამოეფინა და მისდევდნენ ამ ცეცხლს, რომ ჩაეჭირათ იგი, მისდევდნენ, მაგრამ ცეცხლი კიდევ უფრო პარპალობდა, ენთებოდა და გაუბრბოდა ამ ხალხს, გაუბრბოდა...

ბარდლა კი მისდევდა, მისდევდა ალტაცებული, საშინელი მანკვით, მთელი ტანის უშნო რხევით, ხელებ გაწვდილი, მისდევდა, უნდოდა დაეჭირა იგი, შეეპყრო ცეცხლი, რომელიც მის წინ ლამაზად მიფრიალობდა და ცეცხლის ნაკვალევს სტოვებდა გზაში, მას უნდოდა ჩაეკრა იგი გულში, მაგრამ ცეცხლი გაუბრბოდა მას, უსხლტებოდა ხელში და მიფრიალობდა წინ ალისფერ ლამაზ დროშასავით.

უეცრად ბარდლამ შესახვევში შეუხვია, ცეცხლს თავი დაუსწრო, გაშალა ხელები შუა ქუჩაში და მისკენ გამოქანებული დაბრმავებული, გახელებული ტარტაროსის ალისფერ ენასავით მოპარპაღე ცეცხლი გულში ჩაიხვია...

მოისმა საშინელი წივილი ბარდლასი და ორივე, მამაშვილნი საშინელ ძალით დაეცნენ მიწაზე და სანამ ბაზრის ხალხი მოუსწრებდა ისინი უკვე დაფერფლილნი ეწყვნენ ჩახუტებულნი მიწაზე...

.....

დედა ქალაქი
1919 წ., შემოდგომა.

კ რ ი ტ ი კ ე

03. გომართელი

Коллекция
Мл. Федосеева
Тризунова

გასული წლის სიტყვაკაზმული მწერლობა

რევოლიუციის თვისება იმაში მდგომარეობს, რომ ის ანგრევს ძველ ურთიერთობას ცხოვრებაში და მის ალავას ამყარებს ახალს. ვინც რევოლიუციას წიგნითა სწავლობს, მას წარმოდგენილი აქვს ეს დამყარება ასე: რევოლიუციის მეორე დღესვე დაიწყება ახალი წყობილების შენება ტანჯული და ჩაგრული მალე ჰპოებს შევებასო.

სინამდვილეში დამყარება ახალი ცხოვრებისა ხანგრძლივი მოქმედებაა და მასთან დასდევს მრავალ-გვარი დაბრკოლება, გაჭირვება, უსამართლობა, აქედან გამოწვეული ვაცურება ბევრის იმედებისა და სხვ.

ასეა დღეს ჩვენს ცხოვრებაშიაც. დიდი, მეტათ დიდი საქმე კეთდება ყველგან, მაგრამ ჯერ-ჯერობით ამ საქმეს აფერხებს და ჩრდილავს ბევრი წარმავალი დაბრკოლება, წინააღმდეგობა და სიმახინჯე.

ცხოვრება წინ მიდის. ყოველივე ამას მოეღება ბოლო.

ასე იყო სხვაგან, ასეა ჩვენშიაც.

ვიმეორებ, სანამ ახალი ცხოვრება თავის კალაპოტში ჩადგებოდეს, ბევრი ქარიშხალი გადიქროლებს ჩვენს თავზე.

უნდა გავუძლოთ.

ვინც ვერ გაუძლებს, დაიღუპება.

ასეთია წესი და კანონი რევოლიუციისა.

ასეთ პირობებში დიდი დაბრკოლება ელობება წინ ყოველგვარ შემოქმედებას და მით უმეტეს ხელოვნებას.

დღევანდელ დღეს ახასიათებს საერთოთ ადამიანის დაწვრიმალეობა, დაქვეითება.

ეს გამოწვეულია საშინელი სიძვირით.

მთელი ყურადღება ადამიანისა კუჭს დაემორჩილა. ვერ შოვილობ იმდენს, რომ კუჭი ოდნავ მაინც დაიკმაყოფილო და ასეთ გარემოებაში ვიღას ცალკე სულისათვის!

მიუხედავთ ამისა ხელოვნების დარგშიაც სწარმოებს ჩვენში დიდი მუშაობა. ქართული ოპერა, ქართული დრამა, ქართული მხატვრობა ბრძოლით იკაფავს გზას წინ.

სიტყვაკაზმული მწერლობაც ვითარდება; სწარმოებს გადასინჯვა ძველი გზებისა, ძიება ახალისა, ბრძოლა.

ყოველივე ეს უტყუარი ნიშანია წინმსვლელობისა.

რაც უნდა გაურბოდეს მწერლობა ცხოვრების სინამდვილეს, ამ სინამდვილეს მაინც ვერსად დაემალება,— ისე როგორც ადამიანი ვერსად გაექცევა თავის ჩრდილს.

სინამდვილე თავის დაღს აჩენს მწერლობას.

სინამდვილე ერთფეროვანი და სადა არ არის, — რთულია, მასში გადახლართულია ადამიანთა, კლასთა და წოდებათა ინტერესები, წინააღმდეგობანი.

აი ყოველივე ამის სარკეს, აჩრდილს, ხმაურს ან ანარეკლს ჩვენ ვხედავთ სიტყვაკაზმულ მწერლობაშიაც.

ყოველ მწერალს თავისი სული შეაქვს შემოქმედებაში სული კი შეგნებულთან შეუგნებლათ ატარებს კლასის ან წოდების სახეს.

ამიტომ სიტყვაკაზმულ მწერლობაში უსათუოთ არის კლასობრივი, წოდებრივი სული, მაგრამ ყოველგვარი მიმართულების სიტყვაკაზმულ მწერლობას ახასიათებს საერთოთ მშვენიერება. მშვენიერება კი ყველა კლასისათვის მისაღებია.

შეიძლება, არ ვიზიარებდე ამა თუ იმ პოეტის მსოფლმხედველობას, მაგრამ იმის პოეზიის მშვენიერებას, მისი შემოქმედების ხელოვნებას თავყანსა ვსცემდე.

ვეფხვის ტყაოსანში თქვენ ნახავთ ზოგიერთ აზრს, რომელიც ჩვენს დროში ყოვლად მიუღებელია, შავრაზმულიც არის, მაგრამ პოეზია რუსთაველისა ყველა კლასისა და წოდებისათვის მისაღებია. აშკარაა, რომ სხვა და სხვა მიმდინარეობის პოეზიას ბევრი რამ აქვს საერთო, მაგრამ მიუხედავთ ამისა ყოველ კლასსა და წოდებასა ჰყავს მწერალი, რომელიც განსაკუთრებით მისთვის არის ძვირფასი.

ასეთი იყო ჩვენი მუშათა კლასისათვის ნოე ჩხიკვაძე, რომლის კალამიც უღრობით გადატყდა გასულ წელს.

ამ უბრალო ადამიანში, რომელიც ზოგჯერ მშვიერი იყო, ზოგჯერ ქუჩაში ათენებდა, ნამდვილი ცეცხლი იყო ქვეშაირი პოეტისა.

პოეტის ლექსთა, პირველ კრებულსა აქვს ორი წარწერა: ცისა და მიწის, სიკაცხლეა სიყვარული. აი ამ ორ აზრში მთელი შინაარსია ჩხიკვაძის პოეზიისა და მასთან გარკვეული მსოფლმხედველობა.

პოეტის გული დედამიწის მწუხარებით არის დაღარული, მაგრამ ის მაინც ცისაკენ იყურება და იქითკენ უხმობს ყველას.

ვაი მას, ვისაც ცის გალობა არა ჰხმენია.

რა თქმა უნდა, პოეტის ცა არ არის მორწმუნე ადამიანის ცა, არამედ ამაღლებული ცხოვრება სულიერი ნეტარებით სავსე.

გარეშე სიყვარულისა პოეტს არა სწამს სიცოცხლე. მთელი მისი პოეზია გაცხოველებულია ადამიანისადმი სიყვარულით.

— მერე რა ჰქვია ესრედ ტანჯვით ჩემში შობილსა?

— ადამიანი!

— ამინ! შევსძახე უკვდავების სულსა სათვისოთ.

და შემიყვარდა საუკუნოთ, სამარადისოთ!

პოეტის სიყვარული არ არის უძრავი, უმოქმედო. მისი სიყვარული მოძრავია, მას სწყურია ადამიანის ბედნიერება.

მაგრამ იბადება შემდეგი საკითხი: რა არის ბედნიერება, რაში გამოიხატება ის?

ცისა და დედამიწის დაკავშირებაში; უპასუხებს პოეტი.

დაკავშირება თუ რომ შესძლო მიწის და ცისა,

ზეცის საუნჯე, საიდუმლო მიწას აჩვენა,—

იგი დარჩება საუკუნოთ გამარჯვებული.

როგორც კი ამ დასკვნამდე მივა პოეტი, თავს წამოპყოფს მეორე საკითხი: რითი, რა გზით, რა საშუალებით შეიძლება ცისა და დედამიწის დაკავშირება?

უანგარო სიყვარულითა და თავისუფლებით, უპასუხებს პოეტი.

ცხოვრებაში უნდა გამეფდეს უანგარო სიყვარული და თავისუფლება. მხოლოდ ამის შემდეგ გახდება შესაძლებელი ცისა და მიწის დაკავშირება.

მრწამს ერთი რამე: უანგარო თავისუფლება...

და სიყვარული, სიცოცხლისა სასუფეველი.

პოეტის ძიება აქ არ ჩერდება, რა გზით შეიძლება თავისუფლებისა და სიყვარულის გამეფება ცხოვრებაში? ეკითხება თავისთავს. არსებობს მხოლოდ ერთი გზა — ეს არის გზა ბრძოლისა

ბრძოლა ყოფნის ქარია, რღვევის ქარიშხალია:

მიზანი გარკვეულია, გზაც გამოჩანული. მაგრამ საქმე იმაშია, ვინლაა ეს მებრძოლი?

მებრძოლები არიან მხოლოდ დაჩაგრულები, შრომის შევილები, მუშათა კლასია, რადგანაც ბრძოლის ცეცხლი მხოლოდ ოფლისა და ცრემლის შეერთებით ჩნდება.

ვინაც კენესის, იმან იცის ყოფნის ვალი!

აწმყოსაგან მსხვერპლსა ითხოვს მომავალი;

და როდესაც სამსხვერპლოზე იგი დნება,
 როცა ოფლსა ცხარე ცრემლი ეთვისება,
 ის ნაღველი ბრძოლის ცეცხლათ უნდა იქცეს,
 ძველი ყოფნა ჩაიტანოს და დაიქცეს.

ამიტომ, რომ პოეტს განსაკუთრებით უყვარს მუშათა კლასი.
 გაუმარჯოს მაშ შრომის შვილს,
 გაუმარჯოს ჩაგრულთ კერას!

პოეტი ჩაგრულთა მგოსანია, მაგრამ მისი ჩანვის ამ თვისებით არ აიხსნება
 მისი სიყვარული მუშათა კლასისადმი. მუშა ხალხში ის ჰხედავს მებრძოლს, რომ
 ლის მოწოდებაც არის ცხოვრების გარდაქმნა, სიყვარულისა და თავისუფლების
 მოპოება და ამით ცისა და დედამიწის დაკავშირება.

ჩხიკვაძის პოეზია სავესეა ბრძოლის ცეცხლით. ანთებული ჩირაღდნებით მიუ-
 ძღვის ის მუშა ხალხს წინ და სევდით სავესე კილო ჭექა-ქუხილათ იცვლება.

დაჰკარ, დაჰკარ მტრისა გულს აღსასრულის ლახვარი,
 რომ ბედისგან დაჩაგრულს შეშრეს ცრემლისა ღვარი!
 დაჰკარ, დაჰკარ ბოროტ სულს, ცოდვით გალადებულსა,
 სანამ ძმობა-სიყვარულს ვპოვებთ გამარჯვებულსა!
 დაჰკარ, დაჰკარ! დაეცეს სიმართლისა მტარვალი!
 შემდეგ ძირს საზარელი სისხლი, ომი და ხმალი!..
 დაჰკარ, დაჰკარ! დალეწე ტანჯვის ციხე-ბორკილი,
 მკვდრეთით აღსდგეს მწუხარე მონა წელში მოხრილი!
 დაჰკარ, დაჰკარ! სიკვდილსა, რომ სიცოცხლე იწამოს,
 სიყვარულის ნათელი მოეფინოს მიდამოს!
 რომ დამყარდეს: სიმართლე, შრომის შეგება-უფლება.
 დაჰკარ, დაჰკარ! ნეტარი ვპოვოთ თავისუფლება!

მარტო ბრძოლის მგოსანი არ არის ჩხიკვაძე ის ამავე დროს სევდის მგოსა-
 ნიც არის, სევდის ნაღველი და ბრძოლის ცეცხლი ერთათ არის შეზავებული იმის
 პოეზიაში.

მე მიცნობდა მხოლოდ ერთი ქმუნვა და დარდი;
 ტანჯვა იყო ჩემი მოძმე ია და ვარდი.

მისი კვნესა გულისა, სულიერი ტანჯვა თავისი სიღრმითა და წარმტაცი სი-
 ნაზით ბევრგან გვაგონებს ბარათაშვილის მარტოობას და სულის ობლობას.

უკანასკნელ ლექსებში პირდაპირ გასაოცარია პოეტის წინათ გრძნობა სიკვ-
 დილისა: ის დარწმუნებულია, რომ მისი ბოლო ახლოს არის, სიკვდილს ნათლათ
 ჰხედავს და ხელითაც ეხება.

მე სიკვდილს ველი. ჩემს გარშემო ჟამი ბნელდება.

საფლავის კართან ჩრდილთა ღმერთის ვუცდი ბრძანებას.

ნოე ჩხიკვაძის სევდას ერთი რამ ახასიათებს: პოეტი მეტის-მეტათ გულწრფელი და ბუნებრივია.

მისი სევდა ამავე დროს არ არის შედეგი უიმედობისა, სასოწარკვეთილებისა და გულგატეხილობისა. რწმენა და იმედი წინ მიუძღვის მას. ის დაწმუნებულია, რომ ცხოვრება წინ მიდის, სიმართლე და სამართლიანობა იმარჯვებს:

ბოროტებისა ბოლო მაინც აღსასრულია.

ასეთის რწმენით განმტკიცებული მოუწოდებს შრომის შვილებს იმედიანის ყიფინით.

შორს მონის ხუნდი! გაბედულათ ასწიე ქედი

და გამოსქედე, დაჩაგრულო, შენ შენი ბედი!

ასეთია საერთოთ მუშათა კლასის ყოველი მგოსანი, იმიტომ რომ თვითონ მუშა ხალხია ამგვარი.

ნოე ჩხიკვაძის პოეზია გამოხატავს მუშათა კლასის სულისა.

პოეტის სიმღერაში არის სევდის კილო, მაგრამ იქ არ არის სასოწარკვეთილება განწირულისა.

ასეთია ბუნებაც თვით მუშათა კლასისა: მან იცის სევდა, მაგრამ ფარხმალის დაყრა კი არასოდეს; სევდაში ის მხოლოდ სულს აკაჟებს და ახალ ძალას, ხალისს ჰპოებს ახალი ბრძოლისათვის.

ნოე ჩხიკვაძის სევდის სათავე არის პირადი ცხოვრება.

დუხჭირ ბედმა სიჭაბუკე არ გამოივარდა.

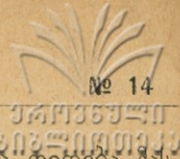
პირად სევდას აღრმავებს და აძლიერებს საზოგადოებრივი, ცხოვრების სიმბინჯითა და უსამართლობით გამოწვეული.

რადგანაც ცხოვრების უსამართლობის ბრჭყალებში მუშა ხალხი იტანჯება, ამიტომაც პოეტის სევდა კლასობრივია იმდენათ, რამდენათაც ის მუშა ხალხის ბედს დასტრიალებს თავსა და იმის განთავისუფლებას უგალობს.

სევდა სჩვევია ყოველ კლასს—პროლეტარიატსაც, ბურჟუაზიასაც. პოეტის სევდის გულში ჩახედვა ჩვენ ამავე დროს გვიჩვენებს, თუ ვინ ზის ამ გულში. ნოე ჩხიკვაძის გულში მუშათა კლასია და პოეტიც მუდამ დარჩება ამ კლასის საყვარელ მგოსნათ.

დაჩაგრულთა ტკბილ მომდერალს, ამაყს, გატაცებულს, გაუტეხელს, ადამიანისადმი სიყვარულით აღსავსეს, საუკეთესო იდეალებისათვის მებრძოლს არ დასცალდა, ამოეწურა თავისი უნაზესი გრძნობებით სავსე გული.

დიდება იმას, ვინც დაიწვა ნათლის ძიებით.

ნათელს ეძებდა პოეტი, ნათლისაკენ უზმობდა ყველას — ქება და დიდება მას. სიტყვაკაზმული მწერლობა ხელოვნების ნაწილია და ხელოვნების დანაკლისი ამავე ოროს დანაკლისია მწერლობისაც.

ჩვენმა ხელოვნებამ გასული წლის ბოლოს დაჰკარგა დიდი განძი — მსახიობი ლადო მესხიშვილი.

მსახიობი სასცენო ხელოვნების მსახურია, მაგრამ დიდი კავშირი აქვს სწორედ სიტყვაკაზმულ მწერლობასთან, რადგანაც მწერლობის აზრსა და იდეალებს ხორცს, ასხამს, სულს უდგამს და ასახიერებს, თვალსაჩინოთ ხდას მაყურებლისათვის. ამ მხრით ლადო მესხიშვილი დიდი ჯადოსანი იყო და ღირსეული ქურუმი სასცენო ხელოვნებისა.

დიდი მსახიობისათვის ყოველისფერი უხვათ ჰქონდა მას მომადლებული ბუნებისაგან: იშვიათი გარეგნობა, მოქნილი სახე, მატყვევებელი თვალები და მეტათ მუსიკალური ხმა, რაც ბოლო ხანებში ყელის ავთმყოფობამ დაჩრდილა, და დიდი ნიჭი პირველ ხარისხიანი მსახიობისა.

ყოველივე ეს მსახიობმა მოიტანა ჩვენი თეატრის სამსხვერპლოზე, დასწვა სრულად და თვითონაც დაიწვა, დაიფერფლა. არავის არ ეხერხებოდა მაყურებლის სულსა და გულში ისე ღრმათ, ისე მძლავრათ ჩაწდომა, როგორც ლადო მესხიშვილს და არავის არ აუტოკებია ჩვენი ახალგაზრდობის გულ და ოცნება, არავის არ მიუცია მისთვის ისეთი სანეტარო განცდა, როგორც ამ მსახიობს.

ნამდვილი ჯადოსანი იყო, რომელიც სულიერი ნეტარების წყაროს აპყურებდა ყველას.

ამავე დროს ის იყო ღირსეული მოქალაქე და ქვეშაობი დემოკრატი. ხელოვნების დროშა თუ მალლა ეჭირა, არა ნაკლების გატაცებით ემსახურებოდა დემოკრატიის დროშას საჭიროების დროს.

ცხრას ხუთ წელში ქუთაისის სცენა მან გადააქცია სარევოლიუციო ტრიბუნათ და მისმა სარევოლიუციო პიესებმა მთელი ქარიშხალი დაატრიალეს მაშინდელ ახალგაზრდობასა და დემოკრატიაში.

მისი გზა ეკლითა და ვარდებით იყო მოფენილი. ეკალს ვარდი სჭარბობდა და ეს თაყვანისცემა მან ღირსეულათ დაიმსახურა.

გასულ წელს გამოვიდა ლექსთა კრებული გ. ქუჩიშვილისა, ბალდახინი კოლაუ ნადირაძისა, დაბინდული ქარვები რაჟდენ გვეტაძისა, მინანქრები შალვა ამირჯიბისა, რაუდ გოგოხიას ზამთრის ჩუქურთმა, ერთაწმინდელის ლექსები.

ერთი წლისათვის ეს საკმაოთ მოზრდილი ტვირთია და ჩვენი პოეზია ნაყოფიერი გამოდგა.

გ. ქუჩიშვილი უკვე სახე გარკვეული მგოსანია და თავისი ნიჭის თვისებით უახლოვდება ნოე ჩხიკვაძეს.

ქუჩიშვილი პირადი განცდის პოეტია და მისი შემოქმედება გრძნობაზე არის აგებული. ეს ღირსებაა, მაგრამ ცალმხრივი.

ერთ ლექსში (ჩემი ვედრება) ვაჟა-ფშაველას შემდეგი საგულისხმო სტრიქონები აქვს:

გულს დარდი გაშიდიაღე
იმ სანეტარო საგანზე;
დაწერე ფიქრი ღრმა, მწვავე
ჩემი გონების საბანზე
გონებას ფიქრი სტანჯავდეს,
გულს ცეცხლი სწვავდეს ძლიერი.
მშვიოდ-მწყუროდეს კეთილი,
ვერ გავძღე, მოვკვდე მშვიერი.

აქ მოკლეთ და მკაფიოთ მთელი დახასიათება ნამდვილი პოეზიისა: გულს ძლიერი ცეცხლი უნდა სწვავდეს, გონებას ღრმა და მწვავე ფიქრი უნდა სტანჯავდეს,—მაშინ არის სრული პოეზია.

ქუჩიშვილის პოეზიაში პოეტური ცეცხლი საკმაოდ ძლიერია. მწვავე ფიქრიც არის შიგ, მაგრამ ამ ფიქრს სიღრმე და სიძლიერე აკლია.

ეს ნაკლია, დიდი ნაკლი, მაგრამ ქუჩიშვილის ბრალი არ არის.

ქუჩიშვილი მუშათა კლასის მგოსანია, ნიჭით, გრძნობით, პოეტური ხასიათით დაჯილდოებული. ბრძოლის საყვრით, ჭეჭა ქუხილით წინ მიუძღვის მშრომელ ხალხს, მაგრამ მისი სიმღერა მეტათ მარტივია, თუმცა გრძნობით სავსეა.

პოეტს მარტო გრძნობათა ძაფები კი არ უნდა ეპყრას ხელთ, არამედ გონების ლამპარიც.

ღღეს განსაკუთრებით სავალდებულოა ეს მუშათა კლასის პოეტისათვის. მუშა ხალხი თანდათან იპყრობს პოლიტიკურ ასპარეზს და აქ მარტო ბრძოლა აღარა კმარა, საჭიროა წინდახედულ, გონივრულ ბრძოლასთან ერთად შემოქმედებაც, მეტათ დიდი, ძნელი და საპასუხო შემოქმედება.

ამ საქმეში მარტო გრძნობა, ათასი ნაწი და წარმტაცი იყოს ის, შორს ვერ წაგიყვანს; საჭიროა გონების სისრულე და აზრის სიღრმე.

მუშათა კლასი მარტო ფიზიკური ძალა არ არის, ის უნდა იყოს ამავე დროს დიდი ზნეობრივი და გონებრივი ძალა.

უამისოთ მისი გამარჯვება უნაყოფო იქნება და შეიძლება სასტიკი დამარცხებითაც დამთავრდეს ბევრჯერ.

ქუჩიშვილი უმთავრესათ ლირიკოსია, მისი პოეზია გრძნობათა სევდის ხმები ხშირათ გაისმის პოეტის სიმღერაში, მაგრამ მისი სევდა მუშური სევდაა, ბრძოლის ცეცხლითა და იმედით საესე.

ქუჩიშვილში საკმაოთ განვითარებულია ბუნების გრძნობა. პოეტი ბუნების შვილია და მან იცის ბუნების სილამაზის ამოცნობა და ბუნების სიმშვენიერით დათრობა.

ნიჭის ამ თვისებით პოეტი უახლოვდება ვარლამ რუხაძეს და ბუნების დიდ მესაიდუმლეს ვაჟა-ფშაველას.

ფიქრი და სიყვარული პოეტისა შრომის შვილებისაკენ არის.

ქუჩიშვილის ლექსი მდიდარია თავისებური მუსიკით; იმას მღერა უფრო მეფერება, ვიდრე კითხვა.

მე ზარი ვარ მოგუგუნე,
მოწოდების ზარი,
და ჩემს რეკას ყველგან ისმენს
შრომის შვილთა ჯარი.

ასე ახასიათებს თავის პოეზიას თვით პოეტი.

შრომის შვილთა ჯარის სმენას მართლაც დაატკობს მისი ახალი კრებული.

კოლაუ ნადირაძე და რაჟდენ გვეტაძე ერთი მიმართულების, ერთი სკოლის პოეტები არიან; ამიტომ მათ ბევრი რამა აქვთ ერთმანეთში საერთო: ერთგვარი ხასიათი წერისა, რიტმი, რითმა, შეხედულება და ხშირათ შინაარსიც.

ჩვენებური სიმვოლიზმის გამო მე გამომითქვამს ჩემი შეხედულება, ქვევით უფრო ვრცლათ დავუბრუნდები ამ საგანს.

კოლაუ ნადირაძის ერთ თვისებას შეადგენს ბუნდოვანათ, გაუგებრათ წერა.

თვითონ სიმვოლისტები ამაში ღირსებას ჰხედავენ და ამიტომ განზრახ ცდილობენ აზრის გახვევას გაუგებრობის ჩადრში.

დეე მკითხველმა თვითონ იმტერიოს თავი და ისე გაიგოს, როგორც შეუძლია, ჩვენი რა საქმეაო.

ასეთს ხასიათს წერისას აქვს თავისი საზოგადოებრივი გამართლება. ასეთ წერას ითხოვს შეშინებული და სასოწარკვეთილებაში ჩაქედლილი სული, რომელსაც იმედის სხივი სამუდამოთ ჩაქრობია. აქ მთელი კლასის სულიერი ტრადედიია, მაგრამ რომელი კლასის?

ამის გამოც ქვევით გვექნება ლაპარაკი. ბუნდოვანობა უარყოფაა სინამდვილისა და სიმვოლისტებსაც ეს ახასიათებს: ისინი არა თუ უარყოფენ სინამდვილეს, ეშინიათ იმისი და გაუბრბიან მას.

სიცხადის ნაცვლათ—ბუნდოვანობა; სინამდვილის ალაგას—ქიმერები; სალი აზროვნების ალაგას—ბოდვა; სილამაზის ალაგას—სიმახინჯე; ჯანსაღობის ნაცვლათ სნეულება; სიცოცხლის სიყვარულის ნაცვლათ—სიცოცხლის სიძულვილი და უარყოფა; სალი ადამიანების ნაცვლათ—შეშლილები, თავის მკვლელები.

ამგვარია ესთეტიკა სიმვოლისტებისა; ასეთია კოლაუ ნადირაძეც.

მატყუარია სამყაროს სახე. აცხადებს პოეტი ერთ ლექსში.

ამიტომ უნდა უარყოფოთ სამყარო მთელი მისი სინამდვილით და ვეძიოთ მხოლოდ ფარული, იდუმალი; ასე მსჯელობს პოეტი:

იწამე ყოფნა ჩვენი ლანდური. სიცოცხლე უნიჭო პიესაა, სწერს ის ერთგან; მაგრამ ისეა მოწყობილი, რომ არსაიდან გამოსავალი გზა არ არის:

არ არი სხვა გზა, არ არი არსად:

ეს მასკარადი მოეწყო ისთე!

დაფერფლე სული და ეცვი ჯვარსა,

ვით ავაზაკი და როგორც ქრისტე.

ამ უილაჯო სასოწარკვეთილების რკალიდან რომ ადამიანი შეშლილებსა და თავისმკვლელებს შეტრფოდეს, ბუნებრივია.

პოეტი ძლიერია, როდესაც თავის ჩვეულებას ჰლატობს და გულიდან ამოხეთქილ ნაკადულს წრფელი გრძობისას ბუნებრივ გამოსავალს აძლევს.

მაშინ სულიერი განწყობილებაც პოეტისა სხვანაირია. თუ სხვა დროს მას სიცოცხლე სძაგს, მზათ არის თავის თავს სილა გაარტყას და ღმერთს ევედრება:

ო, ღმერთო ჩემო, დაასრულე ჩემი წამება.

და დააჩქარე ეს დღეები და ეს წამები!

ასეთ იშვიათ წუთებში კი პოეტი ბედნიერია და სულით დამშვიდებული:

მე ვგრძობ სიცოცხლეს, სისუფთავეს მივარდნილ ქვაშიც.

ღმერთო ძლიერო, მე შენთან ვარ, მე ყველა მიყვარს!

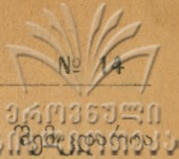
როდესაც პოეტი ბუნებრივ სახეს უბრუნდება, მაშინ ის გვაძლევს წრფელსა და ძლიერ განცდას, რაც მხოლოდ ჭეშმარიტი პოეტისთვისაა.

ლექსი ცოცხალი არსებაა: ისახება, იბადება, იზრდება, ცოცხლობს და კვდება, თუ ჩვეულებრივია, ხოლო უკვდავია, როგორც გენიოსი, თუ არაჩვეულებრივია.

ლექსს სხეულიცა აქვს, ტანისამოსიც. მისი სხეული—აზრია; მისი ტანისამოსი—გარეგანი მოკაზმულობა, ფორმა.

შიშველი ლექსი მკვდარია; უსხეულო ლექსიც ცარიელი ტანისამოსია.

ცხადია, ლექსს უნდა ჰქონდეს როგორც სხეული, ისე სამოსიც: ორივე აუცილებელია და სავალდებულო ლექსისათვის.

შემცდარია, ვინც მარტო სხეულს აქცევს მთავარ ყურადღებას; არა ნაკლებათ ისიც, ვინც მარტო ტანისამოსს აქცევს მთელ თავის ყურადღებას.

ლექსში ზოგი მარტო აზრს აფასებს,—შეცდომაა; ძონძებსა და ჯღანებში გამოწყობილ ლექსს ვერავითარი აზრი ვერ გაამართლებს.

ზოგი მხოლოდ ტანისამოსს სინჯავს,—ესეც შემცდარია: ვერავითარი ლამაზი სამკაული უაზრობას ვერ გაამართლებს.

ახლო წარსულში ჩვენს პოეზიას ჰქონდა დიდი ნაკლი: გარეგნობას, ტანისამოსს ნაკლებ ყურადღებას აქცევდა.

ილია დატვირთულია ამ ნაკლით.

აკაკისა და ვაჟას სულ ადვილათ შეეძლოთ მისი მოცილება თავიდან, მაგრამ არა ცდილობდნენ.

აკაკი და ვაჟა ორი დიდი ნიჭია, როდესაც ვკითხულობ ზოგიერთ მათ ლექსებს, ბრაზი მომდის. ცოდვა არ არის, რომ ასეთი სხეულისათვის შესაფერი სამკაული არ ეძებეს!

ახალგაზრდა პოეტებმა მიაქციეს ამ გარემოებას დიდი ყურადღება და ლექსის გალამაზებას შეუდგნენ. ამ გზაზე დიდი ნაყოფი მოგვცეს გრიშაშვილმა, აბაშელმა, სხვებმაც.

მაგრამ ყველაზე უფრო მტკიცეთ, მხნეთა და გარკვეულათ დადგენ ამ გზაზე სიმვოლისტები.

მათი ძიება ლექსის ფორმის სფეროში, თავისებური ელფერის შეტანა რიტმში, მეტრში, რითმაში, სიტყვების დახვეწა და სხვ. ზოგჯერ ახირებულია თავისი უჩვეულობით, მაგრამ საჭირო და აუცილებელი.

ასეთ ძიებას ყოველთვის თან ახლავს შეცდომები, გადაჭარბებაც, მაგრამ ყოველივე ეს ბუნებრივია.

ასეთი გზა აუცილებელია, მაგრამ თავ-დაჭერილობა და ზომიერება არის საჭირო. სიმვოლისტებს სწორეთ ეს აკლიათ და ხშირათ მეორე უკიდურესობაში ვარდებიან: ივიწყებენ ლექსის სხეულს და მთელ თავის ყურადღებას სამკაულს აქცევენ; კარგი რითმისათვის მზათ არიან აზრი გასწირონ.

ეს ნაკლი თან დასდევს ყოველ მათგანს; თან დასდევს კოლაუ ნადირაძესაც.

აიღეთ შემდეგი ტაეები:

ჩვენი თვალები იმ ბეჭედში შეხვდნენ მგზავრებათ.

ო, სინამდვილე სანატრელი სპარსულ ნოხების!

მრავალი მთვარე ამაყობდა აქ ღვდელ-მთავრებათ,

თითქოს შემურდათ მათ წარსული დიაღონების.

სამკაული კარგია, მაგრამ სხეული არ არის,—ლამაზი უაზრობა რომ აქედან მკითხველმა რამე გაიგოს.

ალაგ-ალაგ ლექსის მუსიკა მომლილია, რიტმი დარღვეული. ბაღებში—ოთახებში; ქალებს—მწვერვალებს და სხვა ამგვარი რითმები მიუღებელია.

მიუხედავად ამისა ნადირაძის პოეზიის სამკაული, ფორმა საკმაოდ დამუშავებულია, დახვეწილი და მოხდენილი.

რაჟდენ გვეტაძე გამოვიდა „დაბინდული ქარვები“-თ.

პოეტი სიმვოლისტთა ძმობას ეკუთვნის, მაგრამ ამ მიმართულების ბევრ თვისებას მოკლებულია.

სიმვოლისტები საერთოდ უარჰყოფენ ძველსა და ახალ პოეზიას; შოთას, ბესიკსა და საკუთარ თავს გარდა არავენა სწამთ.

ბოლო დროს ცდილობენ ძველ პოეზიასთან შერიგებას. მაგ. გაფრინდაშვილი ღირსეულად აფასებს გურამიშვილს.

შემდეგში რას იზამს რაჟდენ გვეტაძე, არ ვიცი; ხოლო თავის პირველ კრებულში ის ძველ პოეზიასაც ენათესავება, ახალსაც, სიმვოლისტებსაც.

მისი სულამიტ, უსათაურო ატარებს ნიშანს გრიშაშვილის გავლენისას.

ალაგ-ალაგ ბუნდოვანად წერა, რითმის გულისათვის აზრის გაწირვა გვეტაძესაც სჩვევია, მაგრამ საერთოდ მისი დედა აზრი ნათელია, მისი წერის ხასიათი რეალიზმზეა დამყარებული.

ზოგან მისი რეალიზმი გადაჭარბებულიც არის, როგორც მაგალითათ—ჯარის კაცი და მოსამსახურე გოგო.

პოეტს უყვარს სინამდვილე, სიცხადე, ბუნება და თავისი განცდისათვის ეძებს ახალ სამკაულებს. ამიტომ რაჟდენ გვეტაძე ერთგვარი შემრიგებელია, შემაერთებელი ხილია ძველი და ახალი პოეზიისა.

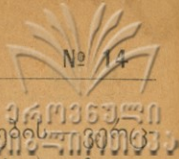
ამ მხრივ ის საინტერესო და უხვია, თუ არ გადაუხვია.

ახლო მომავალი დაგვანახებს, სადითკენ წავა პოეტის ნიჭის განვითარება.

მისი სიმღერის საგანი მრავალფეროვანია, უმთავრესი ძარღვი კი—პირადი განცდა.

განცდათა შუაგულში პოეტის საკუთარი პიროვნებაა. საკუთარი სევდის სიმღერაში ალაგალაგ ნევრასტენია ხმაურობს.

ზოგიერთი მისი სურათი, როგორც ღამე სოფელში, ან მარტოობა შემოდგომის წვიმან ღამეში (საქართველოში დაიბეჭდა) საუცხოვოა თავისი შესრულებითა და მიღწევით.

ალაგ-ალაგ პოეტსა აქვს ნაძალადევი რითმები, როგორც მერცხლები ხლების, მაგრამ ფორმა საერთოთ საკმაოთ დასრულებულია და შინაარსიც—ზოგიერთი ახირებულობისა და გადაჭარბებული ნატურალიზმის გარდა—მისაღები.

შალვა ამირეჯიბს სიმვოლისტები თავისი წრის პოეტათ სთვლიან. მინანქრებში ძალიან ცოტაა ამისი დამამტკიცებელი საბუთი.

ზოგიერთი ლექსი, როგორც თუნდა მასკარადი თავისი ფორმით მოგვაგონებს სიმვოლისტურს, ხოლო საერთოთ „სხვაგან ჰქრის მისი გონება“.

რაჟდენ გვეტაძეს ერთ თავის ლექსში აქვს შემდეგი სტრიქონი:

მგზავრის სამოსზე წელს მიმშვენებს ძველი ქამარი.

ეს სიტყვები უფრო შალვა ამირეჯიბს შეეფერება.

იმის ლექსებში ძველი პოეზიის სურნელებას ჰყნოსავს მკითხველი.

მაჭარი ენის შეხებისათანავე გატკობსთ. სულ სხვაა ძველის-ძველი ლინო: უნდა რამდენჯერმე გასინჯოთ, კარგათ დაწუწოთ, ძარღვებში გაგიჯდესთ, მხოლოდ მაშინ დააფასებთ და იგრძნობთ სიამეს.

სწორეთ ასეთია მინანქრები. პირველი გადაკითხვით არ ახდენს შთაბეჭდილებას; აქ არ არის მყვირალა სიტყვები, გაბერილი გრძობა, აზრის წვალება, ყალბი ხმაურობა და მოჩვენებანი შთაბეჭდილების შესაქმნელათ.

სიღარბაისლე, თავდაქერილობა, ზრდილობა, სამწერლო არისტოკრატიზმი თან ახლავს შალვა ამირეჯიბის პოეზიას.

ის პატარა ზომისაა, მაგრამ რაც არის, ეუღია, ხალასი, წმინდა.

მთელ პოეზიას წარსულის ნაზი აჩრდილი დასტრიალებს. პოეტს განსაკუთრებით უყვარს წარსული. ამ სიყვარულში, ძველი, გარდასული წოდების სულია. ამას იმიტომ კი არ ვამბობ, რომ ვუკიჟინო პოეტს,—მე მხოლოდ ახსნა მინდა მისი შემოქმედების ზოგიერთი თვისებისა.

როგორც ყოველთვის, ეხლაც ისე ვიმოკლებ დღესა!

ვიგონებ წარსულ ცხოვრებასა—განვლილს ოცნებით.

წარსულის მოგონება ტკბილი სევდის ზეწარშია გახვეული. ალბათ იმიტომ რომ ჩვენი წარსულის ბევრი მხარე სევდათა ამშლელია, თორემ ამირეჯიბი სევდის მგოსანი არ არის, არც ცხოვრებისა და მისი სინამდვილის უარმყოფელი.

რა რიგ მახარებს მე ეს ქვეყანა.

ცა, მზის ამოსვლა, მის დასავალი.

პოეტი მართლაც სიხარულისა და სიყვარულის მომღერალია.

ხასიათი მისი წერისა, სტილი, რიტმი, მუსიკა, მეტრი უფრო ძველი მწერლებისაა.

ამ მხრივ ყველაზე მეტი გავლენა ბარათაშვილისაა; ზოგიერთ ძველ ნაწარმოებში და გამოთქმას ბარათაშვილისას ხმარობს. ალაგ-ალაგ პოეტს ემჩნევა ლექსის ძვირობა, მაგრამ საერთოდ აზრი და ფორმა საკმაოდ შეხამებული და შეწყობილია.

მეტათ ნაყოფიერი იყო გასულ წელს ობოლი მუშა.

ქართველ პოეტს ერთი დიდი ნაკლი აქვს: მას ზრდა არ ეტყობა.

თითქოს მისი ოცნება პირველი ვაფურჩქენისა თანავე გამოაცლის ნიქს მთელ შემოქმედებას და ამიტომ პოეტის პირველი ნაბიჯები უფრო შუქიანია, ვიდრე შემდეგი.

იშვიათ გამონაკლს წარმოადგენს ობოლი მუშა. დიდიხანი არ არის, რაც ის სამწერლო ასპარეზზე გამოვიდა, პირველი მისი კრებული ჩემი წინასიტყვაობით დაიბეჭდა; მას შემდეგ ეს ახალგაზრდა მგოსანი თანდათან იზრდება და სრულდება. მისი სული მუდამ ძიებაშია და ამ გზაზე მისი გრძნობა თანდათან ღრმავდება, აზრი ვითარდება და მალღდება. ობოლი მუშა უხვათ არის დაჯილდოებული პოეტური ცეცხლით. მოუსვენარი სული, მეტათ ნაზი გრძნობა და მაღალი აზრი—აი ობოლი მუშა. თუ პირველი ნაბიჯები პოეტისა ერთფეროვანი იყო და მხატვრულ სახეებსა და განცდას გალექსილი მსჯელობა სჭარბობდა, დღეს მისი შემოქმედება მდიდარია, მრავალფეროვანი შინაარსით და საკმაოდ გაშალაშინებული ფორმით. როგორც შინაარსით, ისე ფორმით პოეტმა მოკლე დროში დიდი ნაბიჯი გადადგა წინ, რაც შედეგია მარტო ნიქის კი არა, არამედ შრომის. პოეტში დიდი შესაძლებლობაა, მისი შემოქმედება ახლა იწყებს ფრთების გაშლას, ახლა ემზადება სრული ფრენისათვის.

ლამაზ ოცნების ყვავილებით შემოქარგული.

თავისი მსოფლმხედველობით პოეტი მუშათა კლასს ეკუთვნის, მუშების მგოსანია: მისი ფიქრი და გრძნობა მუშა ხალხის ბედის მაძიებელია, ამ ბედისათვის მებრძოლი, მაგრამ მისი ოცნება არ არის მოქცეული მარტო დღიური საკითხების ფარგლებში. პირიქით მას უფრო მსოფლიო საკითხები იზიდავს.

მარადისობის სხივთა ელვით გავიმსჭვალეები.

მისი „ორი სარკე“ თავისი შინაარსით ფილოსოფიურია და მდიდარია შინაარსით.

არის ძიება უფსკრულთა შორის

წმინდა მიზნისკენ მიმავალ გზების.

და პოეტი შეპყრობილია ამ ძიებით. ძიების გზაზე ბევრი ამოუცნობი საკითხი შეხვდება პოეტს და ეს იწვევს იმის ნათესაობას დანიის პრინცთან:

მისი სული გაორებულია, —

გაორებულ სულის კვნესით რისთვის ვმღელვარებ?

სულის გაორებას თან დასდევს სევდა, რაც საკმაოდ ახასიათებს პროეტის შექმნის პროცესს. მისი გული ტანჯვის ქსელშია გახვეული და აქედან იწყება მეტათ ნაზ და სათუთ გრძნობათა მშვენიერი ნაკადული.

მისი სევდის ბარათი საუცხოვოთ არის გადაშლილი „სამ ლექსში“, მაგრამ ისეთი გულწრფელი, ღრმა და უნაზესი სევდით სავსე ვანცდა, როგორსაც პოეტი იძლევა „უპასუხო აღერსში“, იშვიათია, ლუკმა-ლუკმათ დაჭრილი გული ცრემლშია ამოვლებული და სათუთი გრძნობის ძაფზე ასხმული. არც ერთი ყალბი სიტყვა, არც ერთი ყალბი ამონაკვეთი. უდიდესი მიღწევა, გამოუთქმელი სევდის ჩამოსხმა უბრალო, ჩვეულებრივ სიტყვებში. აქ მთელი ცხოვრებაა, მთელი ტრადედია ადამიანისა.

ობოლი მუშის სევდა მუშური გულის კვენსაა, რაც უფრო ღრმა არის ის, მით უფრო ძლიერია რწმენა და იმედი ძლევისა და გამარჯვებისა.

სევდის ფურცელი მას კი არ უხშობს ოცნების კარს, პირიქით უფრო უღებს და პოეტი იმედ გაცხოველებული და სახე გაბრწყინებული მიისწრაფის წინ.

პოეტის ლექსი საკმაოდ მუსიკალურია და შინაარსი და გარეგნობა შეთანხმებული მიდიან სრული გამარჯვებისაკენ.

გასულ წელს ერთობა-სა და ცისარტყელა-ში იბეჭდებოდა ხარიტონ ვარდლოშვილის ლექსები.

პოეტი ახალგაზრდაა და ამიტომ მისი სული, მისი აზროვნება ქაოსიდან ახლა იბადება და ცდილობს გარკვევას.

იკვირანი, მოუსვენარი ფიქრი და მტანჯველი სევდა—აი მთელი შინაარსი ვარდლოშვილის პოეზიისა.

არც სიხარული, არც ვარდები

ჩემს ბაღში ეხლა ლამაზ ფერებით.

პოეტი ებრძვის საკუთარ ბედს, მაგრამ გამარჯვება არა სწამს, სიმტკიცე და იმედი დაჰლუპია.

გადამეტერა ქარიშხალები,

ფიქრებმა შვათ იწყეს შეფერვა.

ბრძოლას ერთგვარი აზრიც ეკარგება, რადგანაც პოეტი წინდაწინვე დარწმუნებული, რომ.

დახშული არის ბედის კარები

და სავლელ გზებზე ღმუის გრიგალი.

შინაგანი ხმა ეუბნება პოეტს:

შენ ლამეები მოგიპარავენ

და გაწამებენ კუდიანები.

ხანდახან მგოსნის სევდიან გულში იმედის სხივი ჩაესვენება და პოეტის სული გაუბრწყინდება:

ელვიან ცეცხლის ხარ მადევარი.

ასეთს წუთებში პოეტი შორს მიჰყავს ოცნებას, სტოვებს ძველ გზას ჯოჯობეთის შავი სანთლებით მოფენილს და ეძებს ახალს, სპეტაკს, ბრწყინვალეს.

აინთე გრძნეულ იდუმალებით
და დაიცალე მზიურ ჰანგებათ.

მაგრამ წუთიერი გატაცება და იმედის გაელვარება გაივლის და პოეტის სულსა და გულს ისევ სევდა დაეპატრონება.

სევდის, უიმედობისა და იქვების ნიადაგზე იშლება ერთგვარი შიში.

მაგრამ შემოვა იქვთა გროვა ჩემს სულში ბნელი
და გამოუცნობ შავი შიშის ბინდით დამბურავს.

პირადი სევდის თვალსაზრისით უცქერის პოეტი საზოგადოთ ცხოვრებას.

ქვეყანა ცოდვით არის შემოქარგული, ძმობა და სიყვარული არ არსებობს, საწუთრო დაწყევლილია და ცხოვრება არ ღირს არაფრათ,—აი პოეტის შეხედულება.

მკითხველი ადვილათ მიხვდება, რომ ვარდოშვილს ბევრი რამა აქვს საერთო სიმვოლისტებთან: საერთო მოტივები, საერთო კილო, საერთო სულიერი განწყობილება და საერთო ფორმა.

მაგრამ ეს მგზავსება არის მხოლოდ დროებითი ნაყოფი სიმვოლისტების ძლიერი გავლენისა. ამ გავლენიდან ფორმა სიმვოლისტებისა სამუდამოთ შერჩება ვარდოშვილის პოეზიას, შინაარსი კი არა. იმიტომ რომ სიმვოლისტების სევდასა და გამოუცნობ შიშში სოციალური მოვლენა, მთელი კლასი იხატება.

ვარდოშვილის სევდასა და გამოუცნობ შიშში კი მხოლოდ და მხოლოდ ყრმობის დუდილის ჩვეულებრივი, ბუნებრივი და წარმავალი სულისკვეთებაა. ამას ცხადათ ამტკიცებს ის წინააღმდეგობა, რომლითაც მდიდარია ვარდოშვილის პოეზია. ასეთი წინააღმდეგობანი ყრმობის სულიერი ძიების დამახასიათებელია.

ერთ წამს პოეტი სასოწარკვეთილებით არის შებყრობილი:

სახრჩობელები შენთვის მზად არი
და გელოდება კორიანტელი.

მეორე წამს გრძნობს, რომ ელვაზე ჩამონათალ ცეცხლს ატარებს გულში, იმედით სავსე ჰვალობს:

ელვიან ცეცხლის ხარ მადევარი,
გიყვარს ვულკანის დიდი ანთება.

და ღრუბლებისაკენ მიისწრაფის, რომ იქ დააბინაოს თავისი ოცნება.

ჩემი ოცნება დავაბინავე

მაღალ ღრუბლებში, ვით ღმერთის ნება.

ასეთ წინააღმდეგობას სულიერი განწყობილებისას პატარა მანძილზე საზოგადოებრივი სარჩულით ვერ ახსნით, მასა აქვს—თუ გნებავთ—ფიზიოლოგიური სარჩული: ყრმის სხეული სრულდება, მწიფდება, გულში უცნობი გრძნობანი იშლება, ფიქრი თავს აიწყვეტს და გაურკვეველ ძიებაშია.

ასეთი ყრმობის ხანაში მყოფი სული პოეტისა აღარ კმაყოფილდება ძველი შინაარსითა და ფორმით, ის ახალს უცნობს, უხილავს ეძებს და ამ გზაზე შეხვდება სიმვოლისტურ პოეზიას.

გავლენა და ერთგვარი გაბრუნება, დამორჩილება აუცილებელია.

ხარიტონ ვარდოშვილს ცხოველი ნიჭი აქვს, ტემპერამენტი, მდიდარი გრძნობა, აღმაფრენა, ხოლო ეს ნიჭი ჯერ დუღილშია და გარკვეული სახე ვერ მიუღია. მას ჯერ დიდი შრომა სჭირდება.

ქართულ ნიჭს ხშირათა აქვს ერთი ნაკლი: მე ვარ და ჩემი ნაბადი.

რაკი ახალგაზრდას ნიჭი აღმოაჩნდებოდა, ყოველივეზე გული აუტრუფდებოდა, ნიჭიც მეყოფაო. წამოახტებოდა ცარიელ ნიჭს და იმდენს ახრიგინებდა, რომ სულ მოკლე დროში გააძვალტყავებდა.

თავადიშვილს სწავლა რათ უნდაო, ჰფიქრობდა ძველათ თავადიშვილი,— ყმა და მამულიც ეყოფაო.

პოეტს სწავლა რათ უნდა, ნიჭით გზას გაიკვლევსო, ჰფიქრობს ჩვენში ზოგიერთი ნიჭით აღბეჭდილი ახალგაზრდა.

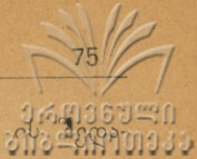
მარტო ნიჭი, რაც უნდა ძლიერი იყოს, დამბული ლომია.

ყოველი პოეტისათვის წასაბაძი მაგალითი უნდა იყოს დიდი გიოტე: დიდ ნიჭთან ერთათ მას ჰქონდა დიდი ცოდნა, დიდის შრომით შეძენილი. თავისი ცოდნის წყალობით მეცნიერებაშიაც კი დასტოვა კვალი.

ფაუსტი იმდენათ ძლიერია შინაარსით, და ღრმა და მდიდარი აზრით, რომ ვერავითარი ნიჭი ვერ შესძლებდა იმის დაწერას, თუ არ იქნებოდა შეიარაღებული დიდი ცოდნითა და განვითარებით.

მუხამბაზური ხანა, როდესაც პოეტისათვის მარტო გრძნობა იყო საჭირო, სამუდამოთ წავიდა და აღარ დაბრუნდება. დღეს პოეტისათვის საჭიროა დიდი ცოდნა, ყოველ მხრივი განვითარება.

ეს კარგათ უნდა ახსოვდეთ ახალგაზრდა მგოსნებს.

დინჯი, აზრიანი მგოსანია იასამანი, მაგრამ ძუნწია. გასულ წელს რებით უხვი იყო და მისი ლექსები უმთავრესათ ცისარტყელაში დაიბეჭდა.

წარსულის სიღარბისლე და თავ დაჭერილობა, აღმოსავლეთის მხურვალე ლოცვა და ჩუმი, აზრიანი სევდა შეერთებულია იასამანის პოეზიაში. მხატვრული ზომიერება, აუჩქარებლობა თან ახლავს მგოსანს და როგორც სევდაში, აგრეთვე ოცნებაში სიმშვიდე და სიმტკიცე გამოჩანს.

გრძნობათა სადავე ხელში უჭირავს და ყოველგვარ მოვლენაში აზრს ეძებს. მგოსნის შემოქმედება მდიდარია შინაარსით და განწყებული აზრისა და ბუნების დასურათება მას ერთნაირის სილამაზით ეხერხება.

პოეტის შემოქმედება სევდის ნაზ ბურუსშია გახვეული. მისი სევდის საარჩული არც პირადულია, არც საზოგადოებრივი, არამედ უფრო ფილოსოფიური. აზროვნების ამ თვისებით პოეტსა აქვს მგზავსება ბარათშიღლთან, ამ მსოფლიო სევდის მგოსანთან.

ბარათაშვილის გულის თქმა ზეცას იქით „ეძიებს სადგურს, ზენაარსთ სამყოფს“, მას სწყურია მისწვდეს მთელი სამყაროს საიდუმლოებას. მაგრამ ფიქრი უძლურია, სიძნელე დაუძლეველი, ბჭენი მსოფლიო საიდუმლოებისა მაგრათ ჩაკეტილი ადამიანის გონებისათვის.

აქედან იზღვება ბარათაშვილის სევდა მიუწდომელისა და აუხსნელის ვაჭა. სწორეთ ამ გარდუვალ ბჭეთა გაღებას ცდილობს იასამანის მაძიებელი სულიც, მაგრამ

ამ ქვეყნის ტანჯვათ მე ვერ მივსცემ ანგარიშს ბეჯითს,
იდუმალია, მოკლებული კაცთა ცნობასა.

ამიტომ არის მშვიდი სევდით შეფერილი მგოსნის პოეზია. ლექსი იასამანისა კარგათ არის დამუშავებული და მუსიკა საუცხოოვით შეფერება შინაარსს.

ამეტყველდა გასულ წელს აბაშელიც, ეს მზის მგოსანი. როდესაც აბაშელს ერთხელ ეს სახელი ვუწოდე, ზოგმა არ მიიღო: პოეტი, რომლის სიმღერაშიაც სევდის ჰანგები ისმის, მზის მგოსნათ არ ჩაითვლებო.

სევდის გარეშე მყოფ მგოსანს ვუწოდებდი უფრო მზიურ მგოსანს. აბაშელმა მოგვცა საუცხოვო, მეტათ პოეტური სახე მზისა, უკვდავი, ყოვლად ძლიერი მზისა.

პოეტს უყვარს უძილო ღამე, სევდის წვეულება, მაგრამ ამავე დროს მზის თაყვანისმცემელია, მზისა შუქთა აღტაცებული მომლოდინე, მზის ამოსვლას ისე შეჰხარის, როგორც ტოროლა, ვარდის კოკორი ან ცვარი.

ბუნების მოვლენათა ამეტყველება და გადმოცემა შესაფერის ფერადობით ყველაზე ძლიერათ აბაშელს ეხერხება.

აბაშელის შემოქმედებაში ორი ხანაა: პირველ ხანაში ის საზოგადოებრივი სევდით დანისლული და დიადი ბუნების ტრფობით ამღერებული მგოსანია; მეორეში კი—საკუთარი სულის მხატვარი.

უკანასკნელ დროს მისი შემოქმედება უფრო ამ სულიერი განცდის ხვეულებში ტრიალებს.

ლამის სარკეში და ლამის მხატვარში ძველი აბაშელია. აქ ის იძლევა დიდებულ სურათს ბინდისა და შეღამებისა, როდესაც

სალამოს ჩრდილში დაისვენებს დღის მოჩვენება.

ხენი ცისაკენ ამართავენ ტოტებს მუდართით.

ლამისა, როდესაც

ჩამქრალ მნათობის გაბრწყინდება ცაში ხსენება.

იისფერ ნისლში გათეთრდება კოშკი ღრუბლისა.

განთიადისა, როდესაც

ბროლის ქალაქს უცებ ცეცხლი წაეკიდება,

და გათენებისა, როდესაც

ღაინგრევა წითელ წვიმით თეთრი მშვენება.

სულიერი განცდა პოეტისა სევდის ნაზ ფერებშია დაფერილი.

კრემლმა დაჰტვირთა ჩემი სიტყვები

დაუსრულებელ სიმწუხარეში.

და დამრჩა მხოლოდ ძვირფასი ქვები

მოგონებათა უცხო მხარეში.

გრძნობათა სინაზე, ღრმა სულიერი განცდა საუცხოვოთ არის შეთავსებული ტაძარში, რომელიც საუცხოვეო სურათთა თანამედროვე ინტელიგენტის გაორებული სულისა.

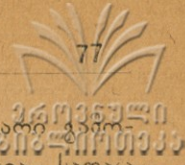
არა მწამს ღმერთი და მის სახლში რად მეტირება?

აბაშელი ჭკვიანი, აზრიანი და გრძნობით მდიდარი პოეტია. მას ადვილათ ეხერხება ჩვენი გულის უნაზეს გრძნობათა ტკბილათ, სათუთათ შეხება და სანეტარო განცდის სხივებში დამწვიდება ჩვენი სევდისაგან დაფორაჯებული სულისა.

მუსიკა მისი ლექსისა ტკბილი და ალერსიანია, ფორმა დამთავრებული.

ვასულ წელს ვარლამ რუხაძეს იმედის საყვირი ეპყრა ხელთ.

მისი პოეზია მუდამ ბრძოლისა და იმედის საყვირი იყო.

პოეტის შემოქმედება მეტათ სალი და მტკიცეა. ამ მხრივ ის უტყუარე გამო-
მნატველია მუშათა კლასის კვებებისა. ვარლამ რუხაძე ერთგვარი ფოკუსია, სადაც
თავი მოუყრია მუშურ აზროვნებას, ფიქრს, გრძნობას, სევდას, იმედს და სიმტკი-
ცეს.

პოეტის ფიქრი მუშათა კლასის ფიქრია; მისი კვნესა გულისა—მუშათა კლა-
სის სევდაა; მისი გულის წყრომა—მუშათა კლასის გულის წყრომა; მისი ცეცხლი
და იმედი—მუშათა კლასის ცეცხლი და იმედი.

სევდის ალები მგოსანს სჩვევია, მაგრამ სევდა მას ვერ ერევა, ის თვითონ
სძლევს სევდას და ასეთი ბრძოლის შემდეგ.—

მეც ახალ ძალით, ახალ რწმენით შევიმოსები.

პოეტი სიცოცხლის მოტრფიალვა:

ქალარა მავიწყდება, გრძნობა ჩქეფს ნაკადებათ.

და ვიძახი: სიცოცხლე რა კარგია, რა კარგი!

იჭვიანობა, შავი ფიქრები მგოსანსაც სჩვევია, მაგრამ სასოწარკვეთილება,
შიში, უიმედობის უღელქვეშ ქედის მოხრა და დაძაბუნება რა არის, არ იცის.

მაგრამ გული კვლავ მღერის,

სევდა არ ეკარება.

რატომ არ ეკარება? იმიტომ რომ პოეტის ბუნება მთლიანია და რწმენით
გაკაფებული, როგორც ბუნება თვითონ მუშა ხალხისა.

პოეტის სიმღერაში ძველებური ბრძოლის ყიყინი ისმის:

მომეცით ცეცხლი! მომეცით ცეცხლი!

მინდა, დაგბუგო ქვეყანა ძველი,

გავაცამტვერო ოქრო და ვერცხლი,

რომ არ ხარობდეს იუდა გველი!

მგოსანმა იცის, რომ რევოლიუციის ქარიშხალს ბევრი გაჭირვება მოაქვს თვით
მუშათა კლასისათვის, ფიქრი, ტანჯვა, შევიწროება, შიმშილი, სიცოცხე უფრო მა-
ტულობს მოკლების ნაცვლათ, მაგრამ ეს მოვლენა მას არ აშინებს: მასა სწამს,
რომ ყოველივე ეს გაივლის და მუშა ხალხისათვის აღმოცენდება რევოლიუციის
ნანგრევებიდან ახალი ცხოვრება.

სადაც სევდა არ სტირის, არც კვნესს ფიქრი ჩაგრული,

სიყვარულზე მღერიან შვების ფარშევანგები!

გასულ წელს გამოვიდა მგოსნის ზღაპრები, რომელიც პირდაპირ განძია ჩვენს
სახალხო და ყრმათათვის საკითხავ მწერლობაში. მსუბუქი, ცელქი, მხიარული ენა,

მოცუვავე სიტყვები, მუსიკა და აზრი საუცხოვოთ არიან ერთათ შეწყობილი. თავის ზღაპრებში პოეტი მაგონებს ჩვენს აკაკის.

რა კარგი იქნებოდა, რომ ამ წლიდან ვარლამ რუხაძე უფრო ნაყოფიერი იყოს!

დიდ რევოლუციას თან მოსდევს დიდი ნგრევა; დიდ ნგრევას თან ახლავს დიდი გაჭირვება.

ჩვენი მუშათა კლასის მდგომარეობა აუტანელია. გოლიათის სულგრძელობა და მოთმინება ჰქონია მას.

რომ არ მოითმინოს, რა უნდა ჰქნასო, იტყვის მკითხველი.

•უ ვერასფერს იზამს და ვერას გახდება, გულს ხომ მოიფხანს, აბობოქრებულ სულს ხომ დაიოკებს, დაღეწავს ყველაფერს და მერე აღარას დაეძებს.

არა გვაქვს შეშა, არა გვაქვს პური,

ვყრივართ უშწევით ბედის ამარა...

როდემდე ვზიდოთ სიცოცხლე კრული?!

როდის შეგვშრება ცრემლთა კამარა?!

ასეთი გოდება დღითი დღე მატულობს მუშათა კლასში და სწორეთ ასეთ დროს საჭიროა, რომ მუშათა კლასს ყოველ დღე სწვდებოდეს ვარლამის გამამხნევებელი, იმედითა და ცეცხლით სავსე სიმღერა.

გასულ წელს დაიბეჭდა სხვა და სხვა ახალგაზრდა მგოსნის ლექსები. ზოგიერთი რიგიანი იყო, მაგრამ.

მას მელექსე არა ჰქვია,

რომელმა სთქვას ერთი, ორი.

მოეუცადოთ,—დრო წაშლის უვარგისს და იგივე დრო გამოაჩენს ჭეშმარიტ ნიჭს.

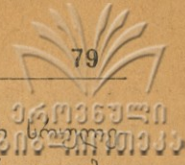
გამოვიდა რამოდენიმე ნომერი ბარიკადისა, რომელიც ცდილობს ახალი გზების გაყვანას ჩვენს პოეზიაში.

მეტათ დიდი, პასუხსაგები და საპატიო საქმეა. ვინც ასეთ სამუშაოს ჰკიდებს ხელს, ის ნაცარქექიას კორიანტელს არ უნდა იმეორებდეს. სერიოზულ საქმეს სიღინჯე შეშვენის, ყვირილი, ჰაი-ჰუი, ხმაურობა და ბაქი-ბუქი კი არა.

ეს სხვათა შორის, ახლა თვით საგანზე გადავიდეთ.

ახალი გზის გამკაფველნი პოეზიაში არიან ჩვენში ცნობილი სიმვოლისტები.

ჰყავთ მათ ნიჭიერი წარმომადგენლები.

ერთია ნიჭი, მეორე—სკოლა, მიმართულება. ჩვენში ხშირათ ამ ორ სკოლაზე
 ბით სხვა და სხვა მოვლენას ერთმანეთში ურევვენ. თუ მოსწონთ მიმართულება,
 ყველა ნიჭიერი ჰგონიათ; თუ მიმართულებას არ იზიარებენ, ნიჭსაც უარჰყოფენ.

ნიჭიერი და უნიჭო წარმომადგენელი ყოველგვარ მიმართულებასა ჰყავს. ერთია აგრეთვე ნიჭი, მეორე საქმეა მისი მიღება სრულათ.

პოეზიაში უნდა ვარჩევდეთ შინაარსსა და ფორმას.

აიღეთ შოთას სიტყვები:

ვინცა მოჰკვდეს მეფეთათვის,

სულნი მათნი ცათა ჰრბიან.

შინაარსი უაღრესათ მონარქიულია და რეაქციონური დღეს (შოთას დროს ფეოდალების ბატონობის ხანაში სწორეთ ძლიერი მეფე იყო საჭირო და მეფის იდიის განმტკიცება ფეოდალების დასამხობათ), ფორმა კი ლამაზი. ამიტომ აზრს უარყვით, ფორმას კი ვღებულობთ.

ყოველი მიმართულების პოეზიაში საზოგადოებრივი სული ლაპარაკობს.

ვისი სულია სიმვოლისტების პოეზიაში, რომელი საზოგადოებრივი კლასის სულიერი განწყობილებაა შიგ გახვეული?

ჩვენში სიმვოლიზმი გადმონერგულია ევროპიდან, უფრო საფრანგეთიდან.

დასავლეთში სიმვოლიზმმა ფრთები გაშალა რევოლუციის ხანაში, ბურჟუაზიის ბატონობის დროს, რევოლუციის ქარიშხალში უმთავრეს მომქმედ კლასათ გამოვიდა პროლეტარიატი.

ბურჟუაზიის დაეკარგა რწმენა საკუთარი ტანტის სიმტკიცისა. შრომისა და კაპიტალის სრული წინააღმდეგობა, სამკვდრო-სასიცოცხლო ბრძოლის აუცილებლობა, პროლეტარიატის ზრდა და გაძლიერება, კაპიტალიზმის აუცილებელი დამარცხება—აი, როგორი სურათი გადიშალა ბურჟუაზიის წინ.

სულიერი სიმტკიცე ბურჟუაზიისა დაირღვა, შავი აჩრდილები გაჩნდნენ, ის შიშმა შეიპყრო.

ამას წინეთ ბურჟუაზიის საუკეთესო წარმომადგენელმა ლოიდ-ჯორჯმა ერთ თავის საჯარო სიტყვაში ნათლათ გამოაშკარავა ეს შიში: შავი აჩრდილი იზრდება ჩვენი ქვეყნის ცაზედო.

აქედან უკვე იბადება იქვიანობა, ტანჯვა, სასოწარკვეთილება, პესიმიზმი, სარწმუნოებრივი გრძობის გაძლიერება, სრული უნგეშობა, სულიერათ გაორება, ლანდებით, ქიმერებით, ოცნებით, ცრუმორწმუნეობითა და მაგარი ნივთიერების საშუალებით აზროვნების გაბრუება სინამდვილის დასავიწყებლათ.

თავისთავათ ცხადია, ასეთი სულიერი განწყობილება მთელი კლასისაა, როგორც ამ კლასმა სულიერი სიმშვიდე და მყუდროობა დაჰკარგა და პროლეტარიატის ძლევა-მოსილება საშინელი სინამდვილის აუცილებლობას უხატავს წინ.

ეს კლასობრივი სულიერი ვითარება გადადის პოეზიაშიაც.

რა უნდა შეიტანოს შიგ აუცილებლათ?

ყველა თავისი თვისება.

მივმართოთ ახლა ჩვენს პოეზიას.

იტანჯი მალვით და გაშინებს შენც დაღამება;
 ჰკანკალებ ჩუმათ, როს გაიარს ლანდი სიკვდილის:
 როდესაც დაღლილს აღარსად მაქვს გზა წასასვლელი,
 და ველარ შევესძლებ გამოუცნობ შიშის ატანას,
 გავრბივარ შენგან: მეჩვენები ჯალათი, მკვლელი.
 და თრთოლვით ველი, რომ ბეჭებში დამარტყამ დანას.
 მაშინ ეს ქუჩაც ფებს აიდგამს, გამოიქცევა,
 შავი სახლები დასაქერათ მიწვდიან ხელებს;
 ავ მოჩვენებათ ეს ქალაქი გადაიქცევა,
 გამომაკიდებს მთვარეულებს და თავის მკვლელებს.

ვისი სულიერი განწყობილებაა აქ?

დამარცხებული და საშინელი სინამდვილის წინაშე მდგომი ბურჟუაზიისა.

ამ სტრიქონებში პირდაპირ სამაგალითოდ და მეტათ მხატვრული სურათია გამოუვალნი შიშით და სასოწარკვეთილებით შეპყრობილი კლასობრივი სულისა და ეკუთვნის კოლაუ ნადირაძეს (ბალდახინი. ჩემს სულს).

განა სევდა, სასოწარკვეთილება და მწუხარება პროლეტარიატმა კი არ იცის?

იცის, როგორ არ იცის. გადაშალეთ ვარ. რუხაძე, ქუჩიშვილი, აბაშელი, ობოლი მუშა, ევლოშვილი, ჩხიკვაძე და თქვენ აქ ნახვით მუშა ხალხის გულის კვნესას, სევდასა და მწუხარებას.

მაგრამ განსხვავება დიდია, პრინციპიალური:

ბურჟუაზიის სევდიდან არავითარი გამოსავალი არ არის,—უნდა ჯვარს ეცვა და დაიღუპო აუცილებლათ.

პროლეტარიატის სევდიდან კი არის გამოსავალი: რწმენა გამოოჯვებისა და თავგანწირული ბრძოლა სრულ გამარჯვებამდე..

ბურჟუაზიის ეს რწმენა არა აქვს და ამიტომ მუდამ შავი აჩრდილები ელანდება წინ.

პროლეტარიატს ეს რწმენა აძლევს ძაღლონეს და სევდა უფრო მასში ბრძოლის ცეცხლს.

ვინაც კენესის, იმან იცის ყოფნის ვალი!
 აწმყოსაგან მსხვერპლსა ითხოვს მომავლი;
 და როდესაც სამსხვერპლოზე იგი დნება,
 როცა ოფლსა ცხარე ცრემლი ეთვისება,
 ის ნალღველი ბრძოლის ცეცხლათ უნდა იქცეს,
 ძველი ყოფნა ჩაიტანოს და დაიქცეს!

გვიგალობს ნოე ჩხიკვაძე, ეს არის მუშათა კლასის შეხედულება.

ვარლამ რუხაძესა აქვს ერთი ჰატარა ლექსი ვულკანის მოლოდინში.

მიწა გუგუნებს, მიწა ზანზარებს,
 ხომ ხედავთ აგერ მის ღრმა ნაბზარებს?
 ალბათ ვულკანიც ამოხეთქს მალე
 და ნანგრევებში ჩაფლავს ამ ზარებს!
 ბევრს ეშინია: თრთის და კანკალებს..
 შე ეს მოვლენა ისე მახარებს,
 მე ისე მიყვარს განწმენდის ცეცხლი,
 რომ ჩემი სული ცეკვავს, ხარხარებს!

აი სულიერი განწყობილება მუშათა კლასისა.

აქედან ჩემი ერთათ-ერთი დასკვნა ასეთია:

სიმვოლისტების პოეზია თავისი შინაარსით გამოიხატავს ბურჟუაზიის სულის კვეთებას და რეაქციონურია, ქართველი მუშათა კლასი მას ვერ მიიღებს და არც მიიღებს.

ბარიკადის პირველი ნომრის მეთაურში ვკითხულობთ:

„პროლეტარიატმა გამოიხმრა საქართველო ახალი ცხოვრებისათვის და ის მის-
 ცემს მის ცხოვრებას ახალ რიტმს“.

ეს სრული ჭეშმარიტებაა.

ჭვევით გაზეთი განაგრძობს:

„ამ ახალ ცხოვრების ბარიკადებზე ვიბრძვით ჩვენ“.

აი ეს სრული გაუგებრობაა.

სიმვოლისტების პოეზიის სულიერი განწყობილება არ არის პროლეტარიატის სულიერი განწყობილება, მაშასადამე პროლეტარიატის ახალი ცხოვრება ვერ გახდება სიმვოლისტების ახალ ცხოვრებათ. ამიტომ ვერც იბრძობებენ ისინი ერთ-ერთსა და იმავე ბარიკადებზე.

რა თქმა უნდა, სიმვოლისტებს გულწრფელათ ჰგონიათ, რომ ეს სსრკ იქნება ჩემთვის კი საბუთია არა ის, თუ მათ რა ჰგონიათ, არამედ ის, რაც მათს პოეზიაშია.

მეცხრამეტე საუკუნის ქართულ პოეზიას მათ ქვა და გუნდა მიაყარეს, პოლიტიკას ემსახურებოდაო.

ისინი უარპყოფენ პოლიტიკას პოეზიაში, წმინდა პოეზიას ემსახურებიან.

ძალიან კარგი საქმეა, მაგრამ ჩვენს სინამდვილეში განუხორციელებელი. სანამ საზოგადოება კლასებათ არის დაყოფილი, პოლიტიკაც იქნება. მაშასადამე ვერც პოეზია აკდება ამ პოლიტიკის გავლენას.

მაგრამ არის პოლიტიკა პროლეტარიატისა, არის პოლიტიკა ბურჟუაზიისა.

თქვენ გგონიათ, ჩვენი სიმვოლისტები ასცდენ პოლიტიკას?

სრულებით ვერა.

მათ მხოლოდ უნდოდათ, პოლიტიკა თავიდან მოეშორებიათ, მაგრამ როგორც კი ცხოვრების სინამდვილეს შეეჯახენ, ამ სინამდვილემ მათ მოახვია პოლიტიკა.

შალვა კარმელის ტრაპიზონი განა პოლიტიკა არ არის?

საკითხავია მხოლოდ შემდეგი: ვისია ეს პოლიტიკა—პროლეტარიატისა, თუ ბურჟუაზიისა?

ამის პასუხს ბარიკადის მეორე ნომერი გვაძლევს.

„ჩვენ ვართ პირველი ქართველი იმპერიალისტები“. ვკითხულობთ იქ.

მე აქ არ შევეუდგები იმის რკვევას, კარგია, თუ ცუდი იმპერიალიზმი. ვთქვით, ძალიან კარგია, მაგრამ საქმე ხომ ამაში არ არის.

საქმე იმაშია, რომ ასეთი პოლიტიკის მომხრე ხალხი პროლეტარიატის ახალ ცხოვრებას ვერ შექმნის და ვერც მასთან ერთათ იბრძობებს საერთო ბარიკადებზე.

განა ჩვენი ცხოვრება არ გვიმტიკებს, საითკენ არის სიმპატია სიმვოლისტებისა?

ნაციონალ-დემოკრატიებისაკენ, რომლებთანაც მათა აქვთ იდეური კავშირი.

ნაციონალ-დემოკრატობა არც სათაკილოა, არც ხელწამოსაკრავია. გადაჭრბებული იმედებისა და ოცნების ხანა გაივლის და დავრწმუნდებით, რომ ამ პარტიას დიდხანს ექნება ნიადაგი ჩვენს ცხოვრებაში; ახლო მომავალში ის უფროც გაძლიერდება.

მაგრამ ვინც ნაციონალ-დემოკრატებთან არის ან მათ უახლოვდება, ის პროლეტარიატთან ვერ იქნება და იმის ახალ ცხოვრებას ვერ ემსახურება.

მიუხედავად ამისა სიმვოლისტებმა მაინც შეიტანეს ახალი ჩვენს პოეზიაში. ეს არის ლექსის სილამაზე, მისი ფორმა. ამ მხრივ ჩვენმა პოეზიამ ძალიან დიდი ნაბიჯი გადადგა წინ და სიმვოლისტებს დიდი ღვაწლი მიუძღვით ამ გზაზე.

ლექსის გარეგნობისათვის ისინი მუშაობენ მეტს, ვიდრე წინათ მუშაობდნენ. მათ მიერ შემუშავებულ ფორმას ლექსისას ზოგიერთ შესწორებით ჩვენი პოეზია ვერ აცდება.

ჩვენი დღევანდელი პოეზია ამას ჰპოწმობს. მათ მიგვითითეს ლექსის ბევრ ისეთ მხარეზე, რასაც ჩვენი პოეზია ან ვერ ამჩნევდა, ან ყურადღებას არ აქცევდა. ანდა არც იცოდა.

სიმვოლისტებსა აქვთ ერთი დიდი ღირსება: მათ შეჰქმნეს პოეზიის ორდენი, პოეტების ძმობა.

ერთი აზრით არიან გამსჭვალულნი, ერთი მეორე უყვართ, პატივსა სცემენ და ერთმანერთი ზეპირათ იციან, ერთი-მეორისათვის ცოცხალი წიგნები არიან და ერთმანერთს სიყვარულითა და დაჟინებით ავრცელებენ.

სხვამ ვინ მოახერხა ეს ჩვენში?

ვინ იფიქრა, ან იზრუნა ამაზე?

ეს კი აუცილებელია; მისაბაძავია.

ამით გავათავოთ პოეზიის განხილვა და მივმართოთ ბელეტრისტიკას.

გასულ წელს ისიც შინაარსიანი იყო.

ბელეტრისტიკის ცას ჯერ ისევ ძველი მნათობნი ამშვენებენ. დიდხნის სიჩუმის შემდეგ ხმა ამოიღეს არაგვისპირელმა, კლდიაშილმა.

არაგვისპირელის გაბზარული გული თავისებური, აზრიანი და შინაარსიანი ნაწარმოებია. აუცილებელია, რომ ის ცალკე წიგნათ გამოვიდეს, რაც შეიძლება მალე. ორი მთავარი გმირია: მახარე და ეთერი. მათი სულიერი ტრადედია ორ ნაწილათ იყოფა,—ერთია ეთერის გათხოვებამდე, მეორე—ეთერის გათხოვების შემდეგ. პირველში მეტი ძლიერება, მეტი შემოქმედებაა, ვიდრე მეორეში. არაკის ხასიათიც არ არის ყველგან დაცული: ზოგან შინაარსი არაკისა არის, სხვა ალგას კი სინამდვილის დამასურათებელი მოთხრობისა, ეთერის სურათშიაც არის ყალბი ხაზები,—მაგრამ ყოველივე ეს მცირეოდენი ნაკლია.

ოთარაანთ ქვრივის შემდეგ გაბზარული გული საუკეთესო ნაწარმოებათ მიმაჩნია ენის მხრით. შიო არაგვისპირელის ენა აქ საუცხოვო ქართულია.

დავით კლდიაშილის ბაკულას ღორები დაიბეჭდა ცისარტყელას № 8-ში.

ეს მოთხრობა საუცხოვო და მეტათ ლამაზი სურათია იმერეთის ყოფაცხოვრებისა.

დავითი იმერეთის ცხოვრების საუკეთესო, შეუღარებელი მხატვარი მოთხრობებში იმერეთის სინამდვილეა მისი ყოველი დამახასიათებელი თვისებით.

დავით კლდიაშვილის თვალს არ გამოეპარება უბრალო წვრილმანიც კი, რაც ამ ცხოვრებას რაიმე მხრით ახასიათებს.

მისი ნიჭის ღირსებას ის შეადგენს, რომ არ ეძებს უჩვეულოს, შეუძლებელს ან მეტათ რთულსა და დახლართულ კვანძს მოთხრობისას. აიღებს სრულებით ჩვეულებრივ შემთხვევას და მოგცემთ დასრულებულ სურათს მთელი ცხოვრებისას.

გასაოცარია, რა ადვილათ და თავისუფლათ ემორჩილება ბელეტრისტს სიტყვა იმერეთის დასახატავათ.

ჩვეულებრივი შემთხვევა, უბრალო ამბავი, უბრალო სიტყვები,—მთელი მოთხრობა კი. მეტათ ლამაზი.

რაშია საიდუმლოება, რომ კლდიაშვილი ამ უბრალო მასალით იძლევა სრულ ნაწარმოებს?

იმერეთის ცხოვრების ზედმიწევნით ცოდნასა და პოეტურ ზომიერებაში.

ბელეტრისტს შემოქმედის თვალი აქვს მეტათ მკრელი და განვითარებული, საკუთარი ფანტაზია დავითისა არ არის დიდი. წაართვით მას სინამდვილე და ის ვერ მოგცემს თავის სინამდვილეს.

ხოლო სინამდვილეში ის ერთის თვალის გადავლებით დაინახავს ყოველ ხაზს და გაიმეორებს სიტყვის შემწეობით ზედმიწევნითა და უნაკლოდ. კი არ ჰხედავს სინამდვილეს მარტო, გრძნობს, ჰყნოსავს ამ სინამდვილეს და ამიტომ მისი სურათიც დასრულებულია.

ამ შემთხვევაშიაც კლდიაშვილს აღებული აქვს უბრალო შემთხვევა: მეზობლის ღორების გადასვლა მეზობლისავე ბოსტანში.

მაგრამ ამ შემთხვევის ნიადაგზე ბელეტრისტი ჰხატავს საუცხოო სურათს იმერეთის ყოფაცხოვრებისას.

ვასილ ბარნოვი რწმენისა და ოცნების მწერალია. არსებული სინამდვილე, ყოფა ნივთიერი, სხეულიანი მას არ იზიდავს. იმის ფიქრს უფრო უსხეულო სხეულთა, უნივთო ნივთთა არსებობა ასაზრდოებს.

ბელეტრისტსა სწამს, რომ არსებობს ასეთი სინამდვილე, ხოლო ყველას არა აქვს თვალი იმის არსთა სანახავათ და ყური იმის უცხო ხმათა სმენათა

ასეთი ბუნების მწერალს უფრო წარსული იზიდავს. ერთი იმიტომ რომ იქ მეტია რწმენაც, ოცნებაც, მეორე იმიტომ რომ წარსული კიდევ არსებობს და

არც არსებობს, ის უსხეულოა და შენახულია ჩვენს წარმოდგენაში, ჩვენს აზრებებში.

ბარნოვს უყვარს ამ წარსულიდან, „შავეთიდან“ ძველი სახეების გამოძახება. იმის თვალწინ „კამკაშდებიან ძველი სახეები, იძვრიან, ცოცხლდებიან; მეორედებიან უწინდელი ამბები“.

ძველი ცხოვრება, ძველი ამბები—აი სად არის ბარნოვის გონება-ხოლო ხანდახან თუ ის აწმყოსაც მოჰკიდებს ხელს, მხოლოდ იმიტომ რომ არა ჩვეულებრივი, არა ბუნებრივი, უსხეულო არსებობის დამახასიათებელი რომ გვაჩვენოს.

ცისარტყელაში დაიბეჭდა მისი „განასკვილი სიმი“ და „ყვავილი მიმომავალი“.

ორივეში ბარნოვის ნიჭის ძირითადი თვისებაა.

პირველში თითქოს აწმყოც არის, მაგრამ მხოლოდ იმდენათ, რამდენათაც ეს აუცილებელია ძველი თბილისის მოქალაქის ძველი ცხოვრების აღსადგენათ.

ბარნოვს უყვარს ძველი მოქალაქე მისი მარტივი ცხოვრებით. ეს ცხოვრება გარდვიდა, აღარ არსებობს და ბარნოვის შემოქმედებაში ერთგვარი სევდაა ამის გამო.

„მივდიოდით პირ მხიარულნი, მწვანილ-ბოლოკი, მოთალი, თევზ-ხიზილალა; ტკბილი ღულუნნი, თარზედ ღიღინი. მარჯვე დიასახლისი მოსიყვარულე. სხვებიც შეგვესწრებოდნენ ხანდისხან. სამხარი ვახშმად გადაგვექცეოდა, ჩემი შექცევა—ახმაურებულ მხიარულებად. მეტადრე, თუ აშულ მიქელა შემოგვესწრებოდა, რა თქმები, რა ხმები! საარშიყო ლექსები, ძველებური ამბები“.

ბარნოვი საუცხოვო მხატვარია წარსულისა, წარსულის სიყვარულითა და სევდით სავსე. წარსულის სახეებს ყველაზე უკეთ ბარნოვი ჰხდავს ჩვენს მწერლობაში, ყველაზე უკეთესათ უგდებს ყურს და გადმოგვეცემს მათს ნაამბობს, სევდიან მოთხრობასა და სიმღერას.

„ყვავილი მიმომავალი“ აგებულია უსხეულო სინამდვილის არსებობაზე და ბევრათ უფრო მკრთალია, ვიდრე „განასკვილი სიმი.“ შეიძლება იმიტომ შეჩვენება ასე, რომ ჩემს საკუთარ ბუნებას არ ეგუება დედა აზრი ამ მოთხრობისა.

აქ გამოყვანილია ახალგაზრდა ქალი ნანო, რომელიც „სხვა რამეზედ ჰფიქრობს შორეულზედ, სულ ოცნებობს, ზღაპრულ არეში სცხოვრობს, თითქო ვერ ესმის, რა ხდება მის გარშემო, ან რას ამბობენ“.

ნანო მართლაც არა ჩვეულებრივია, ამ ქვეყნიური არ არის, მაგრამ საკითხავია, საღია ფიზიკურათ, სხეულით თუ არა? ავტორს ის მიაჩნია სრულებით ჯანსაღ ადამიანათ.

მე კი არ მიმაჩნია. იმის ოცნებას სარჩულათ უდევს ერთგვარი სწეულობა — პილდებისა, ავი ზნე.

ყური დაუფლოთ თვითონ ნანოს: „მხოლოდ ხანდისხან დამავიწყდება, რასა ვშუშობ და ხელში შემჩერდება საკეთებელი, შემიგვიანდება; ხან სხვაგან მივდივარ, სხვა გზაზედ კი შევუხვევ“.

ასე გვეგონებათ, ნერვების სწეულებათა სახელმძღვანელოდან არის ეს სიტყვები ამოწერილილი. ეს არის ზედმიწევნით სწორი და ცნობილი ნიშნები ჯერ კიდევ დაუმთავრებელი ავი ზნისა.

ცხადია, ნერვიული სისტემა ნანოსი სწეულია; ასეთი წიადაგი და ქალის მეთათ ნაზი ბუნება ერთათ იძლევიან ავთამყოფ ოცნებას.

ავთამყოფობას მე არ ვხედავ იმაში, რომ ნანოსა სწამს უსხეულო სხეულთა შექვეყნიური არსებობა, — ეს რწმენის საქმეა, მაგრამ ნანოს განა სწამს მართო? არა.

— უცნაურ სახეებს ვეაღერებები ტურფა წალკოტში. გვიცხადებს ნანო. ის ჰხედავს მას, რაც სხვებისათვის უხილავია, უსმენს, შეჰხარის, ვალვრსება.

ნანოს ეჩვენება, ელანდება და ეს არის ავთამყოფობა, გალუცინაცია. ავტორს უნდოდა დაემტკიცებია, რომ მიიმე წარმავალ სინამდვილეს გარდა არსებობს უხილავი, მარადიული სინამდვილე.

ამის დასამტკიცებლათ მან დაგვიხატა ქალი, რომელიც ჰხედავს ამ მარადიულ სინამდვილეს. ნანოს სახით ავტორს უნდოდა დაემტკიცებია, რომ ზოგიერთ რჩეულს შეუძლია მარადიული ცხოვრების ცხადათ ხილვა.

ამის მაგიერათ ავტორმა დაამტკიცა, რომ შექვეყნიურ არსთა ხილვა და მოსმენა თვისებაა მხოლოდ ნერვებით დასწეულებული ადამიანისა.

ეს კი მეცნიერებაში დიდხანია, დამტკიცებულია. ავტორში ერთმანეთს დაეჯახა რწმენა და სამხატვრო ნიჭი. სამხატვრო ნიჭმა გაიმარჯვა, რაც იმას ამტკიცებს, რომ ვასილ ბარნოვი დიდი ბელეტრისტია.

დიდი სამხატვრო ნიჭია აგრეთვე ნიკო ლორთქიფანიძეში. მოხდენილი, დაკვირვებული და აზრიანი მხატვარია.

მრავალ სიტყვაობა მას არ უყვარს; არც ერთი ზედ მეტი სიტყვა, არც ერთი ზედმეტი ხაზი. შემოქმედება მას ეადვილება; ერთის შემოხაზვით იძლევა დაუმთავრებულ სახეს.

არც ერთი ყალბი მოხაზულობა, არც ერთი ყალბი ადგილი: წმინდა და თავისებური ხელოვნება.

თავისებური, დროის შესაფერი ხასიათი წერისა.

„ყველა ძალი, ყიოდა მამალი; სახურავიდან ამოდოდა კვამლი, და იყო პატარა ოჯახი. ოჯახი იგი ეკუთვნოდა სილიბისტრო ქაშაძეს“.

ან კიდევ:

„ჯამებით ხარშო..

მერიქიფეები.. დოქები.. კათხები..

სუნი და ოხშივარი მოხარშულისა და შემწვარისა;

ჯერ კიდევ ჩუმი სმა;

გამალებული ჭამა;

წვეწვი დასოლებული თითები;

გაქონილი უღვაშები;

მათხოვრების ურიგო სიტყვები, ჩხუბი ულუფაზე და იულონის მკაცრი ბრძანება ფარეშებისადმი:

— თქვენ თითონ დაურიგეთ და ყველა გაყრეთ ეზოდან!...

ნახევრათ ტიტველა ბავშვების სირბილი, მათი ყვილ-ყვილი და საქმლით გამოტენილი ლოყები.

ძაღლების ლაქუცი, კუდის ქნევა, საქმლის მოტაცება და გალახულების წავწყავი...“

საუცხოვო სურათია, რომლისთვისაც სხვას დასჭირდებოდა რამოდენიმე გვერდი.

ლორთქიფანიძის „ჟამთა სიაცე“-ს ქეშმარიტი ხელოვანის ბეჭედი აზის და ფეოდალური წარსული ყველა მისი ღირსება — ნაკლით მეტათ მკაფიოთ და ლამაზათ არის მარმარილოდან გამოკვეთილი.

ჟურნალ გაზეთებში დაიბეჭდა რამოდენიმე მოთხრობა რემონიძისა. იმის ნიქს უფრო აღწერა ეხერხება, ამიტომ ის სინამდვილის მხატვარია და მასალას თავის შემოქმედებისათვის იღებს ცხოვრებიდან.

ბელეტრისტის მოთხრობებს დამუშავება და ბუნებრივი განვითარება აკლია. ავტორი მასალას ხშირათ შესაფერისათ იღებს ცხოვრებიდან, მაგრამ შემთხვევათა მსვლელობასა და განვითარებას არ აძლევს თავისუფალ გზას, თითონ ჩაერევა ხოლომე შიგ.

სულიერ განცდათა გადაშლა, ფსიხოლოგიური ანალიზი ავტორს არ ეხერხება, მისი რკალია — ამბავი, მოთხრობა, დასურათება ნახულისა და გაგონილისა.

აი ამ გზას უნდა დაადგეს რემონიძე

მჭედლიშვილი პოეტი არის, ბელეტრისტიც. მისი ლექსი მოხდენილია, შინაარსიანიც, მაგრამ თავისებურობა, პოეტის „მე“ გასულ წელს არა სჩანდა

იმის პოეზიაში. სამაგიეროთ ეს თავისებურობა სჩანდა მკედლიშვილის „გოგოში“ ამ მოთხრობაში თქვენ ნახავთ ისეთს ხასიათს წერისას, ისეთ სტილს, სიტბოს, სიყვარულს, სვედას და ოცნებას ერთათ შეზავებულს, რაც მკედლიშვილის შემოქმედებას ახასიათებს.

აღიავ-აღაგ მკედლიშვილსა აქვს კნუტჰამსუნის თვისება წერისა, ბელეტრისტი მკედლიშვილი ნიჭიერი მწერალია, ოცნება და სინამდვილე საუცხოვოთ არის შედუღებული იმის შემოქმედებაში და თუ თავისი ნიჭის ეს თვისება მწერალმა საკმაოთ დააფასა და განაფითარა, კარგ ნაყოფს გამოიღებს.

ღეო ქიაჩელის ესკალად-ი ლამაზი ნაპერწყალია ცხოველი ნიჭისა.

პუბლიცისტისა და ბელეტრისტის მიზანი ხშირათ ერთი და იგივეა. ისინი ერთსა და იმავე საკითხს, მოვლენას აშუქებენ, ხოლო სხვა და სხვა საშუალებით: პუბლიცისტი მსჯელობის ლოდიკით, ბელეტრისტი—მხატვრული სახეებით.

თუ ბელეტრისტი მხატვრულ სახეებსა და მსჯელობას ერთმანეთში ურევს, ასეთი მწერალი სუსტი ხელოვანია: როცა მხატვრული საღებავი შემოაკლდება, ვნას წააგძელებს.

ღეო ქიაჩელი საუცხოვოთ იცილებს ამ ნაკლს თავიდან. ის ბევრჯერ პუბლიცისტია, მაგრამ მხატვრული ფერებით მდიდარია და მშრალი მსჯელობის მოშველებს არ სჭირია.

კაცობრიობის ბრძოლა იდეალისათვის—აი ღედა აზრი ღეო ქიაჩელის ესკალად-ისა.

ამ ღედა აზრზე მან ააშენა ლამაზი, კეკლუცი მოთხრობა.

რა კარგი იქნებოდა, რომ ღეო ქიაჩელი ასეთი ძუნწი არ იყოს!

პუბლიცისტი და მხატვარი ერთი მეორეს ეჯიბრებიან მალაქიაშილში.

ასეთია მისი „ბედნიერი კაცი.“

ეს მოთხრობა საყურადღებოა იმ მხრით, რომ აქ ინტელიგენტი და გლეხია დაპირისპირებული.

ერთის მხრით რყევა, ყოყმანი,—მეორეს მხრით სიმტკიცე.

ერთის მხრით იქვეები, უიმედობა,—მეორეს მხრით რწმენა და იმედი.

ერთის მხრით დაუსრულებელი მსჯელობა,—მეორეს მხრით საქმიანობა. ერთის მხრით გაუბედაობა,—მეორეს მხრით თქმა და ასრულება ერთათ. ერთის მხრით სულიერი გაორება,—მეორეს მხრით სრული მთლიანობა. აი დაახლოებით ვაბო და პაპუნა.

ვაბოში ჰამლეტის ჭია ზის და იმის სულსა ღრღნის; პაპუნაში კი დონკიხოტის კეთილშობილი რწმენაა და, რა უბედურებაც უნდა დატრიალდეს იმის თავზე, მაინც სწამს და უყვარს ცხოვრება.

პაპუნა საყურადღებო ტიპია, რომელსაც იძლევა ჩვენი დღევანდელი რეალობა, პაპუნასთანა, კაცები დიდ როლს თამაშობენ ჩვენს ცხოვრებაში. ავტორი სრულებით მართალია, პაპუნები მუდამ წინ იხედებიან, ვაბედულათ მიდიან და მათ იხსნეს დღემდე ჩვენი ქვეყნის მდგომარეობა.

ერთშია ავტორი შემცდარი:

პაპუნას მსჯელობა მეტიმეტათ ინტელიგენტურია, რაც მხატვრული სახის მთლიანობას არღვევს.

განსაკუთრებული ალაგი უჭირავთ სიტყვაკაზმულს მწერლობაში თურდოსპირელსა და არჩილ რუხაძეს.

წერის ხასიათითა და შემოქმედების თვისებით ამ არ მწერალს ბევრი რაჟა აქვთ ერთმანეთთან საერთო.

თურდოსპირელი ბუნებისა და ცხოვრების მგოსანია, ზოგჯერ კი სევდი და ნისლილი.

მასში გრძნობა ლაპარაკობს და შთაბეჭდილებანი ფიქრთა ნაკადულათ ვადმოსჩქევს.

მისი „ამირანის ცეცხლი“ გამთბარია ადამიანისა და მამულისადმი წმინდა, საღი სიყვარულით. ნაკლათ უნდა ჩაითვალოს, რომ შიგ მსჯელობას დიდი ადგილი უჭირავს.

არჩილ რუხაძე პირადი შთაბეჭდილების მხატვარია. ის უფრო პოეტია, ვიდრე ბელეტრისტი და მის პატარა მოთხრობებში ნაზი, ტკბილი ლირიკაა საამო, სანეტარო ოცნებით შეზავებული, ხან კი წყნარ სევდაში გახვეული. ფიქრის ნაპერწკლები და გულის ამონაკენესი—აი არჩილ რუხაძე. ის არ არის პირდაპირი მხატვარი ბუნებისა ან ცხოვრებისა.

ის არის მხატვარი მხოლოდ იმ შთაბეჭდილებისა, რასაც მის არსებაში იწვევს ცხოვრების ესა თუ ის მოვლენა.

სტილი არჩილ რუხაძეს თავისებური აქვს და ხასიათი მისი წერისა დღევანდელი ცხოვრების სწრაფ მიმდინარეობაზეა ზედ გამოჭრილი.

დიდი რომანების დრო წავიდა. თანამედროვე ადამიანს აღარ სცალია მათ წასაკითხავათ. ის ითხოვს დროის დიდ ეკონომიას ყოველი მწერლისაგან: წერის სისხარტე, აზრისა და გრძნობის სისრულე.

დაიბეჭდა ცალკე წიგნათ ორი მოზრდილი მოთხრობა ტ. ართმელაძისა: მარკოზა და შუამავალი აღათი.

პარველში დასურათებულია ის საშინელი ქსელი მექრთამეობისა, რომელშიაც ებმებოდა ყოველი ჯარში გასაწვევი ახალგაზდა.

სოფელი მექრთამეების ხელშია. სხვა და სხვა მუქთახორა წურბეულსავე ფრენია ხალხის სხეულს და სისხლსა სწოვს. ბოროტება დღესასწაულობს და სა-
სოფელი არსად არის.

სოფლისავე შვილი მარკოზა აიმაღლებს ხმას და ებრძვის ხალხის მტრებს, მაგრამ მტერი ჯერ ძლიერია და მარკოზა დამარცხდება.

ხალხი თანდათან ერკვევა და არჩევს, ვინაა მოყვარე, მაგრამ ჯერ არ შესწევს საკმაო ერთსულოვანება და გამბედაობა ბოროტების დასამხობათ.

შუამავალი ალათი ჩვეულებრივი ამბავია ჩვეულებრივი ცხოვრებისა.

დამახასიათებელი, განსაკუთრებული რაიმე მხრით აქ არაფერია.

ალათი ცხოვრობს შუამავლობით.

მისი ერთათ-ერთი ქალი დედის უნებურათ გაჰყვება ალათის ნამოჯამაგირალს. შერიგდებიან. ოჯახი ბედნიერია, მაგრამ ალათის სიძე ჯარში გაჰყავთ და იქ ბრძოლის ველზე დაეცემა განგმირული. ამის გამო მთელი ოჯახი დაიღუპება: ზოგი კვდება, ზოგი შეიშლება.

ორივე მოთხრობა უფრო მასალას წარმოადგენს, ვიდრე დამუშავებულ ნაწარმოებს. მომქმედი პირი აუარებელია; მოქმედების განვითარება ხშირათ ნაძალადევი; მწუხარების გამო იმავე წამს უეცარი გაგიჟება მხატვრული საშუალება არ არის. ყოველივე ეს ნაკლია და მოთხრობებს სამხატვრო ღირსებას უკარგავს.

ბელეტრისტს დაკვირვების ნიჭი აქვს და ამ ნაკლის აცილებას შემდეგში შესძლებს.

რევოლიუცია ყველგან იძლევა დიდძალ მასალას ყოველგვარი შემოქმედებისათვის.

ასეა ჩვენშიაც. მაგრამ ჯერ ისევ რევოლიუციის მიმდინარეობაში ვიმყოფებით და მოვლენათა დასაფასებლათა და გასარკვევათ ცოტა მოშორებით დგომასაჭიროა.

ასეთ პირობებშია უფრო განვლილი 195-ის რევოლიუცია, რომლის მასალის დამუშავებას უკვე შეუდგენ ჩვენი ბელეტრისტები.

გამოვიდა ორი დიდი მოთხრობა: ყუყისპირელისა—„ტყის ძმები“ და ზოტიკესი „ახალი ტალღები.“

ორივეს შინაარსი—პირველი რევოლიუციაა.

ბელეტრისტებს უნდათ, მოთხრობის სახით დაგვიხატონ მხატვრულათ ის, რასაც სინამდვილეში ჰქონდა ალაგი. ამგვართ შინაარსია ისტორიული სინამდვილე, ფორმა კი ბელეტრისტული.

ეს არის ისტორია ბელეტრისტულ კალაპოტში გამოყვანილი.

შეიძლება თუ არა მოთხრობის ან რომანის ჩარჩოებში ისტორიის მოთავსება?

შეუძლებელი აქ არაფერია,—ნიჭის საქმეა.

რომელიმე ისტორიული მოვლენა თუ შეიძლება გახდეს პოეზიის საგნათ, რატომ არ შეიძლება, ბელეტრისტმა მიმართოს ისტორიას თავისი შემოქმედებისათვის. ხოლო ამ შემოქმედებასა აქვს ერთგვარი საზღვარი: ისტორიული სინამდვილე უნდა იყოს დაცული.

როდესაც მხატვარი იღებს ისტორიიდან ერთ რომელიმე შემთხვევას მხოლოდ სახელოვნო მიზნით, ეს სულ სხვა საქმეა: მას შეუძლია ეს შემთხვევა ისე გარდაქმნას ოცნების გრდემლზე, როგორც ენებება.

სულ სხვაა, როდესაც ბელეტრისტი მთელ ისტორიას მოჰკიდებს ხელს, მით უმეტეს ახლობელ ისტორიას, რომლის მთავარი გმირები დღესაც ცოცხლობენ და მოქმედებას განაგრძობენ.

აქ ბელეტრისტი ვერ მისცემს დიდ თავისუფლებას ოცნების გრდემლს, რადგანაც თავი და თავი მაინც ისტორიაა, მისი გარდაქმნა და დამახინჯება ერთი და იგივეა.

ყუყისპირელის მიზანია გურიის რევოლიუციის დასურათება. ავტორსა აქვს ბელეტრისტის ნიჭი, შემოქმედება, ფანტაზია და სწორეთ ამ ფანტაზიას აძლევს მეტათ დიდ თავისუფლებას,

ამის გამო მისი ისტორია გურიის მოძრაობისა სინამდვილეს არ შეეფერება, წვრილმანებს მე არ ვედავები. ბელეტრისტი მისი ბელეტრისტია, რომ წვრილმანები გადააკეთოს, გამოაკლოს, მიუმატოს მხატვრობისათვის, მაგრამ უმთავრესი, დამახასიათებელი მხარეები ისტორიისა უნდა მკაფიოთ, უცვლელათ წარმოუდგინოს მკითხველს.

ეს ნაკლი აქვს ყუყისპირელის მოთხრობას.

ზოტიკეს მიზანია 905 წლის მოძრაობის ჩასახვა და განვითარება. ისტორიიდან ის იღებს მხოლოდ შინაარსსა და ხალხს, გმირებს კი არა.

მის მოთხრობაში თქვენ ვერ ნახავთ ისტორიულ გმირებს; არც შეადგენდა ეს ავტორის მიზანს. მას უნდოდა ხალხური მოძრაობის დახატვა რომანის სახით და ამ მიზანს აღწევს.

განვლილი მოძრაობის დაახლოებით სწორი სურათია ახალი ტალღები. ამ თხზულების შესახებ ორი სხვა და სხვა აზრი გამოითქვა: ერთი ბევრ ღირსებას მხედავს შიგ, მეორე კი სრულებით უარჰყოფს, მიწასთან ასწორებს. ბ. პაპაევას კრიტიკა ამ ნაწარმოებისა მეტათ უსაფუძვლოა და სტოვეებს შთაბეჭდილებას იმ მოსამართლისას, რომელსაც წინდაწინვე გადაწყვეტილი აქვს ბრალდებულის გამტყუნება და დასჯა.

ბელეტრისტს ცალკე თავების სახელებსაც კი უწუნებს.

რა შუაშია აქ სახელი? განა არ შეიძლება, რომ სახელი შეუფერებელი, უხეირო იყოს, შინაარსი კი კარგი? ვისაც საზარელი ჰქვია, გლახა ან საძაგლი-
 შვილი, ყველა წყალში გადასაყრელი ყოფილა!

აიღეთ შემდეგი: ახალ ტალღებში ერთი ვაჟარი მეორეს ეუბნება, — ესა და
 ეს ნოქარი უშველებელი კეტით შემომივარდა და თვალებს აბრიალებდა, გეგო-
 ნებოდა, ჩამყლაპავსო.

ბ. პაპავა დასძენს: ზოტიკეს ცუდი წარმოდგენა ჰქონია მოწინავე მუშებ-
 ზე და სხვ.

ზოტიკეს კი არა ჰქონია ცუდი წარმოდგენა, ვაჟარსა ჰქონია და ავტორ-
 მაც სწორეთ ეს დაასურათა. როგორ შეიძლება ყოველი მომკმედი პირის აზრი
 და შეხედულება თვით ავტორს მიაწეროთ!

დღეს ჩვენს ცხოვრებაში ბევრია ისეთი, რომელსაც პროლეტარიატს უშვე-
 ლებელი ჟამი ურჩევნია. ვინც ასეთ პირებს დახატავს, გამოდის, მუშა ხალხს
 ამცირებს.

ბ. პაპავა ავტორს უკიჟინებს: რა საჭიროა პროგრამა მინიმუმის მოყვანა,
 როდესაც დღეს ეს ყველა ქუჩის კუთხეშია გაკრულიო.

ვერც ერთი მწერალი, რომელიც კი მოინდომებს 905-ის მოძრაობის დახა-
 ტვას, ამ პროგრამას ვერ აცდება, ათასი გაკრულიც იყოს ის დღეს ქუჩებზე.

რატომ ვერ აცდება?

იმიტომ რომ მოძრაობა ამ პროგრამით მიდიოდა და იმ მკითხველმა რომ-
 ლის წინაშეც 905 წელს არ გაუვლია, უნდა იცოდეს, როგორი მოთხოვნით
 ბანი იყო მაშინ წამოყენებული.

რა თქმა უნდა, სინამდვილე მასალაა მწერლისათვის და ამ მასალას ვარდა-
 ქმნა უნდა საკუთარ სულსა და გულში, მაგრამ ეს არ ითქმის ყოველ სინამ-
 დვილეზე.

რა მიზანი ჰქონდა ზოტიკეს? რომანის დაწერა?

არა.

მისი მიზანი იყო მოძრაობის დასურათება რომანის სახით. რომანი მისთვის
 მხოლოდ საშუალებაა, მეტი არაფერი. ის ვალდებული იყო, მოძრაობის სინა-
 მდვილე უცვლელათ, პროტოკოლურათ გადმოეცა და ასეც მოიქცა.

ავტორს ტიპები არა ჰყავს. განა ყველგან და ყოველთვის არის ტიპი სა-
 ჟირო?

მას უნდოდა ხალხური, მუშური მოძრაობის დახატვა და ამ მიზანს მიაღ-
 წნია, ახალი ტალღები სტოვებენ მთლიან და გარკვეულ შთაბეჭდილებას.

რა თქმა უნდა, აქ არც ღრმა ფსიხოლოგიური ანალიზია, ბევრგან რეზუმირება, ალაგალაგ ენასაც უნდა შესწორება, მაგრამ საერთოთ წიგნსა აქვს ბევრი ღირსება.

ენის მხრივაც ნაწარმოები მისაღებია. ამხელა მოთხრობაში რომ თოთო-ოროლა ცული გამოთქმა ნახოთ, რა გასაკვირველია! არც ერთი ჩვენგანი არა სწერს უნაკლო ქართულით. არც ვიციტ ჯერ გადაჭრით და საბოლოოთ, რომელია სწორი, უნაკლო ქართული.

ჩვენი ქვეყნის მომავალი მუშა ხალხის შეგნებასა და გათვითცნობიერებაზეა დამყარებული. მუშა ხალხს უნდა მივაწოდოთ ყოველი დარგიდან საკითხავი წიგნი, რომ მას სულიერი მოთხოვნილება გაეზარდოს და დაეწაფოს ცოდნას, ხელოვნებას.

ახალი ტალღები სწორეთ სახალხო წიგნია, წერაკითხვის მცოდნე მუშები-სათვის საჭირო და სასარგებლო.

წერაკითხვის საზოგადოება მადლობის ღირსია, რომ ასეთ წიგნებს აწვდის ხალხს.

გასულ წელს ამ საზოგადოებამ მეტათ დიდი საქმე გააკეთა, სიტყვაკაზმული მწერლობა გაამდიდრა; გამოსცა ვეფხვის ტყაოსანი, არაგვისპირელი, გიორგი წერეთელი, ნინოშვილი, ლალიონი, კლდიაშვილი, ბარნოვი, მელანია და სხვ.

ერთი წლის განმავლობაში ასეთი ნაყოფიერი მუშაობა და გამდიდრება ჩვენი სალიტერატურო ბაზრისა პირველია ჩვენს ცხოვრებაში

გასულ წელს ჩვენი თეატრის ისტორიაში ახალი ხანა დაიწყო. ოპერასა და დრამას რესპუბლიკის მთავრობა დაეპატრონა.

ამ რიგათ ჩვენი დრამის ბედი მტკიცე ნიადაგს დაეყრდნო, ახლა მუშაობაა საჭირო სათეატრო ხელოვნების ასაყვავებლათ.

დაიბეჭდა ერთაწმინდლის დრამა სადარაჯოზე, ტრიფონ რამიშვილის სტუმარ-მასპინძლობა და ფრთამოტეხილი ყორანი, გერგესელის გზაჯვარედინზე, იოსებ იმედაშვილისა და შალვა გომართელის პატარა პიესები,

ერთაწმინდელი უფრო ნიჭიერია პოეზიაში. გასულ წელს გამოვიდა მისი ლექსთა კრებული, რომლის გამო თავის დროზე გამოვთქვი კიდევ ჩემი აზრი. პოეზიაში მასა აქვს საკმაო გრძობა, გატაცება, ცეცხლი. იმის პოეტურ ტემპერამენტს სამწუხაროთ მისი შემოქმედება ვერა სწვდება.

პოეტს უყვარს ჯამბაზობა რითმებში და ეს კი მეტათ სახიფათოა. შოთაც კი ღიღის სიფრთხილითა და დაკვირვებით მიმართავს ხოლმე ამ საშუალებას.

ასეთი თვისება წერისა უფრო ხშირათ სილამაზის მაგიერ იძლევა რაზარუხს სიტყვებისას და ყალბ ეფექტს.

ეს ნაკლი აქვს ერთაწმინდელს პოეზიაში, იგივეა იმის დრამაში. „სადარჯოზე“ სავსეა ასეთი ყალბი ადგილებით და ამის გამო სუსტია.

ერთი ღირსება აქვს ავტორს: დიდი ენერჯის პატრონია და იმის დრამაშიაც მოქმედება საკმაოთ არის განვითარებული.

გერგესელი ჯერ ახალგაზრდა მწერალია, იმის პიესაში არის კვანძი, დასაწყისი მოქმედებისა, სულიერი დრამისა, მაგრამ ზრდა, განვითარება კი არ არის. აქ ლაპარაკი უფრო მეტია, ვიდრე მოქმედება. სულიერი მოძრაობა და მისი გარეგანი სახე—მოქმედება დრამაში თანდათან უნდა იზრდებოდეს და ვითარდებოდეს ისე, რომ ბოლო სრულებით ბუნებრივი და აუცილებელი იყოს.

ოსებ იმედაშვილისა და შალვა გომართელის პიესებში არის ცხოვრება, დაკვირვება, მაგრამ არ არის შემოქმედება.

ტრიფონ რამიშვილი ნიჭიერი დრამატურგია. იმის პიესებს ყოველთვის აქვს კვანძი და ავტორს ეხერხება სულიერი მოძრაობისა და მოქმედების განვითარება.

სტუმარ-მასპინძლობა ცოცხლათ არის დაწერილი და დასცინის ჩვენებურ ჩვეულებას ახირებული და დაუსრულებელი უვადო სტუმრობისას.

ჩვენი მოქალაქე თავის ოჯახშიაც არ არის თავისუფალი და ბებია მისის ნათლულის მამიდაშვილსაც არ ეხამუშება მისი შეწუხება გაუთავებელი წვეულობით.

აი ეს დედა აზრია გატარებული სტუმარ „მასპინძლობა“-ში.

„ეს ყველაფერს გავუძლებდი, ამ ოხერ სტუმრებს რომ არ ამოვექმე“ ჩივის ერთი გმირი კომედიისა.

ტიპები ცხოვრების სინამდვილეს შეეფერებიან გარდა არიმანისა, რომლის პიროვნება საილუმლოებით არის მოცული.

შინაარსი უფრო სავოდევილოა.

სარეგოლიუციო ხანა არის ბრძოლა ძველსა და ახალს შორის. ძველი შეხედულება და მისი წარმომადგენლები ერთბაშათ არ ისპობიან და დიდხანს ებრძვიან ახალს.

ეს ბრძოლა ხშირათ საშინელ სახეს ღებულობს.

ესაა შინაარსი ფრთამოტეხილი ყორნისა.

იასე ბროგიშვილი წარმომადგენელია ძველი ცხოვრებისა, ხალხის თავისუფლება ჭირივით ეჯავრება, ძველის დაბრუნებაზე ოცნებობს და ყოველგვარ სისაძაგლეს ჩაიდენს ახალი ცხოვრებისა და მისი აღმაშენებლის დასამხობათ.

ჯამლეთ ინგერაძე კი შეგნებული მუშაა, რომელიც თავგამოდებულად
ძვის სოფლის ასაყვავებლათ. იასე ბროგიშვილი დაუგებს მას მახეს და დაჰლუ-
პავს.

პიესა შინაარსიანია და შთაბეჭდილებას ახდენს.

ტრიფონ რამიშვილს უყვარს ბევრი მომქმედი პირი, რაც თანამედროვე
წიგნაში არ არის სასურველი.

მაგრამ მისი მთავარი ნაკლი ის არის, რომ საზოგადოება გაყოფილი ჰყავს
ორ ნაწილათ: ერთია თავიდან ფეხებამდე ბოროტებით აღსავსე, მეორე—უაღ-
რესათ კეთილი და პატიოსანი.

ეს მეტის-მეტე გამართოებაა ცხოვრებისა და სინამდვილეს არ შეეფერება.

სიტყვაკაზმულ მწერლობას და საერთოთ ხელოვნებას დაეტყო გამოცოცხ-
ლება და ახალი ცხოვრება უსათუოთ დააჩენს მას თავის ბეჭედს ახლო მომავალში.

სარედაქციო კოლეგია:

ივ. გომბარიელი
ს. აბაშელი
ვარ. რუხაძე
არ. რუხაძე
აბოლი მუშა